

การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR
PHRAPARIYATTIDHAMMA PALI SECTION OF THE SANGHA
IN MUANG DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE

พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ สุวฑฺฒโน (สนขาว)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

พระครูวินัยธรอริชัย สุวฑฺฒโน (สนขาว)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

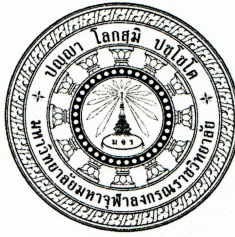
The Development of Educational Management for
Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha
in Muang District, Phetchaburi Province

Phrakhruwinaithorn Athit Suvaddho (Sonkhao)

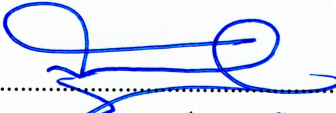
A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

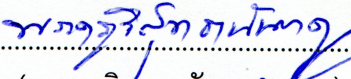
(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์เรื่อง
“การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

.....
(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

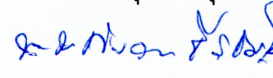

.....
(พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร.)
.....
(ผศ. ดร.สมคิด ดวงจักร์)

ประธานกรรมการ

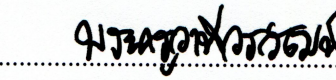
กรรมการ

.....
(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

.....
(พระมหากังवाल ชีรธมโม, ผศ. ดร.)

กรรมการ

.....
(พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.)

กรรมการ

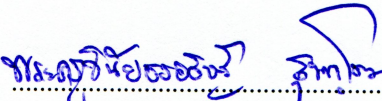
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระมหากังवाल ชีรธมโม, ผศ. ดร.
พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.

ประธานกรรมการ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....
(พระครูวินัยธรอริษฐ์ สุวฑฒโน)

- ชื่อสารนิพนธ์** : การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
- ผู้วิจัย** : พระครูวินัยธรธัญญ์ สุวฑฺฒ (สนขาว)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์**
- : พระมหากังवाल ธีรธมฺโม, ผศ. ดร., ป.ธ. ๙, พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
 - : พระครูวาทีวรัณฺณ, ดร., ศศ.บ. (การพัฒนาชุมชน),
ค.ม. (การบริหารการศึกษา), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (๒) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (๓) เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจำนวน ๒๐ รูป/คน ประกอบไปด้วย ๕ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูปกลุ่มที่ ๒ เจ้าสำนักเรียนสหบาลีศึกษา ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูปกลุ่มที่ ๓ อาจารย์ผู้สอนสหบาลีศึกษา ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๕ รูปกลุ่มที่ ๔ นักเรียนนักศึกษาบาลี ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูปกลุ่มที่ ๕ ผู้อุปถัมภ์การเรียนการสอนบาลี ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๓ คน เพื่อให้ได้มุมมองของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พบว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนและเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชน แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาและการพัฒนาอีกมากมายที่ต้องรอการแก้ไขและการ

ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารจัดการ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั่วไปในจังหวัดมีความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

๒. ปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรีด้านบุคลากร ปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลงครูผู้สอนและนักเรียนมีน้อยมากผู้ที่เข้ามาเป็นอาจารย์ผู้สอน ควรอบรมให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง โดยอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนควรมีการทุ่มเทในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ด้านงบประมาณ ในการจัดการเรียนการสอนงบประมาณในปัจจุบันยังไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยคณะสงฆ์ในจังหวัดร่วมกันสนับสนุนการบริหารงบประมาณต้องจัดให้กับสำนักเรียนต่าง ๆ ตามที่สมควร ด้านวัสดุอุปกรณ์ สำนักเรียนเล็ก ๆ ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย ควรปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ ด้านการจัดการ จัดทำคู่มือการศึกษาบาลีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และสำนักเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนรวมกัน โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ พรรษา ทำให้การเรียนการสอนไปได้ช้า เนื่องจากความเข้าใจและของวางของอายุจัดชั้นเรียนให้เหมาะสมหรือจัดตามระดับความรู้ แยกเป็น กลุ่มเก่ง ปานกลาง และไม่เก่งเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน

๓. แนวทางในการพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรี คือ มีการตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรี ไปในทิศทางเดียวกันโดยการออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ วางระบบที่เป็นมาตรฐานโดยยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และมุ่งเน้นที่ผลงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

Research Paper Title : The Development of Educational Management for Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha in Muang District, Phetchaburi Province

Researcher : Phrakhruwinaithorn Athit Suvaddho (Sonkhao)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phramaha Kungwan Dhiradhammo,
Asst. Prof. Dr., Pali IX, M.A. (Buddhist Management),
Ph.D. (Buddhist Management)

: Phrakhru Wateeworawat, Dr.,
B.A. (Community Development),
M.A. (Educational Administration),
Ph.D. (Buddhist Management)

Date of Graduation : February 25, 2019

Abstract

The objectives of research were (1) to study the conditions of the Development of Educational Management for Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha in Muang District, Phetchaburi Province (2) to study the problem, obstacles and suggestion of the development of educational management Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha in Muang District, Phetchaburi Province, (3) to study the development of educational management for Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha in Muang District, Phetchaburi Province. The research methodology was the mixed methods research that the quantitative research used the key informants by interviews and in-depth interview as the tool to collect the data in the field study from 20 monks/persons and consisted of 5 groups: group 1, Four Provincial Sangha Administrators, Deputy Provincial Administrators, District Sangha Administrators, Subdistrict Sangha Administrator, in Mueang Phetchaburi; group 2: Four Sahapali Learning Officials in Mueang Phetchaburi district; group 3: Four school supporting instructors of Sahapali in Mueang Phetchaburi district; group 4: Four students in

Sahapali in Mueang Phetchaburi district; group 5: Three school sponsors of Sahapali to provide a view development of Educational Management Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha in Muang District, Phetchaburi clearly.

The findings of this research were as following:

1. General condition of the development of educational management Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha, found that education For Management Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha in Muang district, Phetchaburi province has the aims to develop the potential of personnel to have knowledge and understanding of the principles of Buddhism but it has some problems; personal, budget, material and management. Management of pali Section of the Sangha is education of monks and novices in province understand more principles of Buddhism.

2. The problems and obstacles for the development of educational management for Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha in Muang district, Phetchaburi province as following: Personnel: less learners and teachers, the teachers should have knowledge training and truly sacrificed Budget: Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha did not meet the target by the monks in Phetchaburi province support to manage budget to department suitable. Material: small school has less material and the modern materials should improve material to the modern and enough to use. Management: create a study guide to use in the way and study together no limit of age, lent to slowly study due to gap of age, arrange of class or arrange with knowledge separate good medium and not good to help the students develop in the clearly goal.

3. The way to improve the development of educational management Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha should set up the committee to oversee the Pali Education by Sangha Administrators for the educational work of the Pali and Dhamma sections in Muang District, Phetchaburi Province and the same direction that should pay attention by going to visit outside, encouraging, to take care, helping, inquiring about problems and help various obstacles and set up the standard system by focusing on the results of better teaching and learning.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือและเมตตาจิตจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่าน คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระมหาทักษิณ อธิษฐาน, ผศ. ดร. ประธานที่ปรึกษาสารนิพนธ์, พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ชี้แนะและตรวจสอบเพิ่มเติมแก้ไขข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระเทพสุวรรณโมลี, ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๕ เจ้าอาวาส วัดมหาธาตุ วรวิหาร, พระวชิรธรรมคณี, เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, พระพิพิธพัชรโรดม, รองเจ้าคณะ จังหวัดเพชรบุรี, พระครูวัชรสุวรรณาท, ดร., เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร., เจ้าคณะตำบลคลองกระแชง เขต ๑, พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิคุณ, เจ้าสำนักเรียน วัดพลับพลาชัย, พระครูโกศลวัชรธรรม, เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, พระครูศรีธรรมรัตน์, เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, พระมหาสุวิทย์ สุ่มงคโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, พระมหาสายัญ ทิวาโร, อาจารย์สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาชัย, พระครูปลัดอภิรักษ์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร

เจริญพรขอบคุณ นายจรูญ มารัตน์, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, นางชูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา,

ขอขอบพระคุณพระมหาเถระพระเถระของจังหวัดเพชรบุรีทุกรูป ที่ได้อนุเคราะห์พระ นิธิให้ข้อมูลและช่วยเหลือชี้แนะแนวทางในการดำเนินการทำสารนิพนธ์เป็นกำลังใจให้กันตลอดมา

สุดท้ายนี้ ความดีใดๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชาและมอบเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ทั่ว ๆ นอง ๆ ตลอดจนผู้มี อุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังใจสนับสนุน ตลอดเวลาที่ดำรงเพศสมณะตลอดมา

พระครูวินัยธรอริษฐ์ สุวฑโฒ

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ	๑๔
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๓๙
๒.๔ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย	๔๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๘
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๒
๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)	๖๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๕
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	๖๘
๔.๒ ด้านปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	๘๖
๔.๓ ด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	๙๕
๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (Body of Knowledge)	๑๐๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๐๘
๕.๑ สรุป	๑๐๘
๕.๒ อภิปรายผล	๑๑๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๙
บรรณานุกรม	๑๒๓
ภาคผนวก	๑๓๐
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือ	๑๓๑
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์	๑๓๗
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๕๘
ภาคผนวก ง ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์	๑๖๒

สารบัญ (ต่อ)

ประวัติผู้วิจัย	๑๗๓
แผนภาพที่	
๒.๑ แนวความคิดทางการจัดการในสมัยเดิมหรือยุคคลาสสิก	๒๑
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๑
๔.๔ องค์ความรู้ได้จากการวิจัย	๑๐๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายในพระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ คือ วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๐/๑๒.หมายความว่า ระบุถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้า ๒๓ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา กุลบุตรผู้ที่มีศรัทธาเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนานั้น ย่อมกิจวัตร สำคัญที่จะต้องปฏิบัติอยู่ ๒ อย่าง คือ คั่นถุระและวิปัสสนาธุระ “คั่นถุระ” หมายถึง งานด้านคันถะ, งานด้านการเล่าเรียน, งานเกี่ยวกับคัมภีร์หรือตำรา โดยรวมคืองานเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์อันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยการเล่าเรียนพระพุทธพจน์บทใดบทหนึ่ง หรือพระไตรปิฎกทั้งหมดตามความสามารถแห่งสติปัญญาของตน แล้วท่องบ่น ทรงจำ สอนกันบอกกันต่อ ๆ ไป เพื่อรักษาพระพุทธพจน์ไว้ รวมถึงการแนะนำสั่งสอน เผยแพร่พระพุทธพจน์แก่บุคคลทั่วไป ตลอดทั้งการจัดทำและการรักษาตำราและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วย^๑ “วิปัสสนาธุระ” หมายถึง งานที่มุ่งอบรมปัญญาให้เกิดโดยการปล่อยวางภาระทั้งปวง ทำกายใจให้เบา ยินดีในเสนาสนะที่เงียบสงบ พิจารณาถึงความเสื่อมไปสิ้นไปในสังขารร่างกายจนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้ชัดเจน เจริญอบรมวิปัสสนาต่อเนื่องไปไม่ขาดสายจนถึงวิโมกข์คือ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณิหิตวิโมกข์ และสุญญตวิโมกข์จนก้าวสู่หลักชัยคือวิมุตติคว้าวรหัตผลได้บรรลุกิจ^๒

การศึกษาเล่าเรียนคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า นวังกส์ตฤศาสน์ ประกอบด้วย องค์ ๙ คือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดก อัปภูตตะ และเวทัลลสะ^๓ ซึ่งคำสั่งสอนเหล่านี้ พระพุทธองค์ ทรงสั่งสอน เวไนยสัตว์ ด้วยภาษามคธ หรือภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่รักษาพระพุทธพจน์ สำหรับการศึกษาภาษาบาลีเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเพราะทุกประเทศที่นับถือนิกายเถรวาทให้ความเคารพและศึกษาพระพุทธพจน์จากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเหมือนกับว่ากำลังฟังพระพุทธวจนะ ต่อพระพักตร์ของพระบรมศาสดา คำสอนของพระพุทธองค์ จึงยังคงบริสุทธิ์ตราบถึงปัจจุบัน^๔

^๑พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต), *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอี่ยมเขียง, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๗.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๑๑.

^๓วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๒๐/๑๒.

^๔พระมหาวรญาณ วรญาณ, *ประวัติศาสตร์การศึกษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยในสยามประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อาทร, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาที่คณะสงฆ์ดำเนินการมาเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบัน มีระบบการและระเบียบการอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุม เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับ ของประชาชน โดยทั่วไปมีเกียรติประวัติ และเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษา ของคณะสงฆ์โดยเฉพาะมีจุดมุ่งหมาย เพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนา เพื่อรับใช้พระศาสนา^๕ นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่มีผล ต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี และการรักษาต้นฉบับเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธรูป มิให้ คลาดเคลื่อนที่รู้กันว่าพระสัทธรรมปฏิรูป ฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นสิ่ง สำคัญที่จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังเป็นการเพิ่มวิทยฐานะให้กับ พระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีเกียรติมีฐานะที่สูงขึ้น เป็นผู้มีความใน สังคม ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูง โดยผู้สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาติถวาย ให้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เสด็จพระกอบพิธิทรงตั้งเปรียญธรรม ๓ ประโยค ประทาน พัดเปรียญ และประกาศนียบัตร ตามเวลา และสถานที่อันสมควร พระภิกษุที่สอบเปรียญธรรม ๓ ประโยค เมื่อได้รับพระราชทานทรงตั้งเปรียญธรรมแล้ว จะได้รับพระบรมราชานุญาติ ให้ใช้คำว่า “พระมหา” นำหน้าชื่อเดิมได้ ส่วนสามเณรจะใช้คำว่า ป. (เปรียญ) ตามหลังชื่อตัว และนามสกุลได้ นับว่าเป็นเกียรติ และนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลไม่น้อย^๖

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญวัฒนาสถาพร โดยเฉพาะภาษาบาลีซึ่งเป็นที่ยอมรับพระพุทธรูปนั้น เป็นตันติภาษา เป็นภาษาที่มีแบบแผน เมื่อศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้ว ย่อมเป็นความภาคภูมิใจ ของผู้ศึกษาที่สามารถเรียนรู้ได้จนกระทั่งนำไปเผยแผ่ให้แก่ชาวโลก ได้ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เรื่องการศึกษาภาษาบาลีนี้ ต้องศึกษาด้วยความเคารพ ด้วยความตั้งใจจึงชื่อว่า รักษาพระพุทธรูปของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ได้ แม้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็น

^๕พระธรรมปัญญาภรณ์, ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ พุทธศักราช ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ หจก. สตาร์กรุ๊ป, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕๑.

^๖กระทรวงศึกษาธิการ, การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

การศึกษาระดับสูง มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักภาษาบาลี แต่การจัดการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดเพชรบุรี

ยังมี ปัญหาอีกมากมาย เช่น ด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระเก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่ เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลี การจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นระบบ ใช้วิธีการ เรียนการสอนเน้นการท่องจำ และการแปลไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการวิเคราะห์ด้านกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่มีเพียงพอ มักใช้ระบบการศึกษาแบบพืสอนน้องครูสอน ขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริงได้ ด้านการวัดและ ประเมินผล เกณฑ์การวัดและประเมินผล มักวัดความจำมากกว่าความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานและกฎเกณฑ์แน่นอน^๗

การศึกษาพระปริยัติในสมัยก่อนนั้นเจริญก้าวหน้ามั่งคั่งมากนับได้ว่าเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก โดยเฉพาะด้านภาษาบาลีมีการเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งผู้ศึกษาสามารถเรียนรู้และอ่านพระไตรปิฎกฉบับต่าง ๆ และสามารถแต่งหนังสือหรือตำราได้เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของจังหวัดเพชรบุรี ได้กระจายกระจายไปยังสำนักต่างๆโดยไม่เป็นเอกภาพ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้การเรียนการสอนจึงแตกต่างกันออกไป แม้จะใช้หลักสูตรเดียวกันก็ตาม และนอกจากนี้สาเหตุที่ทำการศึกษาแผนกนี้ไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ก็เพราะปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ได้เปิดกว้างให้โอกาสแก่ผู้เรียน ซึ่งเรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามใจชอบด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้เรียนด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีลดน้อยลงและผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาแผนกนี้เท่าที่ควร จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรากฏออกมาในแต่ละปีการศึกษาค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะอย่างการศึกษาในระดับเปรียบต่างๆ ของสำนักเรียนในจังหวัดเพชรบุรีในแต่ละปีการศึกษานั้น มีจำนวนผู้สอบได้น้อยลงแสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนจังหวัดเพชรบุรี ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อที่จะได้นำผลจากการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีให้ได้มากที่สุด

^๗นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยมและวลัยพร ศิริภรณ์, “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒”, รายงานการวิจัย, (กลุ่มศาสนาและการเรียนรู้: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ สภาพปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตได้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยการศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

- ๑) ด้านบุคลากร (Man)
- ๒) ด้านงบประมาณ (Money)
- ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials)
- ๔) ด้านการจัดการ (Management)^๔

^๔พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธมมรตโน ป.ธ. ๙), การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๙ – ๑๗๑.

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ สภาพทั่วไปการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (๑) ด้านบุคลากร (Man), (๒) ด้านงบประมาณ (Money) (๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), (๔) ด้านการจัดการ (Management)

ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (๑) ด้านบุคลากร (Man), (๒) ด้านงบประมาณ (Money), (๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), (๔) ด้านการจัดการ (Management)

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๒๐ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมระยะเวลา ๙ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การกระทำเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องเป็นไปในทางที่ดี หรือสภาพที่เป็นอยู่มีการพัฒนาขึ้นโดยใช้กระบวนการทั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านบุคลากร (Man), (๒) ด้านงบประมาณ (Money), (๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) (๔) ด้านการจัดการ (Management) ให้ดำเนินไปด้วยดี

การจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินการนโยบาย และผลงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ทั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านบุคลากร (Man), (๒) ด้านงบประมาณ (Money), (๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), (๔) ด้านการจัดการ (Management)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี หมายถึง การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยโดยปัจจุบันมีหน่วยงานคือสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง เป็นหน่วยงานจัดการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ ภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคมซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาล ดูแลรับผิดชอบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีระดับชาติ และกำหนดเปลี่ยนแปลงการใช้คัมภีร์เรียนในหลักสูตรเปรียญ

ธรรม ๑-๙ ให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของแต่ละประโยค รวมทั้งการทดสอบประเมินผลการศึกษาบาลีระดับชาติ โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้รับสนองงาน ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคมมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากรคือพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชนเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคม

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบ สภาพทั่วไปการพัฒนากิจการศึกษาศาสนาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

๑.๖.๒ ทำให้ทราบสภาพปัญหา และอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนากิจการศึกษาศาสนาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

๑.๖.๓ ทำให้ทราบ การพัฒนากิจการศึกษาศาสนาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการของนักวิชาการต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
- ๒.๔ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ในการศึกษาและค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานั้น มีนักวิชาการหลากหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาและค้นคว้าไว้หลายท่าน ผู้วิจัยจึงได้ทำการนำเสนอไว้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือการทำให้เหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง การพัฒนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือการพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เกิดขึ้นมาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่าแต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลง ย่อมเกิดปัญหาในตัวมันเองเพียงแต่ว่าจะมีปัญหามาก หรือปัญหาน้อย ถ้าหากตีความหมายการพัฒนาจะสามารถตีความหมายได้ ๒ นัย คือ

๑. การพัฒนา ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึง การทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบและในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกกรามบ้านช่อง ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๒. การพัฒนา ในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดีซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน

และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม คำว่า การพัฒนา ใช้ในภาษาอังกฤษว่า Development นำมาใช้เป็นคำเฉพาะและใช้ประกอบคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมืองและการพัฒนาข้าราชการ เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้กันโดยทั่วไปและมีความหมายแตกต่างกันออกไป ดังกล่าวแล้ว เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนานั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมายทั้งความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็น ๑๐ ลักษณะ คือ

๑. ความหมายจากรูปศัพท์

โดยรูปศัพท์ การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่าการเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ^๑ ส่วนความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้ งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ^๒

๒. ความหมายโดยทั่วไป

การพัฒนาที่เข้าใจโดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับความหมายจากรูปศัพท์ คือ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบหรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ^๓ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบทางด้านคุณภาพระหว่างสภาพการณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าในปัจจุบันสภาพการณ์ของสิ่งนั้นดีกว่า สมบูรณ์กว่า ก็แสดงว่าเป็นการพัฒนา^๔ การพัฒนา ในความหมายโดยทั่วไปจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่ง

^๑ปกรณ์ ปรียากร, *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^๒สนธยา พลศรี, *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒.

^๓ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, *การพัฒนาชุมชน: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*, (กรุงเทพมหานคร: บากกอกบลิ๊ก, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

^๔ปกรณ์ ปรียากร, *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา*, หน้า ๕.

หนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้ นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่น ๆ แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม^๕

๓. ความหมายทางเศรษฐศาสตร์

นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประชากรมีรายได้เพียงพอที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผลิตออกมาในรูปซึ่งสามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์

นักพัฒนาบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนา เป็น ๒ ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทำให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

การพัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์จะมีขอบข่ายกว้างขวางกว่าความหมายจากรูปศัพท์ ความหมายโดยทั่วไป และความหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว เพราะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

๔. ความหมายทางเทคโนโลยี

ในทางเทคโนโลยี การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบอุตสาหกรรม และการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้วยนักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์ ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมประเพณีนิยม เป็นสังคมสมัยใหม่ที่ทันสมัยหรือ การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า ความหมายของการพัฒนาในทางเทคโนโลยีแตกต่างออกไปจากความหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความหมายอีกแนวทางหนึ่ง

^๕สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, หน้า ๒.

๕. ความหมายทางการวางแผน

ในทางการวางแผน การพัฒนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวน การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกัน เป็นวงจร โดยไม่มีการสิ้นสุด ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ^๖

สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นหน้าที่ (Function) ของการวางแผนและการจัดการ ดังนี้

$$D = f(P+M)$$

เมื่อ D = Development คือ การพัฒนา

P = Planning คือ การวางแผน

M = Management คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

ดังนั้น การพัฒนา จะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาในความหมายของนักวางแผน จะเป็นไปอีกแนวทางหนึ่ง โดยอาจสรุปได้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาทางการวางแผนกำหนดให้การพัฒนาเป็นกิจกรรมของมนุษย์และเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนโดยมนุษย์ ไม่ใช่การพัฒนาในความหมายนี้

๖. ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ

การพัฒนา หมายถึง การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจร ไม่มีการสิ้นสุด

การพัฒนา ในความหมายของการปฏิบัติการนี้เป็นความหมายต่อเนื่องจากความหมายทางการวางแผนโดยมุ่งเน้นถึงการนำแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง เพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้วแต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนาก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

๗. ความหมายทางพระพุทธศาสนา

การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยาย

^๖The United National Educational, Scientific and cultural Organization UNESCO, (Bangkok: UNESCO Regional office, 1982), p. 305.

ทำให้มากขึ้นหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุและได้เสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่า การพัฒนา หรือ คำว่า เจริญ นั้น ไม่ได้แปลว่าทำให้มากขึ้น เพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวนั้น แต่มีความหมายว่า ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระ เกศา คือตัดผม มีความหมายว่า รัก เช่น นุสียา โลกวทณโน แปลว่า อย่างเป็นคนรักโลกอีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริง ๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมาหรือไม่เสื่อมลง กว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา แต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา

กล่าวได้ว่า การพัฒนา ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมี สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมาย ทางด้านการวางแผน คือ เป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่ วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น

๘. ความหมายทางสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ การพัฒนาว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ สังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของ สังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ การพัฒนา เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการที่ครอบคลุมถึง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนต่อชีวิตและการทำงาน การเปลี่ยนแปลงสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองอีกด้วย

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ การพัฒนา โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ สังคม คือ มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทาง พุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข และมีลักษณะเช่นเดียวกับ ความหมายทางการวางแผน คือ ด้วยวิธีการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมี ประสิทธิภาพ ซึ่งนักวางแผน เรียกว่า การบริหารและการจัดการนั่นเอง

๙. ความหมายทางการพัฒนาชุมชน

นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ว่า หมายถึง การที่คนในชุมชนและ สังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง และร่วมกัน เปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองชุมชนสังคมให้ดีขึ้น การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Meany) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือ คุณภาพชีวิต ชุมชน และสังคมดีขึ้น

นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือ เป็น วิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้อง ร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน

จากความหมายในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนามีความหมาย ที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างการออกไปบ้าง ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากความหมายเหล่านี้สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ

และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง

นอกจากนั้นแล้ว คำว่า พัฒนา การพัฒนาว่า การพัฒนา หมายถึง การเติบโตของความเจริญ ความก้าวหน้า ความรุ่งเรือง”^๗ ในทางพุทธศาสนา การพัฒนา มาจากคณาภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือการพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุสิ่งแวดลอมต่าง ๆ เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยาย ทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุและได้เสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่า การพัฒนาหรือคำว่า เจริญ นั้นไม่ได้แปลว่าทำให้มากขึ้น เพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวนั้น แต่มีความหมายว่า ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา คือตัดผม มีความหมายว่า รก เช่น นุสสิยา โลกวทมน แปลว่า อย่างเป็นคนรกโลกอีกด้วย

ดังนั้น การพัฒนา จึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริง ๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมา หรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลงไม่ใช่เป็นการพัฒนาแต่เป็นหายนะซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา^๘ ในความหมายของการปฏิบัติการนี้มีความหมายต่อเนื่องจากความหมายทางการวางแผนโดยมุ่งเน้นถึงการนำแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง เพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้วแต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนา ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้^๙ ฉะนั้น การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นวงจรโดยไม่มีการสิ้นสุด^{๑๐}

จากการให้ความหมายการพัฒนาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การดำเนินการใด ๆ อย่างต่อเนื่องที่มุ่งเน้นให้เกิดความเจริญ ก้าวหน้า เติบโตในแนวทางที่ดี ไม่มีผลกระทบหรือเกิดปัญหาตามมาซึ่งต้องนำมาปฏิบัติการจึงจะเกิดการพัฒนา

^๗ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖).

^๘พระราชวรมนี (ประยูรธ ปยุตโต), **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖-๑๘.

^๙สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

^{๑๐}นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ, **ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน**, เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน หน่วยที่ ๑-๗, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๙๑-๙๒.

การพัฒนาคือหัวใจของความเจริญรุ่งเรือง ชีวิตจะมีค่าเมื่อได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม การพัฒนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคม ขณะที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พระพุทธศาสนาที่มีสถาบันวัด เป็นส่วนประสานประโยชน์ระหว่างชุมชนกับศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาไปในทุก ๆ ด้านให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของโลก เพื่อให้หน่วยงานอันสำคัญนี้ไม่มีสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถดึงดูดใจ นำคนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทั้งทางกายภาพและทางจิตวิญญาณ อำนาจประโยชน์อันพึงประสงค์ของชุมชนได้ วัดจึงควรได้รับการพัฒนา

พระพุทธศาสนา โดยเนื้อหาสาระ คือหลักคำสอนอันได้แก่ พระธรรมวินัย ถือว่าเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาไปถึงที่สุดแล้ว คำสอนนั้นจะเป็นคำสอนระดับพื้นฐาน คำสอนระดับกลางหรือคำสอนระดับสูง แต่สิ่งที่จะต้องพัฒนาและต้องพัฒนาไปตามยุคสมัยเพื่อความทันโลกทันเหตุการณ์ให้สามารถประสานประโยชน์ระหว่างสถาบันศาสนากับประชาชน คือ ศาสนสถานหรือวัด และศาสนบุคคล

ปัจจุบันสามหมื่นกว่าวัดที่สามารถให้เป็นที่สถานที่พัฒนาจิตวิญญาณประชาชนได้ปีละนับหลายล้านคนหากวัดนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมเป็นรมณีสถาน สามารถดึงดูดใจผู้ที่ผ่านมาให้เกิดมีความสุขที่สัมผัสได้ ก็จะเป็นสิ่งพึงทำ

ในสภาพการณ์ที่ประชาชนกำลังสับสนกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และยังถูกกระแสความบีบคั้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างขนาดหนัก จนเกิดภาวะลังเลไม่แน่ใจว่าจะนำพาชีวิตไปทางใดให้เกิดความกระตือรือร้นต่อชีวิตน้อยที่สุด วัดน่าจะแสดงบทบาทสนองตอบเป้าประสงค์ของพุทธศาสนาที่ชัดเจน ออกมาในฐานะผู้ให้ที่พึงพึงทางกายทางใจที่ไม่มีความสลับซับซ้อนแก่ประชาชน โดยสร้างบรรยากาศอันเหมาะสมขึ้นโดยที่เมื่อเขาเหล่านั้นเข้าสู่บริเวณวัดแล้วเกิดความรู้สึกได้ทันทีว่าภาวะบีบคั้นค่อย ๆ ลดลง และหมดไป ความสะดวกสบายความสุขกายสุขใจค่อย ๆ เข้ามาแทนที่ สภาพการณ์เช่นนี้จะต้องเป็นเป้าประสงค์หลักของวัดในยุคปัจจุบันและอนาคต

ความคาดหวังนั้นจะเป็นจริงขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อวัดทั้งหลายได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม และเป็นระบบได้รับการบริหารจัดการที่เป็นระบบแต่ในสภาพปัจจุบันยังมีวัดจำนวนน้อยได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ถึงเวลาที่จะต้องกระตุ้นเร่งเร้า รมรงค์ในการพัฒนาวัดกันอย่างเต็มศักยภาพ และในการพัฒนานั้นควรมีกรอบและขอบข่าย หลักการ วิธีการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย รวมทั้งแผนปฏิบัติการทั้งในส่วนของแต่ละวัด และในส่วนรวมของสถาบันวัด

ภาพวัดที่ควรเป็นเมื่อมองย้อนอดีตไปแล้วดูที่ปัจจุบันและมองก้าวไปในอนาคต พร้อมกับศึกษาความต้องการของสังคมโลกหรือความต้องการของมวลมนุษยชาติ จะได้ข้อสรุปว่าวัดควรจะเป็นสถานที่ซึ่งมีความร่มรื่น ให้ความเย็นกายเย็นใจ มีความเป็นระเบียบอิงอาศัยธรรมชาติ มีความปลอดภัยไร้ความหวาดระแวง มีสถานที่ให้ผู้เข้าไปสัมผัสได้ศึกษาตนเอง มีเสียงธรรมกล่อมเกล้าจิตใจ

มีมโนหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาได้ และมีศักยภาพที่จะเป็นที่พึ่งพิงของผู้ไฝ่สันติ

การมีนโยบายและแผนการเพื่อดำเนินการ ในครั้งพุทธกาลเห็นวัดเป็น “อาราม” คือที่ให้เกิดความพึงพอใจโดยอาศัยธรรมชาติในการสร้างความเป็น “อาราม” ปัจจุบันวัดถูกกระแสวัตถุนิยม โถมทับ ความเป็นอารามลดลง เพราะถูกอาคารสิ่งก่อสร้างเข้ามาเบียดบัง ทั้งๆ ที่ประชาชนยังต้องการอาราม แมื่อนานาคที่ประชาชนยังต้องเผชิญกับความวุ่นวายของกระแสสังคม ความต้องการอารามยังเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรโลก การพัฒนาวัดให้เป็นอารามเป็นรมณีสถานจึงยังมีความจำเป็นเพิ่มขึ้น

สถานที่อันรื่นรมย์ น่าจะได้รับการดำเนินการเป็นอันดับแรก การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่อันรื่นรมย์ อาจจะต้องใช้เวลา แต่วิธีการไม่ยุ่งยาก พยายามปลูกต้นไม้ให้มาก รักษาต้นไม้ที่มีอยู่แล้ว ให้เจริญเติบโตตามปกติ ไม่นานนักความรื่นรมย์ก็จะปรากฏ

วัดเกิดขึ้นได้ด้วยศรัทธาของประชาชน และวัดโดยพฤตินัยถือว่าเป็นสมบัติส่วนรวมของประชาชน ชุมชนมีส่วนในการเป็นเจ้าของวัด ฉะนั้น หากดึงเอาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัดซึ่งเขามีส่วนเป็นเจ้าของเพื่อเข้ามาพัฒนาวัดความสำเร็จในการพัฒนาย่อมเป็นไปได้สูง นั่นคือต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการมีส่วนร่วมนั่นเอง อาจจะมีกระบวนการที่ต้องจัดการ ได้แก่ การประชุม วางแผน การกำหนดทิศทางการพัฒนา การกำหนดแนวทางการดำเนินการ การกำหนดเขตพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน การระดมทุนหรือทรัพยากรและการระดมกำลังงาน^{๑๑}

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ให้ดำเนินจนบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้นั้นต้องอาศัยทรัพยากร (Resource) สำคัญ ๔ ด้าน คือ^{๑๒}

๑. บุคลากรทางการศึกษา ครู/อาจารย์ประจำชั้น หรือ ครู-อาจารย์ประจำวิชา คือ พระภิกษุหรือสามเณร ซึ่งทำหน้าที่ในการสอนภายในสำนักเรียนแต่ละแห่ง อาจจะเป็นครู/อาจารย์ภายในสำนักเรียนก็ได้ หรือนิมนต์มาจากภายนอกสำนักเรียนก็ได้ ซึ่งครูสอนดังกล่าวมี ๒ ลักษณะ คือ จัดการเรียน การสอนมีดังนี้

^{๑๑}กรมศาสนา, **วัดพัฒนา ๔๔**, (กระทรวงศึกษาธิการ: กองพุทธศาสนสถาน, ๒๕๔๔), หน้า ๙.

^{๑๒}พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรัตน์ ป.ธ. ๙), **การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี**, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๙ – ๑๗๑.

๑.๒ ครูไม่เป็นทางการ ได้แก่ พระภิกษุสามเณร ผู้ได้รับมอบหมายจากสำนักเรียน/ผู้จัดการ/อาจารย์ใหญ่ให้ทำหน้าที่เป็นครูสอนอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยยังมิได้รับตราตั้งให้เป็นครูสอนอย่างเป็นทางการ

๑.๓ ครูอย่างเป็นทางการ ได้แก่ พระภิกษุสามเณรผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าสำนักเรียน/ผู้จัดการ/อาจารย์ใหญ่ทำหน้าที่เป็นครูสอนอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยได้รับตราตั้งให้เป็นครูสอนอย่างเป็นทางการจากเจ้าสำนักเรียน/เจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัดอย่างเป็นทางการ

ในบางกรณีหากครู/อาจารย์ภายในสำนักเรียนไม่พอ หรือไม่สามารถนิมนต์ครู/อาจารย์จากสำนักเรียนอื่นมาช่วยสอนได้ ก็อาจจะเชิญฆราวาส ผู้เป็นอดีตมหาเปรียญซึ่งมีความรู้ความชำนาญในด้านภาษาบาลีมาช่วยสอนก็ได้

การคัดเลือกครู/อาจารย์ เพื่อจะทำหน้าที่เป็นครูสอนนั้นในชั้นไหน/วิชาอะไรเจ้าสำนักเรียนหรืออาจารย์ใหญ่ผู้ใดผู้หนึ่ง หรืออาจจะพิจารณาาร่วมกัน โดยคัดเลือกจากภิกษุสามเณรภายในสำนักเรียนผู้ทรงคุณวุฒิและวัยวุฒิเป็นเกณฑ์ และครู/อาจารย์รูปนั้น อาจจะสอนรูปละวิชาก็ได้ รูปละชั้นสองวิชาก็ได้ ชั้นนี้สอนวิชาหนึ่ง แล้วสอนอีกชั้นหนึ่งอีกวิชาหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละสำนักเรียนและความพร้อมของครู/อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอนได้

อนึ่งปัจจุบัน สนามหลวงแผนกบาลี โดยพระพรหมโมลี (สุชาติ ธรรมรตโน) แม่กองบาลีสนามหลวงปัจจุบัน มีนโยบายความประสงค์ที่จะพัฒนาครูสอนศกยภาพครูผู้สอนให้มีความแข็งแกร่งกล้าในด้านวิชาการ และมีกระบวนการเรียนการสอนที่สามารถจะตอบสนององค์ความรู้ของผู้ศึกษาให้กว้างขวาง กว้างไกล และชัดเจนยิ่งขึ้น จึงจัดให้มีโครงการ “การประชุมอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ” ขึ้นด้วยความอุปถัมภ์ในด้านงบประมาณจากสำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ ทั้งนี้ ด้วยมีวัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนและส่งเสริมสร้างทักษะประสบการณ์ในการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

๒. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในระบบแห่งการจัดการซึ่งสอดคล้องกับความเป็นไปในปัจจุบัน

๓. เพื่อร่วมกันสร้างเอกภาพในการจัดการศึกษา

๔. เพื่อร่วมกันรับรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ในการเรียนการสอนกันและกัน

ในการประชุมอบรมฯ ได้จัดตารางแห่งการบรรยายที่เน้นในเรื่องเนื้อหาสาระแห่งวิชาการ กระบวนการเรียนการสอน มรรควิธีแห่งการนำเสนอ และขั้นตอนการดำเนินงานโดยได้รับความอนุเคราะห์จากวิทยากรผู้ทรงความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งวิชาการต่างๆ นั้นได้เป็นอุปการะอย่างสำคัญในการนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการสอนงานศาสนศึกษา โดยมีลักษณะแห่งการบรรยาย ๓ ประการ คือ

๑. เป็นการบรรยายถึงหลักการสอนในวิชาที่ใช้เป็นวิชาการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์

๒. เป็นการบรรยายถ่ายทอดความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ของพระเถระวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ

๓. เป็นการบรรยายถึงหลักการสอนและวิชาอันเกี่ยวข้องกับความเป็นครู ซึ่งเป็นวิชาที่ใช้สอนอยู่ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป โดยนักวิชาการ

การอบรมเช่นนี้ เป็นเช่นกับการอบรมถึงเข้าชั้นเรียน ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการการเรียนการสอนที่เป็นปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์อย่างสำคัญต่องานพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

๑. นักเรียน หมายถึง พระภิกษุสามเณรของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมทั่วสังฆมณฑลที่สมัครเข้ารับการศึกษจากสำนักเรียน ศาสนศึกษา หรือสำนักเรียนแห่งใดแห่งหนึ่ง นักเรียนดังกล่าวนี้ อาจจะเป็นนักเรียนภายในสำนักเรียนก็ได้ หรือสำนักเรียนภายนอกที่วัดของตนเองก็ได้จัดการเรียนการสอนและได้มาสมัครเรียนร่วมกับนักเรียนภายในสำนักเรียนแห่งนั้น

นอกจากนี้ บางสำนักเรียนอาจจะมี “พระภิกษุสามเณรชาวต่างประเทศ” มาเรียนร่วมด้วยก็มี เช่น สำนักเรียนวัดปากน้ำ เป็นต้น และจากฐานข้อมูล (Data Based) ของสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง แผนกบาลี มีพระภิกษุสามเณรรับการศึกษาในแต่ละสำนักเรียนทั้งสังฆมณฑลปีละประมาณ ๔๐,๐๐๐ รูป

๒. เงิน (Money) เป็นงบประมาณในการบริหารด้านการจัดการเรียนการสอนต่างๆ ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกัน เพราะต้องใช้ทุนในการอำนวยความสะดวกในหลายๆด้าน เช่น ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่านิตยภัตถวายครู ค่าทุนการศึกษา ค่าจัดกิจกรรมทางการศึกษา เช่น การสอบสนามวัด การจัดอบรมบาลีก่อนสอบ เป็นต้น ซึ่งงบประมาณดังกล่าวนี้ มาจาก ๓ ส่วน คือ

๒.๑ เงินอุดหนุนจากภาครัฐ ผ่านทางสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๒.๒ เงินทุนนิธิ,เงินผาติกรรม เป็นต้น ภายในวัด

๒.๓ เงินบริจาคพุทธบริษัทโดยทั่วไป

๓. วัสดุ (Materials) เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่สำนักเรียนจะต้องจัดหาให้แก่ นักเรียนและคณะครู เช่น ตำรา สมุด ดินสอ ปากกา คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร เทปเสียง เครื่องเทป เป็นต้น ซึ่งตำราเรียนอาจจะใช้ระบบการยืมสืบทอดจากนักเรียนรุ่นพี่สู่รุ่นน้องก็ได้ ถ้าไม่ชำรุดหรือเสียหายมากเกินไป

๔. การจัดการ (Management) เป็นการนำเอาทรัพยากรทั้ง ๓ ประการ มาบูรณาการ และจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้ได้ผลคุ้มค่า สิ้นเปลืองน้อยแต่เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาศัย รูปแบบและโครงสร้างการบริหารในรูปของคณะกรรมการ

การจัดการ คือ ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ขององค์การและนอกองค์การเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบที่สำคัญ (๑) การจัดการเป็นศิลปะ ในการใช้คนทำงาน (๒) การจัดการต้องอาศัย ปัจจัย พื้นฐาน คือ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ (๓) การจัดการเป็นการดำเนินงานของกลุ่มคน^{๑๓}

การจัดการ คือ ศิลปะของผู้บริหารในการจัดระบบการทำงานโดยใช้คนและทรัพยากร ต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ^{๑๔} การรวมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในองค์การ ได้แก่ การวางแผนและการตัดสินใจ การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุมที่มุ่งเน้นในการจัดการ ด้านทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ การเงิน การปฏิบัติการ ข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น ที่มี การบรรลุผลถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๑๕} การจัดการ คือ กระบวนการนำเอาวัสดุอุปกรณ์และมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และได้ผลตาม วัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบไปด้วย การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงานและการประเมินผลของ ความสำเร็จ^{๑๖}

การจัดการ คือ เทคนิค หรือศิลปะในการที่จะสั่งการ และจูงใจบุคคลในองค์การทำงานตาม วัตถุประสงค์ขององค์การ^{๑๗} การจัดการ คือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุมธุรกิจในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรและระบบสื่อสารให้สำเร็จตาม วัตถุประสงค์^{๑๘} การจัดการ (Management) หมายถึง การปฏิบัติหรือการดำเนินงานด้านการสั่งการ การจัดองค์การ และการพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี และเงินทุนไปใช้ในระบบการดำเนินงานที่มีการ

^{๑๓} Griffin, Rickey E., **Business**, (New Jersey: Prentice-Hall International, 1989), p.103.

^{๑๔} Ernest Dale, **Management: Theory and Practice**, (New York: McGraw-Hill, 1937), p. 29.

^{๑๕} Koontz, Harold & Cyril O' Donnell, **Principle Of Management: An Analysis of Managerial Functions**, (New York: McGraw-Hill, 1972), p. 6.

^{๑๖} Jones, Gareth R. & George, Jennifer M, **Contemporary Management**, 3rd ed., (New Jersey: McGraw-Hill, 2003), p. 5.

^{๑๗} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพธิ์เพลช, ๒๕๔๖), หน้า ๓๙

^{๑๘} William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971), p. 283.

จัดหาบริการและสินค้าไปสู่ผู้อื่น^{๑๙} การจัดการ คือ กระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๒๐}

การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการนั้น^{๒๑} ได้กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์การ การนำ และการควบคุมในด้านบุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ ในการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทรัพยากรขององค์การรวมถึงสินทรัพย์ เช่น เครื่องจักร วัตถุดิบ เงินทุน เทคโนโลยี บุคลากร เป็นต้น^{๒๒}

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ สรุปได้ว่า การรวมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในองค์การ ได้แก่ การวางแผนและการตัดสินใจ การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุมที่มุ่งเน้นในการจัดการด้านทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ การเงิน การปฏิบัติการ ข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น ที่มีการบรรลุผลถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากการศึกษาจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยการ (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรีสำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองคำนี้ก็อาจใช้แทนกันได้ซึ่ง หมายถึง การบริหาร เช่นเดียวกัน ซึ่งมีผู้วิจัยหลายท่านได้ให้ความหมาย แตกต่างกันไปดังนี้

ทั้งนี้ ได้มีนักวิชาการ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management administration) การบริหารการพัฒนา (Development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (Service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ

^{๑๙}เดิ่น ชะเนติย์ง, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๓๓), หน้า ๕๒.

^{๒๐}เดิมศักดิ์ ทองอินทร์, **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๗

^{๒๑}เนตร์พัฒนา ยาวีราช, **การจัดการสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^{๒๒}Schermerhorn, John R., Hunt, James G., & Osborn, Richard N., **Organizational Behavior**, 7th ed., (New York : John Wiley & Son, 2000), p. 155.

๑. เป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐและหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ

๒. มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating)

๓. มีจุดหมายปลายทาง คือการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น

สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน^{๒๓}

ทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้^{๒๔}

๑. การจ้างงานระยะยาว
๒. การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
๓. ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
๔. การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
๕. การควบคุมในตัวเองไม่เป็นการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
๖. เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
๗. มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

ยังมีบางท่านที่ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร เป็นการบริหารที่มีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ การบริหารจัดเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (knowledge) มีหลักเกณฑ์ (principle) และทฤษฎี (theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์ และทักษะของ

^{๒๓}นิรมล กิติกุล, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

^{๒๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

ผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ

ดังนั้น นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลปะ^{๒๕} ในที่นี้ เดิมศักดิ์ ทองอินทร์ ได้เขียนถึง POSDCoRB ในหนังสือ ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ ไว้ว่า การบริหารรัฐกิจได้รับการยอมรับว่าเป็นศาสตร์ทางการบริหารมากขึ้นเมื่อมีผลงานของนักวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจผู้ที่ได้รับการกล่าวถึงเสมอและถือเป็นจุดสูงสุดในการยอมรับนับถือ คือ ผลงานการเขียนของ Luther Gulick and Lyndall Urwick ในปี ค.ศ.๑๙๓๗ ชื่อหนังสือ *Papress on the Science of Administration* ซึ่งมีการเสนอกระบวนการบริหารหรือหลักเกณฑ์การบริหารขึ้นมาจนเป็นที่โด่งดัง และต่อมา Gulick ได้พัฒนาปรับปรุงอักษรย่อหลักการบริหารเป็น ๗ ตัวโดยได้มาจากงานวิเคราะห์ของ Henry Fayol และกลายเป็นอักษรย่อด้านบัญญัติทั้ง ๗ อันหมายถึง กิจกรรมการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร อักษรย่อดังนี้ POSDCoRB (พอสด์คอร์บ)^{๒๖} และเนตร์พัฒนา ยาวีราช เขียนในหนังสือเรื่อง การจัดการสมัยใหม่ว่า แนวคิดทางการบริหารของเฮนรี ฟาโยล ผู้เป็นบิดาของทฤษฎีการจัดการปฏิบัติการ (Operational management theory) หรือบางทางก็ถือกันว่าเป็นบิดาของการบริหารจัดการสมัยใหม่ เชื่อว่าการบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะ และสนใจศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Organizing) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมห้าอย่างคือ การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การบังคับบัญชา (Commanding), การประสานงาน (Coordinating), การควบคุม (Controlling) หรือ POCCC พบว่า พนักงานมีผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การตระหนักในมิตรภาพและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นวิถีทางที่ทำให้ประสบความสำเร็จในองค์การ^{๒๗}

จากแนวความคิดทางการจัดการในยุคของทฤษฎีสมัยเดิมหรือทฤษฎีองค์การยุคคลาสสิก (Classical Organization Theory) ในการแบ่งหน้าที่ในการทำงานจะให้ความสำคัญ กับการแบ่งหน้าที่ โดยใช้หลักคุณธรรมในการแบ่งงานเป็นสำคัญที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ในองค์การนอกจากนี้ยังมุ่งเน้นถึงหลักความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น ถ้าผู้ใดได้รับหน้าที่ และความรับผิดชอบงานใดแล้ว ก็ให้ไปพัฒนางานนั้นให้จนเกิดความเชี่ยวชาญ รวมทั้งมีการวัดความสามารถของคนด้วยการสอบแข่งขัน ซึ่งเป็นการใช้ระบบคุณธรรม เพราะคนต้องใช้ความสามารถจึงจะเข้าสู่ตำแหน่งได้ รวมทั้งมีการวัด ด้านความชำนาญและประสบการณ์ของบุคลากรในด้านภารกิจที่ถูกกำหนดไว้

^{๒๕}เสนาะ ตียะว, **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๘.

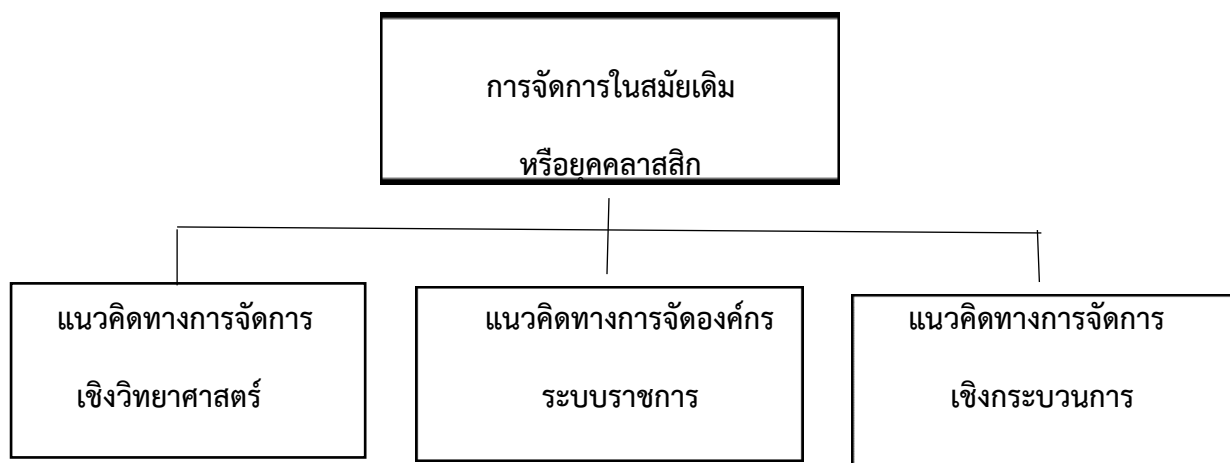
^{๒๖}Gatewood, Robert D., Taylor, Robert., & Ferrell, O.C., **Management: Comprehension Analysis and Application**, (New Jersey: Richard D. Irwin, 1995), pp. 40-41.

^{๒๗}นิรมล กิติกุล, **องค์การและการจัดการ**, หน้า ๓๒.

นอกจากนี้ทฤษฎีในสมัยเดิมยังได้มุ่งเน้นถึงหลักการควบคุม โดยการออกกฎระเบียบและการควบคุมบุคลากรอย่างใกล้ชิด เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นอกจากนี้เพื่อเป็นหลักประกันให้งานสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความราบรื่น อย่างไรก็ตามยังก่อให้เกิดผลกระทบตามมา เช่น การที่บุคคลจะอิงกฎระเบียบในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การลดลงและมาตรฐานนั้น ถูกนำมาใช้เป็นเป้าหมายแทนที่จะใช้กลไกช่วยในการบรรลุเป้าหมาย ถ้ากฎระเบียบกำหนดว่าพฤติกรรมลักษณะใดไม่เป็นที่ต้องการ ผู้ปฏิบัติก็จะพยายามหลีกเลี่ยง ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ในทางตรงข้าม ผู้ปฏิบัติควรจะต้องพยายามที่จะทำในสิ่งที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากไปกว่าหน้าที่ที่กำหนดไว้ในงานนั้น จึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวความคิดทางการจัดการในสมัยเดิมหรือยุคคลาสสิกนั้น สามารถแยกได้เป็นแนวคิดที่สำคัญ ๓ แนวความคิด ได้แก่ แนวความคิดทางการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ แนวความคิดการจัดองค์การระบบราชการ และแนวความคิดทางการจัดการเชิงกระบวนการ สำหรับแนวความคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์นี้ได้รับแรงกระตุ้นมาจากการปฏิบัติทางอุตสาหกรรม ซึ่งแสดงดังแผนภาพที่

๒.๑ แนวความคิดทางการจัดการในสมัยเดิมหรือยุคคลาสสิก

แผนภาพที่ ๒.๑ แนวความคิดทางการจัดการในสมัยดั้งเดิมหรือยุคคลาสสิก^{๒๘}

จากแผนภาพที่ ๒.๑ แสดงแนวความคิดทางการจัดการในสมัยเดิมหรือยุคคลาสสิก ประกอบด้วย แนวความคิดทางการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ผลงานของเฟรดเดอริค วินสโลว์ เทย์เลอร์ ผลงานของ แฟรงค์ บังเกอร์ กิลเบิร์ต และลิลเลียน มอลเลอร์ กิลเบิร์ต และผลงานของเฮน

^{๒๘}Schermerhorn, 2002, p. 93

รี แอล แกนท์ แนวความคิดการจัดองค์การระบบราชการที่สำคัญ คือ ผลงานของแมกซ์ เวเบอร์ และแนวความคิดทางการจัดการเชิงกระบวนการ ได้แก่ ผลงานขององรี ฟาโยล์ ผลงานของกุลิค ลูเธอร์ และเออร์วิค และผลงานของเจมส์ ดี มูนี และอัลเลน ซี เรลลี เป็นต้น

นักทฤษฎีทางการจัดการในสมัยเดิมพยายามที่จะเสนอหลักการต่างๆเกี่ยวกับ การจัดการ อย่างเป็นสากลที่สามารถจะนำมาใช้ได้กับทุกประเภทในทุกสถานการณ์ ซึ่งหลักการต่าง ๆ ที่ได้มีการคิดค้นขึ้นมาจะมีพื้นฐานมาจากความเห็นพ้องกันของนักทฤษฎีในยุคนี้ว่า ในการปฏิบัติงานใดให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของ การประสานงานและการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ มุ่งเน้นที่จะเพิ่มผลผลิตโดยการใช้ประโยชน์จากแรงงานที่มีอยู่เป็นสำคัญดังนี้

๑. แนวความคิดทางการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์

จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทางการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีผู้เชี่ยวชาญที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้

๑.๑ ผลงานของ Frederick Winslow Taylor เทย์เลอร์ ได้เสนอแนวความคิดทางการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ว่าในการทำงานใดก็ตามจะสามารถใช้หลักทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับงานนั้นๆ ได้เสมอ ที่จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

๑.๑.๑ การหาวิธีที่ดีที่สุด ผู้บริหารจะต้องทำการสังเกตและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน (One Best Way) ของแต่ละงานซึ่งจะต้องรวมถึงกฎของการเคลื่อนไหว การกำหนดมาตรฐานของงานและสภาวะแวดล้อมของงานที่เหมาะสม

๑.๑.๒ การคัดเลือกคนงาน โดยใช้หลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ในการคัดเลือก ซึ่งเป็นการค้นหาขีดความสามารถและข้อจำกัดของคนงานแต่ละคน หลังจากนั้นจึงให้โอกาสคนงานแต่ละคน ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าในงานตามความจำเป็นต่อไป

๑.๑.๓ การจัดให้มีการจูงใจด้านการเงิน เพื่อให้เกิดผลงานที่ดีที่สุด และทำให้คนงาน ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงทำได้โดยให้คนงานแต่ละคนได้รับค่าตอบแทน เป็นสัดส่วนโดยตรงกับผลผลิตแทนการจ่ายค่าแรงตามชั่วโมงที่ทำงาน

๑.๑.๔ การแยกฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายปฏิบัติ เป็นการแบ่งหน้าที่ระหว่าง ฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติออกจากกันโดยให้ฝ่ายจัดการเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการวางแผน ส่วนฝ่ายปฏิบัติให้รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โดยคนงานจะรับคำสั่งจากหัวหน้าคนงานที่มีความชำนาญเฉพาะด้านของแต่ละคนปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

๑.๒ ผลงานของผู้สนับสนุนแนวความคิดของการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์^{๒๙} โดยศึกษาการเคลื่อนไหวและลดความเหนียวและให้ความสนใจการปรับปรุงสวัสดิการของคนงาน ช่วยให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งเขาได้เริ่มทำงาน เป็นช่างเรียงอิฐ และเลื่อนตำแหน่งเป็นระดับผู้บริหาร เขาได้สังเกตการณ์เคลื่อนไหวของช่างเรียงอิฐ โดยลดการสูญเสียเปล่าในการเคลื่อนไหวของเขา สามารถเพิ่มงานได้ถึง ๒๐๐ เปอร์เซ็นต์ และเขาก็ได้ให้แนวคิดที่ว่าผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ จะต้องค้นหาและปรึกษากันเพื่อหาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดจากหลายแนวทาง โดยพยายามลดกฎข้อบังคับ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับมาตรฐานของวิธีปฏิบัติให้มากที่สุด

๑.๓ ผลงานของแกนต์ ผู้เสนอแนวความคิดทางการจัดการที่เน้นการปฏิบัติและได้เสนอหลักการ ที่ให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติมากที่สุด โดยการกระตุ้นและการมอบภาระหน้าที่ที่น่าสนใจและงาน มีความท้าทายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง แต่ต้องมีการคำนึงถึงการฝึกอบรมให้ผู้ปฏิบัติได้มีความรู้และความชำนาญที่สูงขึ้นเพื่อมีทัศนคติที่ดีต่องานจนเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นได้ การมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบต้องชัดเจนเป็นธรรมและมีสัดส่วนที่สมดุลกัน รวมทั้งแผนงานและการควบคุม ซึ่งผู้บริหารจะต้องจัดแบ่งงานให้เกิดความเหมาะสมและง่ายต่อการปฏิบัติด้วย โดยให้ความสำคัญกับการควบคุมเวลา และปัจจัยด้านการลงทุนโดยจัดทำเป็น (Gantt Chart) เป็นตารางการทำงานซึ่งยังใช้กันอยู่ในปัจจุบัน^{๓๐}

๒. แนวความคิดการจัดองค์กรระบบราชการ

จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดการจัดองค์กรระบบราชการ ที่มีผู้เชี่ยวชาญที่ได้กล่าวไว้ดังนี้

ตามแนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber)^{๓๑} เห็นว่าระบบราชการมีความสำคัญมาก เพราะทำให้องค์การขนาดใหญ่สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่มีลักษณะงานเป็นประจำต่อเนื่องกันไปโดยไม่ติดขัด นอกจากนั้นยังช่วยให้คนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกันทำงานด้วยกันได้ และขจัดการใช้ดุลพินิจที่เลื่อนลอย ไม่ชัดเจนของผู้บริหารอีกด้วยหากโครงสร้างองค์การระบบราชการและกระบวนการปฏิบัติงานจัดตั้งขึ้นอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้การปฏิบัติต่อคนในองค์การและลูกค้าเป็นไปอย่างไม่มีอคติ สำหรับลักษณะขององค์การ ระบบราชการของเวเบอร์ คือ จะต้องมีการกำหนดหน้าที่แยกจากกันตามความชำนาญเฉพาะด้าน จากการกำหนดขอบเขตของงานแต่ละงาน

^{๒๙}นิรมล กิติกุล, **องค์การและการจัดการ**, หน้า ๓๓.

^{๓๐}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, **องค์การและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๘), หน้า ๔๘-๔๙

^{๓๑}Schermerhorn, John R., Hunt, **Management**, 7th ed., (New York: John Wiley & Son, 2002), p. 97.

อย่างชัดเจน และกำหนดอำนาจหน้าที่เพื่อที่จะปฏิบัติงานนั้นได้ นอกจากนี้จะต้องมีการกำหนดสายการบังคับบัญชาอย่างเป็นทางการ ในสายการบังคับบัญชาที่กำหนดขึ้นในองค์การนี้ จะแสดงการแบ่งระบบของอำนาจหน้าที่ลดหลั่นจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่ ต่ำกว่าจะรับคำสั่งจากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่า

นอกจากนี้ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ จะถือเป็นพนักงานคนหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือ สิทธิในการที่จะบริหารหรือปฏิบัติหน้าที่จะถูกกำหนดให้ไว้กับตำแหน่ง ไม่ใช่กำหนด ให้กับผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง ดังนั้นจึงไม่มีทางที่บุคคลอื่นใดแม้กระทั่งผู้ที่ เป็นเจ้าของจะได้รับสิทธิ ที่กำหนดไว้ตามตำแหน่ง ยกเว้นแต่จะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในตำแหน่งนั้น ส่วนในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานและการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นจะต้องอาศัยหลักของความสามารถ ที่วัดได้จากผลการปฏิบัติงานในตำแหน่ง หรือจากการได้รับการฝึกอบรม และการให้ออกจากงานต้องมีหลักเกณฑ์องค์การระบบราชการจะต้องมีการกำหนดกฎและระเบียบต่าง ๆ อย่างชัดเจน กฎและระเบียบนี้จะทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน เกิดความเป็นธรรมและทำให้สมาชิกอยู่ในระเบียบวินัยองค์การ

ลักษณะขององค์การระบบราชการในด้านการปฏิบัติงานนั้นจะต้องไม่อิงความสัมพันธ์ส่วนบุคคล กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือการติดต่อระหว่างเพื่อในหน่วยงานอื่น ๆ ในองค์การเดียวกัน หรือการติดต่อระหว่างองค์การ กับลูกค้าจะต้องเป็นการติดต่อที่ไม่อิงความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

๓. แนวความคิดทางการจัดการเชิงกระบวนการ

จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทางการจัดการเชิงกระบวนการ ที่มีผู้เชี่ยวชาญที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้

๓.๑ ผลงานของ อองรี ฟาโยล์ (Henri Fayol) ฟาโยล์ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในด้านการจัดการ โดยท่านให้ความสนใจศึกษาถึงหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของทั้งผู้ร่วมงาน และผลจากการปฏิบัติงานอีกด้วย ผลงานของฟาโยล์ได้รับการยอมรับว่าเป็นผลงานที่เข้ามาเสริมแนวความคิดของเทย์เลอร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ แนวความคิดของเทย์เลอร์ จะให้ความสำคัญกับการจัดการในระดับปฏิบัติการ ส่วนฟาโยล์จะเน้นการจัดการในระดับสูง ฟาโยล์ได้ให้แนวคิดในการจัดการที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการ ได้แก่ การวางแผน เป็นการคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการผลิตขององค์การ จึงต้องมีการวางแผนทางการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เช่น การกำหนดผลผลิต ปริมาณ ต้นทุน เวลา คุณภาพ เป็นต้น การจัดองค์การ เป็นการจัดโครงสร้างของงาน และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ ผู้ปฏิบัติในแผนกต่าง ๆ เช่น แผนกจัดซื้อ แผนกตรวจสอบผลผลิต เป็นต้น การบังคับบัญชา เป็นการกำหนดหรือวางหลักเกณฑ์ในการบังคับบัญชา ได้แก่ นโยบายกฎระเบียบ ให้ผู้ปฏิบัติได้ยึดถือเพื่อให้การผลิตเป็นไปด้วยความราบรื่น

การประสานงานเป็นการกำหนดภาระหน้าที่แตกต่างกันต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกับงานของทุกคนให้ประสานและเข้ากันได้ และการควบคุม เป็นกิจกรรมในการกำกับกิจกรรม การผลิตหรือให้บริการที่ทำให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้

นอกจากหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว พาโยล์ได้ให้เสนอแนวทางและหลักเกณฑ์ของการบริหารงานที่สำคัญไว้ ๑๔ ข้อ^{๓๒} ดังนี้

๑. อำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่แยกจากกันมิได้ ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่นั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตนได้ออกคำสั่งไป และผู้ปฏิบัติที่รับผิดชอบในงานใด ก็ตามจะต้องมีอำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติด้วยเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงลงได้

๒. หลักการที่มีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ผู้ปฏิบัติงานกิจกรรมใด ๆ ควรได้รับ คำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคลากรในองค์กร

๓. หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายเดียวกันควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

๔. หลักการดำรงไว้ซึ่งสายงาน คือ สายการบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับล่าง ตามหลักการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวและช่วยให้เกิดระเบียบในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน

๕. หลักการแบ่งงานกันทำ คือ การแบ่งงานกันทำตามความถนัดทั้งนี้เพื่อให้เป็นไป ตามหลักของการใช้ประโยชน์จากแรงงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจนได้รับผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องจาก การลดเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลงและเพิ่มทักษะของการทำงานให้สูงขึ้น

๖. หลักการเกี่ยวกับระเบียบวินัย ระเบียบวินัยในการทํางานนั้นเกิดจากการปฏิบัติ ตามข้อตกลง ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความเคารพ เชื่อฟัง และทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ

๗. หลักการถือประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งหลักการนี้ถือว่า ส่วนรวมย่อมสำคัญกว่าส่วนบุคคล เพื่อที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มนั้น

๘. หลักการให้ประโยชน์ตอบแทน การจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนด้วยความยุติธรรม และให้เกิดความพึงพอใจแก่ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างหรือบุคลากร

๙. หลักการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง ในการบริหารงานควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง และเมื่อความรับผิดชอบได้ถูกมอบหมายให้แก่ผู้บริหารแล้ว อำนาจหน้าที่จะต้องมอบหมายไปด้วย เพื่อให้สามารถควบคุมงานต่าง ๆ ขององค์การไว้ได้อย่างเหมาะสม

๑๐. หลักความมีระเบียบเรียบร้อย โดยถือว่าทุกคนในองค์การจะต้องมีระเบียบ และรู้ตำแหน่งหน้าที่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การ รวมทั้งการกำหนดขอบเขตของงาน ที่ชัดเจน

^{๓๒}สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทย์พัฒน์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๖-๑๘๗.

๑๑. หลักความเสมอภาค ผู้บริหารต้องยึดหลักความยุติธรรมเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความจงรักภักดี และการอุทิศตนเพื่องาน

๑๒. หลักความมั่นคงในงาน ผู้บริหารและคนงานต่างต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง เพื่อการเรียนรู้งานการให้คนงานออกจากงานกลางคันย่อมเป็นการสิ้นเปลือง ดังนั้นผู้บริหารที่ดีควรใช้เวลาในการเรียนรู้งานเพื่อลดปัญหาด้านการปรับตัวของคนงาน

๑๓. หลักความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยผู้บังคับบัญชาควรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเองในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขององค์กร จะทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกถึงความมีส่วนร่วม ความเป็นเจ้าขององค์กร และรับผิดชอบต่อผลงาน เป็นต้น

๑๔. หลักความสามัคคี ซึ่งเน้นถึงการทำงานที่เป็นกลุ่มและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การทำงานเป็นคณะทำงาน และสมาชิกทุกคนสามารถปฏิบัติงานสู่เป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักการของฟาโยล์ พบว่า หลักการส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรวมอำนาจ และการแบ่งหน้าที่ตามความชำนาญเฉพาะด้าน รวมทั้งการปฏิบัติงานโดยใช้ที่ที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นหลักการและแนวทางที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์จากในอดีตจนถึงปัจจุบัน

๓.๒ ผลงานของกูลิค ลูเธอร์และเออร์วิค (Gulick, Luther., & Lyndall F. Urwick) กูลิคและเออร์วิคได้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์กรโดยทั้งสองท่าน ได้เสนอหลักการในการจัดโครงสร้างขององค์กรที่ผู้บริหารควรนำมาใช้ คือ หลักการเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำการประสานงาน การจัดแผนงานโดยอาศัยเกณฑ์การแบ่งงานตามวัตถุประสงค์ กระบวนการ บุคลากร สถานที่และหลักการเกี่ยวกับหน่วยช่วยอำนวยความสะดวกที่เรียกว่า โปสคอร์บ^{๓๓} (POSDCoRB Model) ซึ่งย่อมาจาก Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing (การจัดคนเข้าทำงาน) Directing (การอำนวยความสะดวก) Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงาน) และ Budgeting (งบประมาณ) กล่าวคือ ในผลงานของกูลิคและเออร์วิค ได้มีการแจกแจงเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียที่เกี่ยวกับการใช้วิธีการแบ่งงาน และวิธีการประสานงานในองค์การตามวิธีต่าง ๆ การใช้หน่วยงานหลักและหน่วยช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการจัดช่วงการบังคับบัญชาที่ดีที่สุดและประโยชน์ของการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้านอีกด้วย

ส่วนในด้านการจัดโครงสร้างขององค์กรเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เป็นการประกันถึง การมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร ดังนั้นจึงจะต้องมีการพัฒนากลไกที่จะเข้ามาช่วยใ้บุคลากรเกิดความต้องการและเกิดความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกันในการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

^{๓๓}สุภาพร พิศาลบุตร, การพัฒนาองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙), หน้า ๔๐-๔๑.

และเสนอแนะว่าควรจะต้องมีการให้ความสำคัญกับหน้าที่การบริหารงานบุคคล เช่น การคัดเลือกพนักงานที่มีความรู้ความสามารถ การทำให้บุคลากร มีความรู้สึกว้างงานนั้นเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถที่จะก้าวหน้าต่อไปได้ และการทำให้พนักงานปฏิบัติงานอย่างเต็มใจ เป็นต้น

๓.๓ ผลงานของ (James D. Mooney, & Alan C. Rieley) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การและหลักการของการจัดองค์การ นอกจากนี้ในด้านการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์การนั้นทั้งมูนีและเรลลี่ ได้กล่าวว่า ความมั่นคงขององค์การนั้นจะเกิดขึ้นได้จากการที่ทุกคนในองค์การมีความมั่นคงและอยู่ในองค์การ ซึ่งมีโครงสร้างที่มั่นคง ซึ่งท่านทั้งสองให้ข้อเสนอ^{๓๔} ดังนี้

๓.๓.๑ การประสานงาน (Coordination) ในองค์การแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ โดยมีการประสานงานและร่วมมือกัน

๓.๓.๒ หลักการสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) เกี่ยวกับการจัดลำดับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามสายการบังคับบัญชา

๓.๓.๓ กระบวนการแบ่งแยกหน้าที่ (Function Process) การแบ่งงานกันทำตามความถนัดหรือความสามารถ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ให้แนวความคิดทางการจัดการไว้ว่า ในการจัดการสมัยเดิมหรือยุคคลาสสิก จึงมีการกำหนดหลักการที่มีความเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์กับการประสานงาน ตลอดจนการแบ่งงานกันทำตาม ความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งหลักการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ยังเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้กันอยู่ในปัจจุบัน หลักการที่สำคัญ^{๓๕} ดังนี้

๑. หลักสเกลาร์ หรือสายการบังคับบัญชาเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน และมีการแบ่งระดับของสายการบังคับบัญชาลดหลั่นกันลงมาจากบน สู่ล่าง ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่าจะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบมากกว่าผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่า

๒. หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา หลักการนี้กล่าวว่าในการปฏิบัติหน้าที่หนึ่งหน้าที่ใดนั้น ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ควรจะได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา ๒ คนในเวลาเดียวกันเพื่อหลีกเลี่ยงการสั่งการหรือการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน

๓. หลักช่วงการบังคับบัญชา หลักการนี้กล่าวว่าผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งจะสามารถบังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมีผู้ใต้บังคับบัญชาจำนวนจำกัด เนื่องจากเวลา และขอบเขตความสามารถในการควบคุมดูแลของผู้บังคับบัญชามีอยู่อย่างจำกัดนั่นเอง

^{๓๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

^{๓๕}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, หน้า ๖๘.

๔. หลักการเน้นที่จุดสำคัญ หลักการนี้กล่าวว่าผู้บริหารจะมีเวลาและสมรรถภาพส่วนบุคคลอย่างจำกัด จึงควรละเว้นจากปัญหาการตัดสินใจในปัญหาประจำวัน แต่ควรเน้นตัดสินใจเฉพาะปัญหาที่สำคัญ ๆ โดยปล่อยให้การแก้ปัญหาประจำวันเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับล่างแทน

๕. หลักการจัดแบ่งแผนงาน หลักการนี้กล่าวว่ากิจกรรมที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ดังนั้นกิจกรรมจึงควรได้รับการรวมกลุ่มเข้าไว้ด้วยกัน เรียกว่า แผนงานเพื่อการปฏิบัติและการประสานงานจนเกิดประสิทธิภาพ

๖. หลักการเกี่ยวกับหน่วยงานหลักและหน่วยอำนวยการ หลักการนี้กล่าวว่าโครงสร้างขององค์การควรจัดให้มี ๒ หน่วยงานคือหน่วยงานหลักที่จะต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อวัตถุประสงค์ขององค์การ และหน่วยงานอำนวยการซึ่งทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำต่อหน่วยงานหลัก

๗. หลักการเกี่ยวกับศูนย์กำไร หลักการนี้กล่าวว่าในโครงสร้างองค์การควรให้แต่ละหน่วยงานมีนโยบาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และบุคลากรเป็นของตนเองรวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อผลกำไรและขาดทุนด้วย จะทำให้หน่วยงานเกิดความรู้สึกในการแข่งขันและทำให้ ผลกำไรขององค์การดีขึ้น

๔. แนวความคิดทางการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์

จากแนวความคิดทางการจัดการสมัยดั้งเดิมได้มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การและการออกแบบงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คนงานถูกมองว่าไม่แตกต่างจากเครื่องจักร ผู้บริหารต้องการบรรลุวัตถุประสงค์สามารถได้โดยการให้สิ่งจูงใจด้วยการเงิน ทำให้นักทฤษฎีสมัยดั้งเดิมไม่ได้ให้ความสำคัญกับสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนี้พฤติกรรมของมนุษย์เองก็มีความสลับซับซ้อนและยากที่จะควบคุมได้ ดังนั้นในยุคต่อมาจึงมีนักทฤษฎีได้ให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมศาสตร์ ในยุคนี้ได้มุ่งการศึกษาในปัญหาด้านการจูงใจ การทำให้คนงานยินยอมปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ การควบคุม เป็นต้น ส่วนปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การได้ถูกให้ความสำคัญรองลงมา นอกจากนี้ภาวะ ที่องค์การไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรได้เต็มกำลังการผลิต เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้องค์การต้องหันไปผลิตสินค้าชนิดอื่นเพิ่มขึ้น ซึ่งเมื่อประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในสมัยนั้นทำให้ลักษณะของงานต่างจากสมัยยุคเดิมมาก โดยลักษณะงานสมัยใหม่นี้ต้องการความคิดสร้างสรรค์ในส่วนของบุคลากรมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีนักทฤษฎีองค์การหันมาให้ความสนใจทำการศึกษากับพฤติกรรมกันมาจนกลายเป็นแนวความคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์ในเวลาต่อมา

การศึกษาพฤติกรรมองค์การจะมีส่วนช่วยในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ซึ่งทำได้หลายมิติ เช่น ศึกษาในมิติโครงสร้างองค์การ พฤติกรรมองค์การ วัฒนธรรมองค์การ สิ่งแวดล้อมองค์การหรือศึกษาในมิติเวลาไล่มาตั้งแต่ยุคคลาสสิกไปจนถึงยุคสมัยใหม่ แต่ในวันนี้จะศึกษาองค์การในมิติของพฤติกรรมองค์การเป็นแนวทางการศึกษาที่ได้รับความสนใจมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลุ่ม

มนุษย์สัมพันธ์ สมมติฐานเบื้องต้นเชื่อว่าพฤติกรรมที่เหมือนกันไม่ได้มาจากการต้องการอย่างเดียวกัน บางครั้งพฤติกรรมที่เหมือนกันอาจมาจากการต้องการ ที่แตกต่างกันก็ได้ พฤติกรรมที่ต่างกันบางครั้งสะท้อนถึงความต้องการอย่างเดียวกัน หมายความว่า การจะพิจารณาถึงพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การโดยดูที่การกระทำเพียงอย่างเดียวไม่น่าจะสะท้อนถึงความต้องการ ส่วนเชอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn) ^{๓๖} ได้กล่าวว่า ในช่วงระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๐ เป็นยุคที่การจัดการได้มุ่งเน้นถึงการให้ความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงงาน ซึ่งเป็นการมุ่งถึงแนวความคิดทางการจัดการแนวพฤติกรรมศาสตร์ โดยการศึกษาที่มีชื่อเสียง คือการศึกษา ที่ ฮอว์ทอน (Hawthorne Study) นอกจากนี้ยังมีการเสนอถึงทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow's Theory) ทฤษฎีของดริกกลาส แมกเกรเกอร์ (Douglas McGregor) คริส อาร์กิริส (Chris Argyris) เป็นต้น แนวความคิดทางการจัดการแนวพฤติกรรมศาสตร์ เป็นการมุ่งถึงการให้ความสนใจเกี่ยวกับบุคคลที่มีความต้องการทั้งทางด้านสังคม และตนเอง ที่มุ่งที่จะสร้างความพึงพอใจที่ได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น มีปฏิกริยาต่อแรงกดดัน ของผู้ร่วมงาน เป็นต้น

สำหรับแนวความคิดทางการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ มีแนวความคิดหลัก ดังนี้

๑) แนวความคิดทางการจัดการเชิงมนุษย์สัมพันธ์

ในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วง ค.ศ. ๑๙๒๐-๑๙๓๐ ในช่วงเวลาดังกล่าวมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมาก เช่น การอพยพของคนจำนวนมากจากชนบทเข้าสู่ตัวเมือง มีการนำเครื่องจักรกล มาใช้ในโรงงานแทนแรงงานคนมากขึ้น มีการแบ่งงานกันทำทั้งในระดับคนงานและระดับบริหาร มีการกำหนดมาตรฐานของงาน เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันและการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ทำให้นักทฤษฎีในยุคนี้เกิดความคิดเห็นขัดแย้งกับหลักการของนักทฤษฎีสัมัยเดิมที่มุ่งเน้นการทำงานและการแสวงหาผลกำไรสูงสุด เพราะแนวคิดดังกล่าวจะนำไปสู่สภาวะของการแข่งขันกัน อย่างรุนแรงทำให้เกิดความขัดแย้งกันและแนวคิดดังกล่าวไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและไม่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

๑.๑ ผลงานของนิสิตการทดลองแห่งเมืองฮอว์ธอร์น เอลตัน เมโย (Elton Mayo) เป็นผู้ที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับนักทฤษฎียุคดั้งเดิม จากผลการทดลองแห่งเมืองฮอว์ธอร์น (Hawthorne Study) ที่โรงงานในบริษัทเวสเทิร์น อิเล็กทริก (Western Electric) ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๗-๑๙๓๒ เป็นผลงานที่นำไปสู่แนวคิดใหม่ ที่เรียกว่า แนวความคิด ทางการจัดการเชิงมนุษย์สัมพันธ์ แนวความคิดเชิงมนุษย์สัมพันธ์นั้นแตกต่างไปจากแนวความคิดของแนวเดิม คือ แม้จะมีการเน้นการ

^{๓๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๙.

จัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างคนงานกับตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์กร เหมือนกับยุคดั้งเดิมก็ตามแต่ ได้ให้ความสำคัญกับคนมากกว่าด้านการจัดระเบียบความสัมพันธ์ตำแหน่ง

๑.๑.๑ การศึกษาด้านทัศนคติ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้างองค์การที่ให้ความสนใจศึกษาตัวแปรที่มีผลกับต่อประพฤติกรรมของมนุษย์ จากนั้นจึงทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแปรเหล่านั้น ซึ่งพบว่าพฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดมาจากภายในตัวของมนุษย์เองมากกว่าเกิดมาจากสภาวะแวดล้อมภายนอก ดังนั้นนักทฤษฎีมนุษย์สัมพันธ์ จึงเห็นว่าวิธีการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้ได้ผลจะต้องทำให้เกิดมาจากจิตใจมากกว่าการให้รางวัลและการลงโทษที่สามารถนำมาใช้ควบคุมได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

๑.๑.๒ การเน้นภาวะผู้นำ นักทฤษฎียุคมนุษย์สัมพันธ์เสนอว่าการทำงานที่จะจูงใจให้มนุษย์ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การได้นั้นไม่สามารถที่จะใช้วิธีการควบคุมจากภายนอกได้ จึงได้มีการเสนอวิธีการตามหลักของจิตวิทยาสังคมขึ้น ดังนั้นจึงได้มีการมุ่งเน้นในด้านของรูปแบบภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย การให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการออกแบบงานเพื่อให้เป็นที่สนใจของผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น

๑.๑.๓ การหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุด นักทฤษฎียุคมนุษย์สัมพันธ์เสนอว่าในการปฏิบัติงานนั้นจะมีวิธีการที่ดีที่สุดในการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ของงานและคนเสมอ แต่โครงสร้างนั้นจะต้องยึดหลักการความมีอิสระของมนุษย์และต้องยึดหลักการภายในตัวมนุษย์เองเป็นเครื่องมือในการจูงใจให้คนทำงานเพื่อไม่ให้มนุษย์เกิดความขัดแย้งขึ้นในจิตใจ และทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ

จากแนวความคิดเชิงมนุษย์สัมพันธ์ที่นำมากล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมานั้นจะเกิดมาจากภายในตัวของมนุษย์เองมากกว่าเกิดมาจากสภาวะแวดล้อมภายนอก การควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นสามารถที่จะใช้ตัวเงินและหรือความก้าวหน้าในอาชีพมาใช้เป็นเครื่องมือได้ นอกจากนี้การที่จะจูงใจให้มนุษย์ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นควรจะได้ มีการมุ่งเน้นในด้านของรูปแบบภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตยให้พนักงานมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ และจะต้องยึดหลักการความมีอิสระของมนุษย์เป็นเครื่องมือในการจูงใจให้คนทำงานอย่างเต็มความสามารถอีกด้วย

๒. แนวความคิดทางการจัดการเชิงสังคมศาสตร์

๒.๑ ผลงานของ(Mary P. Follett) ผลงานฟอลเล็ตที่สำคัญ คือ การนำเสนอหลักการเกี่ยวกับการประสานงาน ได้แก่ หลักการประสานงานโดยตรงระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความรับผิดชอบหลักการประสานงาน ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของงาน หลักการประสานงานในลักษณะแลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน

๓. แนวความคิดทางการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์

๓.๑ ผลงานของ Abraham H. Maslow ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์(Maslow's Theory) หรือทฤษฎีลำดับความต้องการ (The Hierarchy of Needs Theory) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่เชื่อว่าการตอบสนอง ความต้องการจะสามารถจูงใจคนให้ตั้งใจทำงานหรืออาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองตามความต้องการนั้นคือ ใช้ความต้องการของบุคลากร เป็นเครื่องแรงจูงใจให้ขยันทำงาน สำหรับความต้องการของมนุษย์มี ๕ ^{๓๗} ขั้น ดังนี้

๓.๑.๑ ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการด้านพื้นฐานของมนุษย์ที่มนุษย์มีความต้องการได้รับการตอบสนองก่อนความต้องการอื่น ๆ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

๓.๑.๒ ความต้องการความมั่นคง (Safety Needs) เป็นความต้องการเกี่ยวกับความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๓.๑.๓ ความต้องการความรักหรือการติดต่อสัมพันธ์ (Social Needs) เป็นความต้องการจะมีเพื่อน ความต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เป็นต้น

๓.๑.๔ ความต้องการการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) เป็นความต้องการที่เป็น ความรู้สึกภายใน เช่น ความต้องการได้รับการเลื่อนตำแหน่งงาน เป็นต้น

๓.๑.๕ ความต้องการสมหวังในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการ บรรลุถึงสิ่งที่ตนเองสามารถจะเป็น คือ ความประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างสมบูรณ์ ความต้องการ ในขั้นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการใน ๔ ขั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้วเท่านั้น

๓.๒ ผลงานของดริกกาส แมกเกรเกอร์ (Douglas McGregor) ผลงานของแมกเกรเกอร์ นักทฤษฎีเชิงพฤติกรรมศาสตร์ได้เสนอทฤษฎีที่สำคัญ คือ ทฤษฎี x และ ทฤษฎี y โดยแมกเกรเกอร์ เห็นว่าองค์การในสมัยเดิมที่มุ่งเน้นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้าน มีการรวมอำนาจในการตัดสินใจ การติดต่อสื่อสารจากเบื้องบน สู่เบื้องล่าง และเน้นกฎระเบียบในการกำกับความประพฤติของคนโดยเคร่งครัด ซึ่งแมกเกรเกอร์ให้ชื่อกากับของนักทฤษฎีเดิมว่าทฤษฎี x เชื่อว่าคนมีความเกียจคร้านไม่ชอบทำงานทะเยอทะยานน้อยหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ขาดความคิดสร้างสรรค์ และมีแรงจูงใจเพียงเพื่อสนองความต้องการของตนทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงเท่านั้น ซึ่ง McGregor ได้เสนอแนะทัศนะที่มีต่อลักษณะของคนอีกอย่างหนึ่งแตกต่างออกไปจากทฤษฎี x เรียกว่า ทฤษฎี y โดยมีสมมติฐานว่าคนถูกจูงใจด้วยความต้องการอย่างอื่นนอกจากความอยู่รอดได้ คนสามารถสั่งการและมีความคิดริเริ่มด้วยตัวเขาเองได้ และสามารถสนุกกับงานได้ ตามทฤษฎีนี้

^{๓๗}Stoner, James AF, **Management**, (New Jersey: Prentice-Hall, 1978), pp. 53-54.

องค์การที่มีลักษณะการทำงานแบบทฤษฎี Y จะมีประสิทธิภาพสูงกว่า ดังนั้นองค์การจึงควรเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมการเพิ่มงานและความรับผิดชอบ และการบริหารโดยใช้เป้าหมาย^{๓๘}

๓.๓ ผลงานของคริส อาร์กิริส (Chris Argyris) อาร์กิริส^{๓๙} ได้มีแนวคิดและเผยแพร่ทฤษฎีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพโดยมีความเชื่อว่าบุคลิกลักษณะของคนค่อย ๆ พัฒนาจากวัยเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ต้องอาศัยผู้อื่นจนเติบโต สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เริ่มมีความคิดและต้องการอิสระในวัยผู้ใหญ่สนใจ สิ่งต่างๆในวงกว้างชอบที่จะทากิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ชอบจะเป็นผู้นำมีพฤติกรรมที่ปรับเปลี่ยนได้ เป็นต้น ซึ่งอาร์กิริสเห็นว่าการใช้ระเบียบเป็นเครื่องมือในการบังคับมนุษย์และใช้วิธีการควบคุมอย่างใกล้ชิดนั้น จะเป็นการขัดขวางพัฒนาการของมนุษย์ที่จะพัฒนาไปเป็นบุคลิกภาพที่สมบูรณ์

๔. แนวความคิดทางการจัดการสมัยใหม่

จากแนวความคิดของการจัดการแนวเดิมที่มีจุดเด่นที่ได้มุ่งเน้นโครงสร้างที่เป็นทางการที่มีการกำหนดกฎระเบียบวินัยที่เคร่งครัดในการใช้อำนาจหน้าที่ที่มีลักษณะของการรวมอำนาจ และการดำเนินการตามหลักการของความมีเหตุผลโดยมีสมมติฐานว่ามนุษย์เป็นคนเกียจคร้านไม่ชอบทำงานและจำเป็นต้องใช้วิธีการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์โดยใกล้ชิดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อองค์การส่วนแนวความคิดทางการจัดการแนวมนุษย์สัมพันธ์และพฤติกรรมศาสตร์นั้นก็มีจุดเด่นที่ได้มุ่งเน้นในการให้ความสำคัญในตัวคนโครงสร้างองค์การแบบไม่เป็นทางการ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์การและมีสมมติฐานว่ามนุษย์เป็นคนรักงาน มีความขยัน และความรับผิดชอบ ไม่จำเป็นต้องจะทำการควบคุมพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด สำหรับแนวความคิดของนักทฤษฎีสมัยใหม่ได้พิจารณาว่าแนวความคิดทางการจัดการแนวพฤติกรรมศาสตร์ที่เสนอสิ่งที่ขัดแย้งกับความเป็นจริงเนื่องจากโครงสร้างองค์การที่เป็นทางการ และการใช้สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งจำเป็นจากหลักการของนักทฤษฎีแนวเดิมเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้านและการเน้นการมีมาตรฐานของการปฏิบัติงานได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า สามารถทำให้สังคมก้าวหน้าและมนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจึงไม่เห็นด้วยที่จะมีการทิ้งแนวความคิดยุคเดิม สำหรับแนวความคิดทางการจัดการสมัยใหม่ประกอบด้วยแนวความคิดทางการจัดการเชิงปริมาณ แนวความคิดเชิงระบบและแนวคิดเชิงสถานการณ์^{๔๐}ดังนี้

^{๓๘}สุภาพร พิศาลบุตร, การพัฒนาองค์การ, หน้า ๔๒.

^{๓๙}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, องค์การและการจัดการ, หน้า ๘๐-๘๓.

^{๔๐}วีระ อาพันธ์สุข, พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: เอร่าวัฒนาการ พิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑-๑๐.

๑. แนวความคิดทางการจัดการเชิงปริมาณ

แนวความคิดของการจัดการเชิงปริมาณมีจุดกำเนิดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ได้นำนักวิทยาศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษมาให้ทำงานร่วมกันเป็นทีมเรียกว่า “Operation Research Group” เพื่อให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาในการรบ ทีมนักวิทยาศาสตร์ดังกล่าวได้รับปัญหา เช่น จะวางปืนใหญ่ตำแหน่งใดที่จะดีที่สุด จึงมีการใช้ประสบการณ์และความรู้ในการแก้สมการของปัญหาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือ การสังเกตอย่างเป็นระบบของพฤติกรรม ที่ทำการศึกษาก่อสร้างตัวแบบจำลองเพื่อนำเสนอที่จะได้รับมาสร้างตัวแบบจำลอง เพื่อประโยชน์ของการพยากรณ์การเปลี่ยนแปลง จากนั้นจึงทำการอนุมานจากตัวแบบจำลอง ว่าจะมีพฤติกรรมอย่างไรและทำการทดสอบตัวแบบจำลองเพื่อศึกษาพฤติกรรม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามการพยากรณ์ในตัวแบบจำลองหรือไม่

หลังจากนั้นแนวคิดการจัดการเชิงปริมาณมาใช้กันในบริษัทต่าง ๆ จึงได้รับความนิยมในการนำมาใช้ในการแก้ปัญหาของระบบการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น^{๔๑}

๒. แนวความคิดเชิงระบบ

แนวความคิดเชิงระบบเป็นการวิเคราะห์ถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ในระบบหรือองค์การที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ส่วนต่างๆ ในลักษณะองค์รวมขององค์การ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาถึงส่วนประกอบของระบบในลักษณะองค์การรวมจะให้ผลดีมากกว่าการวิเคราะห์ปัญหาในระบบโดยการแยกส่วน นอกจากนี้ยังพบว่าระบบเปิดจะมีความสัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อม ส่วนองค์การในระบบปิดนั้นจะไม่เปิดรับสิ่งใด ๆ นำเข้ามาในระบบ ดังนั้น องค์การ คือ ระบบที่ประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ แนวคิดเชิงระบบนี้จำเป็นจะต้องพิจารณาสภาวะแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในขององค์การ มิใช่จะพิจารณาเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งในระบบขององค์การ หรือพิจารณาเฉพาะระบบขององค์การโดยไม่พิจารณาสภาวะแวดล้อมภายนอกขององค์การด้วย

จากแนวความคิดเชิงระบบสามารถสรุปหลักการ ตลอดจนแนวความคิดเชิงระบบที่สำคัญ^{๔๒} ดังนี้

๒.๑. ระบบทุกระบบประกอบไปด้วยระบบย่อยในทุกระบบจะมีระบบย่อยหรือส่วนประกอบอย่างน้อยสองส่วนขึ้นไปและส่วนต่าง ๆ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

๒.๒ การเน้นที่องค์รวมของทุกระบบ การเน้นที่องค์รวมของทุกระบบจะให้ผลรวมที่มากกว่าการเน้นที่แต่ละส่วนประกอบของระบบแล้วนำมารวมกัน

^{๔๑}ซูบ กาญจนประกร, **หลักรัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๐), หน้า ๑๐ -๑๒.

^{๔๒}ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร, **สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง**, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗๖

๒.๓ การเป็นทั้งระบบปิดและระบบเปิด การมององค์การว่าเป็นระบบเปิดเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้องค์การสามารถที่จะสนองตอบให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมส่วนระบบปิดซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นระบบที่หาหน้าที่ใดด้านหนึ่งและไม่เกี่ยวข้องกับสภาวะแวดล้อมโดยตรง

๒.๔ ขอบเขตสิ้นสุดของระบบ ระบบทุกระบบจะสามารถแบ่งแยกประเภทของระบบว่าเป็นระบบเปิดหรือระบบปิดเส้นกันแบ่งขอบเขตของระบบนี้ถ้าเป็นของระบบเปิดจะเปิดรับปัจจัยจากสภาวะแวดล้อมภายนอกเข้ามาและนำปัจจัยภายในออกสู่สภาวะแวดล้อมภายนอกได้

๒.๕ ความล้มเหลวของระบบปิด การเป็นระบบปิดนั้นมีแนวโน้มที่จะล้มเหลวได้ง่ายกว่าระบบเปิดเนื่องจากปิดตัวเองจากสภาวะแวดล้อมภายนอก สำหรับระบบเปิดนั้นมีแนวโน้มที่จะอยู่รอดได้ดีกว่าเนื่องจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา

๒.๖ การใช้ข้อมูลป้อนกลับ ระบบเปิดนั้นต้องการข้อมูลป้อนกลับเข้าสู่ระบบเพื่อนำข้อมูลนั้นมาใช้เพื่อปรับตัวให้ดำเนินอยู่ต่อไปได้ การส่งข้อมูลป้อนกลับเข้าสู่ระบบ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ของระบบหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่นำออกจากระบบ เป็นต้น

๒.๗ มีการจัดลำดับชั้นของระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบใดก็ตามจะมีลำดับชั้นที่ประกอบไปด้วยระบบย่อยซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันในขณะที่ยังคงประกอบไปด้วยระบบย่อยนั้นก็เป็นระบบย่อยของระบบที่ใหญ่กว่าด้วย เช่น หน่วยงานต่าง ๆ เป็นระบบย่อยขององค์การนั่นเอง

๓. แนวความคิดเชิงสถานการณ์

ความสำคัญของสภาวะแวดล้อมในฐานะที่เป็นปัจจัยนำเข้าที่ ผู้บริหารจะต้องพิจารณา ในการแก้ปัญหาของความซับซ้อน ซึ่งตัวแปรเกี่ยวกับปัจจัยของสภาวะแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อองค์การในปัจจุบันทำให้เกิดแนวความคิดเชิงสถานการณ์ขึ้นมา โดยแนวความคิดเชิงสถานการณ์นั้นจะยึดปรัชญาของแนวความคิดเชิงระบบมาเป็นพื้นฐาน แต่มีความกว้างกว่าแนวความคิดเชิงระบบอีกชั้นหนึ่ง คือ แนวความคิดเชิงสถานการณ์พยายามที่จะทำให้เกิด ความสอดคล้องเข้ากันได้ระหว่างสภาวะแวดล้อมกับโครงสร้างขององค์การ นักทฤษฎีตามแนวความคิดเชิงสถานการณ์ กล่าวว่า โครงสร้างขององค์การที่ดีที่สุดนั้นจะขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมขององค์การ กล่าวคือ จะไม่มีโครงสร้างองค์การใดจะสามารถนำมาใช้ได้กับองค์การในทุกสถานการณ์ ตามแนวความคิดนี้เห็นว่า ในบางกรณีโครงสร้างองค์การในลักษณะที่เป็นระบบเปิด หรือโครงสร้างองค์การที่ไม่เป็นพิธีการ ซึ่งโครงสร้างในลักษณะนี้จะมีความยืดหยุ่นก็อาจใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ได้

แต่ในบางกรณีโครงสร้างองค์การที่เป็นระบบปิดหรือโครงสร้างองค์การที่เป็นพิธีการ และ ไม่ยืดหยุ่นก็สามารถก็นำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เช่นกัน นอกจากนี้ในองค์การหนึ่ง องค์การใด อาจกำหนดโครงการสร้างองค์การแบบหนึ่งมาใช้กับหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด และกำหนดโครงสร้างอีกแบบหนึ่งมาใช้กับหน่วยงานอื่น ๆ ในองค์การเดียวกันนั้นก็ได้ เช่น อาจกำหนดโครงสร้างองค์การแบบเป็นพิธีการมาใช้กับหน่วยการผลิต และองค์การโครงสร้างแบบไม่เป็นพิธีการมาใช้กับ

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความมีประสิทธิภาพขององค์การตามแนวความคิดของนักทฤษฎีเชิงสถานการณ์นั้น จะขึ้นอยู่กับความสอดคล้องและเข้ากันได้ระหว่างโครงสร้างองค์การกับสภาวะแวดล้อมภายนอกองค์การนั่นเอง สำหรับแนวความคิดเชิงสถานการณ์ ที่สำคัญมีดังนี้

๓.๑ ผลงานของโจแอน วูดวาร์ด (Joan Woodward)

จากผลงานการวิจัยของวูดวาร์ด สามารถสรุปได้ว่าการออกแบบโครงสร้างองค์การ จะมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาวะแวดล้อมที่เข้ามากระทบ เช่น จากเทคโนโลยีที่แต่ละองค์การ หรือองค์การผู้ผลิตแต่ละประเภทผลิตกันที่ใช้ เช่น ในสภาวะแวดล้อมที่เทคโนโลยี ที่เป็นการผลิตตามกระบวนการที่มีวิธีการทำงานยุ่งยากซับซ้อนนั้นจะมีสายการบังคับบัญชาหลายระดับ ในขณะที่สภาวะแวดล้อมเทคโนโลยีที่เป็นการผลิตตามคำสั่งนั้น สายการบังคับบัญชาจะสั้นกว่า ดังนั้นโครงสร้างขององค์การในสภาวะแวดล้อมเทคโนโลยีแบบการผลิตตามกระบวนการ จึงมีลักษณะที่เป็นโครงสร้างแบบสูงส่วนโครงสร้างองค์การในสภาวะแวดล้อม ที่องค์การต้องใช้เทคโนโลยีในการผลิตตามคำสั่งของลูกค่านั้นควรจะมีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบแบนราบ

๓.๒ ผลงานของลอว์เรนซ์และลอร์ช (Lawrence, P.R., & Lorsch, J.W.)

Lawrence และ Lorsch, ได้กล่าวว่า แนวความคิดเชิงสถานการณ์ต่อการจัดการ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง ขององค์การกับการประสานงานของบุคลากรจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ซึ่งจากทฤษฎีการจัดการแนวใหม่ที่ยึดแนวความคิดเชิงระบบกับแนวความคิดเชิงสถานการณ์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการได้นั้น จะต้องมีการวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆ ในเชิงระบบว่าปัจจัยต่างๆ นั้นมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และจะต้องตระหนักถึงความสอดคล้องระหว่างองค์การกับสภาวะแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นด้านของการออกแบบโครงสร้างองค์การหรือวิธีการ ในการจัดการต่าง ๆ กล่าวคือ จะไม่มีวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการแต่การจัดการนั้นขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมขององค์การเสมอ ในการพัฒนาแนวความคิดทางการจัดการที่เกิดขึ้นนั้น จะมีลักษณะเป็นวิวัฒนาการ ตั้งแต่แนวความคิดทางการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ จากนั้นจึงเป็นแนวความคิดเชิงกระบวนการ แนวความคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์ แนวความคิดเชิงระบบ และแนวความคิดเชิงสถานการณ์ จากการที่เกิิดการพัฒนาแนวความคิดต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นนี้ ทำให้ไม่มีแนวความคิดใดจะเป็นที่ยอมรับที่จะเป็นแนวความคิดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้นการนำแนวคิดทางการจัดการใดมาใช้กับองค์การ ผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมขององค์การที่เป็นสถานการณ์องค์การเผชิญอยู่มาพิจารณาด้วย

จากที่ให้ทฤษฎีที่เน้นการสัมพันธ์ระหว่างความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมที่องค์กรเผชิญอยู่กับการออกแบบโครงสร้างภายในองค์กร ความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมที่สำคัญ คือ ตลาด เศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์ ส่วนโครงสร้างภายในองค์กรอาจเป็นการแบ่งแยกงาน (Differentiation) หรือการรวมงาน (Integration) ในองค์กรนั้นเพื่อให้การประสานงานดีขึ้น^{๔๓}

๔. แนวความคิดทางการจัดการยุคโลกาภิวัตน์

การจัดการยุคโลกาภิวัตน์เป็นการจัดการที่องค์กรต้องเผชิญกับสภาวะแวดล้อมทางการแข่งขันที่รุนแรงเช่น การเปลี่ยนแปลงด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงในด้านทัศนคติและพฤติกรรมของลูกค้าการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารขององค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด โดยมุ่งพยายามในการกำหนดกลยุทธ์ให้กับองค์กรเพื่อสามารถดำรงอยู่ได้ในขณะที่มีความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน รวมทั้งสามารถสร้างผลกำไรและความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน จากการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์นี้ ทำให้ลักษณะของการจัดการที่องค์กรต้องมุ่งเน้นถึงการปรับตัว ที่มีการให้การยอมรับและปรับปรุงการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยผู้บริหารต้องคำนึงถึงขอบเขตของการดำเนินธุรกิจในตลาดระดับโลกที่ในปัจจุบันมีการขยายขอบเขตที่กว้างขวางกว่าตลาดในประเทศ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ให้แนวความคิดทางการจัดการไว้ว่าจากแนวความคิดทางการจัดการยุคโลกาภิวัตน์นี้จะให้มุ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินงานและปฏิบัติที่ถูกต้องโดยนำไปสู่ความได้เปรียบเชิงการแข่งขันจากการสร้างผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในขณะที่สามารถลดต้นทุนการผลิตและราคาลงได้อย่างต่อเนื่องและที่สำคัญคือการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่ง จึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญของแนวความคิดทางการจัดการยุคนี้ แนวความคิดทางการจัดการยุคโลกาภิวัตน์ที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน มีแนวทางสำหรับแนวความคิดทางการจัดการยุคโลกาภิวัตน์^{๔๔} ดังนี้

๑. การควบคุมคุณภาพองค์การที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดระดับโลกมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญในด้านคุณภาพ(Quality) ของผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความได้เปรียบเหนือคู่แข่งโดยเฉพาะการได้รับการยอมรับในมาตรฐานด้านคุณภาพระดับโลกจะต้องได้รับประกาศนียบัตร ISO 9000 จากองค์กรกำหนดมาตรฐานโลก (International Organization For Standardization) มาตรฐาน ISO นี้จะถือเป็นการรับประกันด้านคุณภาพกับผลิตภัณฑ์ขององค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องทำการปรับปรุงและพัฒนาทั้งใน ด้านกระบวนการดำเนินงานด้านโครงสร้าง

^{๔๓}สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๔๑.

^{๔๔}สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

ความรับผิดชอบ และทรัพยากรเพื่อให้เกิดคุณภาพและจะต้องผ่านการตรวจสอบและประเมินจากภายนอกอีกด้วย

๒. การควบคุมคุณภาพโดยรวม ตามแนวความคิดของการควบคุมคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management) เป็นการดำเนินการที่เน้นการควบคุมคุณภาพทั่วทั้งองค์กร เพื่อให้บุคลากรทุกระดับเกิดการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องรวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเชื่อมโยงการปฏิบัติการต่างๆ ที่มีกระบวนการที่ขนานกันไว้จะทำให้สามารถทราบปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ก่อนที่จะสายเกินแก้ไข

๓. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) เป็นความพยายามขององค์กรที่จะรักษาความได้เปรียบในเชิงคุณภาพไว้ โดยการหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะนำเข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องความพยายามดังกล่าวมีความจำเป็นต้องทำควบคู่กับเทคนิคการเปรียบเทียบ (Benchmarking) ซึ่งการเปรียบเทียบนี้องค์กรจะเปรียบตัวเองในด้านต่าง ๆ กับองค์กรที่มีประสิทธิภาพที่สุดในอุตสาหกรรมเดียวกันเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติของตนเอง นอกจากนี้การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจะเกิดผลได้ยังมีความจำเป็นต้องการมีส่วนร่วมของบุคลากรควบคู่ไปด้วย

๔. การรื้อปรับระบบ ผลจากการปรับปรุงคุณภาพหรือวิธีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องดังกล่าวข้างต้น ตามวิธีการของญี่ปุ่นเป็นการปรับปรุงแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ละขั้นตอน อย่างไรก็ตามแนวคิดทางการจัดการของการรื้อปรับระบบ (Re-Engineering) จะเป็นการปรับปรุงคุณภาพแบบทำทั้งระบบในครั้งเดียว ดังนั้นการปรับปรุงที่เห็นผลสำเร็จได้ องค์กรจะต้องตั้งแนวคิดและวิธีปฏิบัติออกมาจากกฎเกณฑ์และข้อสมมติฐานที่เก่าแก่และล้าสมัย รวมทั้งทำการกำหนดคิดใหม่ทุกระบวนการและทั้งระบบ ตั้งแต่การแสวงหาข้อมูล การวางแผน การพัฒนาบุคลากร การควบคุมการประเมินผลงาน เป็นต้น

ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผู้บริหารต้องปรับตัวโดยการใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดที่ทำให้การติดต่อสื่อสาร และการแสวงหาข้อมูลข่าวสารทำได้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัจจัยมีผลต่อการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ส่วนในด้านการสร้างความเข้าใจในกฎและกติกาของประชาคมโลก รวมทั้งระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการแข่งขัน โดยเฉพาะการแก้ไขกฎหมายเพื่อการตอบสนองระบบการค้าเสรี และสามารถนำองค์กรไปอยู่ในสภาวะแวดล้อมใหม่ได้อย่างเหมาะสมและมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง รวมทั้งบุคลากรผู้ปฏิบัติทุก ๆ คนในองค์กรก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานในยุคของการแข่งขันที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์อีกด้วย โดยการทำให้องค์กรมีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากบุคลากรที่มีประสบการณ์ การนำความรู้

และความสามารถที่โดดเด่นมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนาและเรียนรู้เพื่อการปรับปรุงผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอรวมทั้งองค์การควรมุ่งทำให้บุคลากรมีการทำงานแบบทีมงาน ด้วยการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารระดับต่างๆ และมุ่งการจูงใจแบบเน้นผลงานเพื่อการปรับตัวสู่อนาคต เป็นต้น

ขั้นตอนการบริหารงาน

ขั้นตอนของการบริหารงานนั้นประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต หรือ ผลงานที่เกิดขึ้นจากกระบวนการแปรรูปปัจจัยนำเข้า ด้วยวิธีการ หรือเทคนิคดำเนินการต่าง ๆ

๑. ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือที่มักจะเรียกกันว่า ทรัพยากรในการบริหารนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในโครงสร้างของการบริหารงาน โดยที่อาจเป็นที่รู้จักกันในนามของ 4M ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญได้แก่ คน (Man) คือ ผู้ปฏิบัติงานขององค์การนั้น ๆ เงิน (Money) ใช้สำหรับเป็น ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ วัสดุสิ่งของ (Materials) หมายถึง อุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งอาคารสถานที่ และการจัดการ (Management) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ

ปัจจัยในการบริหารทั้ง ๔ ประเภทนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการเนื่องจาก ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการขึ้นอยู่กับความพร้อมและคุณภาพของปัจจัยดังกล่าว ซึ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นการกล่าวถึงปัจจัยนำเข้าขององค์การที่ไม่หวังผลกำไรแต่เน้นกระบวนการทำงานและ ผลงานที่มีประสิทธิภาพ

๒. กระบวนการบริหาร (Process) หมายถึง กิจกรรม หรือ หน้าที่ของผู้บริหารในการ ดำเนินงาน เช่น การวางแผนต่าง ๆ จำเป็นต้องมีกิจกรรมหลาย ๆ อย่างมาเกี่ยวข้อง เช่น การรวบรวม ข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมาการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การกำหนดแนวทางต่าง ๆ เพื่อการ แก้ไขและพัฒนาให้ผลงานบรรลุผลได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งในขั้นตอนเหล่านี้ผู้บริหารจำเป็นต้อง มีทักษะและใช้เทคนิคหลายอย่างดังจะได้กล่าวต่อไป

๓. ผลผลิต (Output) หมายถึง ผลจากการดำเนินงานผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ออกมาจาก กระบวนการของระบบซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ ผลผลิตจะต้องถูกประเมินจากลูกค้าหรือผู้บริโภค และส่ง ข้อมูลย้อนกลับเข้าสู่ตัวระบบ

๔. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลของการ ดำเนินการ ซึ่งผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการ หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางดี หรือ ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ขององค์การและนอกองค์การเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบที่สำคัญ (๑) การจัดการเป็นศิลปะ ในการใช้คนทำงาน (๒) การจัดการต้องอาศัย ปัจจัย พื้นฐาน คือ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์

(๓) การจัดการเป็นการดำเนินงานของกลุ่มคน ขณะเดียวกัน การจัดการมิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้น ปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและ เพิ่มความสุขของประชาชนด้วย ซึ่งการพัฒนาหากได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ แล้วก็จะทำให้การพัฒนานั้นดีขึ้นและส่งผลต่อไปยังการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ สืบไป

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

๒.๓.๑ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ภาษาบาลีนั้น เป็นรากศัพท์ เป็นรากภาษาของภาษาไทยเรา ภาษาไทยเราส่วนใหญ่เป็น ศัพท์ที่ออกมาจากภาษาบาลี เมื่อศึกษาภาษาบาลีเป็นอย่างดีแล้ว เรียกว่า ย่อมรู้จักภาษาไทยได้เป็น อย่างดีเช่นเดียวกัน^{๔๕} การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย มีประวัติมาตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยา เวลาที่ผ่านมาแยกการศึกษาเป็นชั้น ตั้งแต่ประโยค ๑-๒ ถึงชั้นประโยค ป.ธ.๙ เรียกว่า เปรียญตรี เปรียญโท เปรียญเอก การศึกษาแผนกบาลีนี้ เป็นการจัดให้การศึกษาในระดับที่สูงกว่า แผนกธรรม มุ่งให้ผู้ศึกษามีโอกาสเล่าเรียนคำสอนในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น จนสามารถศึกษา พระพุทธศาสนาได้ในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาช่วยแก้ปัญหาของบ้านเมืองได้ระดับหนึ่ง ทั้งเป็นปัจจัยส่งเสริมศีลธรรม และศีลธรรม และวัฒนธรรมได้อีกส่วนหนึ่ง คณะสงฆ์ไทยจึงมีนโยบาย ส่งเสริมการศึกษาบาลีมาโดยตลอด^{๔๖} คณะสงฆ์ไทยได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาลีนี้อย่างยิ่งถึงกับ ระบุไว้ว่าเป็นแผนกหนึ่งแห่งการศึกษาของคณะสงฆ์ เพราะถือว่าการเรียนบาลีเป็นการจัดระดับบุคคล เพื่อให้มีความรู้เป็นประหนึ่งกุญแจไขตู้พระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ที่อธิบายพระไตรปิฎก ซึ่งอยู่ในรูปของ บาลีให้ผู้ศึกษาได้ศึกษากำหนดเป็นชั้นภูมิ เพื่อการศึกษาค้นคว้าการศึกษา พร้อมทั้งยกย่องผู้ผ่าน กระบวนการศึกษาในชั้นนั้น ๆ ให้มีเกียรติคุณเป็นที่แพร่หลายโดยยิ่งขึ้นไป^{๔๗}

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าศึกษาได้ยาก ต้องใช้ เวลาและใช้ความวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาษาบาลีไม่ใช่ภาษาของตนอีกทั้งยังเป็น ภาษาที่มีระเบียบแบบแผนเป็นหลักของตนโดยเฉพาะ ผู้ศึกษาต้องศึกษาให้เข้าใจในระเบียบแบบแผน ที่เป็นหลักของภาษาก่อนแล้วจึงศึกษาเนื้อความต่อไปภายหลังความชำนาญในแบบแผนของภาษา บาลีเท่านั้นจึงจะสามารถถ่ายทอดพระพุทธรวณะที่ปรากฏอยู่ในภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทยได้

^{๔๕} สยามหลวงแผนกบาลี, เรื่องการสอบบาลี, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๖), โอวาทกถา.

^{๔๖} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คู่มือการศึกษาบาลี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประติพจน์, ๒๕๓๖), คำนำ.

^{๔๗} สยามหลวงแผนกบาลี, เรื่องการสอบบาลี, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๐), คำนำ.

อย่างถูกต้องครบถ้วน ตรงตามพุทธบัญญัติ^{๔๘} การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในแต่ละชั้นภูมิย่อมได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่ามีความยากในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่ใช่ลือวิสัยที่จะสอบให้ผ่านพ้นไปได้ถ้าผู้ศึกษามีความสนใจอย่างแท้จริงและอย่างต่อเนื่อง^{๔๙} ดังนั้น

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงมีคุณค่าแห่งความสำคัญที่คู่ควรแก่ความสนใจ เพราะนอกจากจะได้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนอันเป็นการจรโลงพระพุทธศาสนาแล้วยังมีผลพลอยได้ที่ส่งผลถึงวงศ์ตระกูลของผู้ศึกษาในด้านชื่อเสียงเกียรติคุณและพระมหากรุณาธิคุณโดยพระบรมราชูปถัมภ์ที่ทรงพระราชทานแก่ผู้ศึกษา เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาทุกรูปทราบชัดประจักษ์แจ้งแก่ใจตลอดเวลา^{๕๐} การศึกษาพระปริยัติแผนกบาลีซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเป็นการศึกษาทำให้พระภิกษุสามเณรจบการศึกษาและมีคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนาสูงสุด ประกอบกับการเรียนภาษาบาลีเกี่ยวเนื่องกับการแปลศัพท์ตีความพระธรรมวินัยตามหลักไวยากรณ์ เป็นการรักษาหลักการเดิมหรือความหมายซึ่งพระพุทธวจนะตามที่อยู่ในพระไตรปิฎก และการเรียนภาษาบาลีนั้นต้องใช้ความอุสาหะวิริยะและแรงจูงใจเป็นอย่างมากจึงถือได้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น^{๕๑}

ในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการศึกษา ๓ สมัย ได้แก่ การจัดการการศึกษาสมัยพุทธกาล การจัดการการศึกษาในสมัยหลังพุทธกาล การจัดการการศึกษาในสมัยปัจจุบัน ดังนี้

๒.๓.๒ การจัดการการศึกษาในสมัยพุทธกาล

ผู้ที่เข้ามาศึกษาพระปริยัตินี้ ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุสามเณรผู้มีศรัทธาที่ได้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาแล้วมีภารกิจที่ต้องทำ ๒ ประการ คือ ประการแรก ได้แก่ คณฤฐะ การศึกษาพระธรรมวินัยซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนไว้การศึกษาชนิดนี้เน้นภาคทฤษฎีและประการที่สอง คือ วิปัสสนาธุระ การเรียนพระกรรมฐานโดยเน้นลงไปที่การปฏิบัติทางกายวาจาและใจ

สำหรับการศึกษาที่เรียกว่า “คณฤฐะ ” นั้น ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่นั้น พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนสาวกเป็นประจำทุกวันด้วยการแสดงพระธรรมเทศนาคำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงนั้น ทรงแสดงพระสัทธรรมเทศนาแก่พุทธบริษัทซึ่งมีเป็นประจำทุกวัน ผู้ที่ฟังก็มีทั้งพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์ สำหรับพระภิกษุสงฆ์นั้น เมื่อได้ฟังพระสัทธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า

^{๔๘}พระพิพัฒน์ปริยัติสุนทร (ประสาร เดชสีโล), อนุโมทนาภา ในสำนักเรียนวัดเทพศิลากับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักเรียนวัดเทพศิลา, ๒๕๔๘), หน้า ก.

^{๔๙}สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องการสอบบาลี, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๐), คำนำ.

^{๕๐}สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องการสอบบาลี, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), คำนำ.

^{๕๑}กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม – บาลี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๒.

แล้วก็นำมาถ่ายทอดแก่สัทธีวาทริกและอันเตวาลิก ต่อกันไป การศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้านี้ เรียกว่า คันถุระ หรือการศึกษาพระปริยัติธรรมนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงด้วยภาษาบาลี พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ที่ทรงประทานแก่ชาวโลกนั้น ในทางพระพุทธศาสนาเรียกกันว่า สัตถุศาสน์ ซึ่งมีความละเอียดลึกซึ้งคัมภีร์ภาพ ดังในปฐมสมโพธิกาแสดงพระพุทธประวัติไว้ตอนหนึ่งว่า หลังจากตรัสรู้แล้ว สัปดาห์ที่ ๕ เมื่อครั้งประทับ ณ ภายในต้นอชปาลนิโครธหรือต้นไทร พระพุทธองค์ทรงพิจารณาถึงธรรมที่ได้ตรัสรู้มา ทรงเห็นว่าเป็นธรรมที่มีความหมายสุชุมละเอียด ก็ทรงบังเกิดความท้อพระทัยว่า จะมีสักกี่คนที่ฟังธรรมของพระองค์ที่รู้เรื่อง พระทัยหนึ่งก็เกิดความมกน้อยว่า จะไม่แสดงธรรมแก่ใครเลย แต่ด้วยอาศัยพระมหากรุณาธิคุณและพิจารณาถึงอภัยภัยของคนในโลกแล้วทรงเห็นความแตกต่างระดับสติปัญญาของคน ๔ กลุ่ม เปรียบเหมือนบัว ๔ เหล่า พระพุทธองค์จึงทรงแสดงธรรมโปรดเหล่าเวไนยนิกรเหล่านั้นให้รู้ถึงหลักธรรม แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ^{๕๒}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงจัดการศึกษาไว้ ๒ อย่างคือ คันถุระ ซึ่งเป็นการศึกษาพระพุทธพจน์อันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นตัวแทนของพระองค์ และวิปัสสนาธุระซึ่งเป็นการศึกษาพระกัมมัฏฐาน เป็นอุบายฝึกหัดจิตใจของคนให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้วปราศจากกิเลส ทำให้จิตใจสะอาด สงบ และสว่าง

๒.๓.๓ การจัดการศึกษาในสมัยหลังพุทธกาล

หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระสงฆ์พุทธสาวกซึ่งมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน ได้ทำการสังคายนารวบรวมพระธรรมและพระวินัยซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ รวมเรียกว่า พระไตรปิฎก ซึ่งมีทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้น จัดไว้เป็น ๓ หมวด คือ หมวดพระสูตร หมวดพระวินัย และหมวดพระอภิธรรม^{๕๓} ซึ่งมีคำอธิบายดังต่อไปนี้ คือ

หมวดที่ ๑ คือพระวินัยมี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมชั้น เรียกว่า พระวินัยปิฎก ว่าด้วยเรื่องระเบียบ กฎข้อบังคับควบคุมกิริยามารยาทของภิกษุสงฆ์มีทั้งข้อห้ามและขออนุญาต ทั้งนี้เพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่สงฆ์

หมวดที่ ๒ คือพระสูตร มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมชั้น เรียกว่า พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วย เรื่องราวนิทาน ประวัติศาสตร์ ที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนและทรงสนทนากับบุคคลทั้งหลายอัน เกี่ยวกับชาติต่าง ๆ ที่ทรงสอนเปรียบเทียบเป็นอุปมาอุปมัย เป็นต้น

^{๕๒}พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), สัททนิติสูตรมณฑล คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๔), คำนำ.

^{๕๓}กรมการศาสนา, รายงานเรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๘๙.

หมวดที่ ๓ คือพระอภิธรรมหรือปรมัตถ์ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยเรื่องเฉพาะคำสอนที่เป็นแก่น เป็นปรมัตถ์ ในรูปปรัชญาล้วน ๆ ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า พระธรรมวินัย

ในครั้งแรกยังคงทรงจำสืบทอดกันมาด้วยวิธี “มุขปาฐะ” คือท่องจำด้วยปากเปล่า จึงถึงการสังคายนาครั้งที่ ๕ จึงมีการจารึกลงในใบลานไว้เป็นหลักฐานด้วยภาษาบาลีหรือภาษามคธ ทั้งนี้ ด้วยเล็งเห็นว่าในภายหน้า บุคคลจะทรงจำพระไตรปิฎกไว้ไม่ได้ทั้งหมด และจากการที่พระไตรปิฎกได้ถูกจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี ภิกษุสงฆ์สาวกโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายเถรวาท จึงหันมาศึกษาภาษาบาลีให้เป็นความรู้พื้นฐานก่อน จากนั้นจึงศึกษาพระไตรปิฎกต่อไป ทั้งนี้เพื่อรักษาพระธรรมวินัยดั้งเดิมของพระพุทธองค์ ไม่ให้คลาดเคลื่อนหรือวิปลาสไปตามยุคตามสมัย ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาได้เจริญแพร่หลายไปยังนานาประเทศจึงการคัดลอกพระไตรปิฎกไว้เป็นภาษาของตน^{๔๔} การเรียนพระไตรปิฎกยังคงเป็นไปแบบเดียวกันกับสมัยพุทธกาล หากแต่มีพระธรรมวินัยเป็นศูนย์รวมแทนพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรศึกษาอยู่กับพระอุปัชฌาย์อาจารย์ซึ่งเป็นผู้แตกฉานในพระไตรปิฎกเป็นที่เคารพนับถือของคณะสงฆ์และสาธุชนทั่วไป เป็นต้นแบบของพระอาจารย์อุปัชฌาย์อื่น ๆ วิธีการเรียนก็เป็นไปตามแบบฉบับของท่าน มีพระคณาจารย์หลายรูปที่เป็นหลัก คือ พระมหากัสสปะ พระอานนท์ พระอุบาลี เป็นต้น ส่วนการศึกษาเล่าเรียนในเวลาต่อมานั้น มีการวางระบบรัดกุมขึ้น ถ้าผู้ศึกษาเป็นพระภิกษุก็เรียนพระไตรปิฎกโดยตรง หากเป็นสามเณร ท่านจะให้เรียนเฉพาะพระสูตรต้นตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎกพร้อมอรรถกถา ยังไม่ให้เรียนพระธรรมวินัยปิฎกเมื่ออุปสมบทแล้วจึงให้เรียนพระวินัยปิฎก ดังหลักฐานซึ่งมีอยู่ตอนหนึ่งในคัมภีร์อรรถกถาพระวินัยสมันตปาสาทิกา เรื่องตติยสังคายนา กล่าวถึงการเรียนพระพุทธพจน์ของสามเณรตีสสะ ทั้งที่ยังเป็นสามเณรศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์ทั้งหมด พร้อมทั้งอรรถกถาถาเวนพระวินัยปิฎกในเวลาอุปสมบทแล้วยังไม่ได้พรรษาเลยได้เป็นตปิฎกธร (ผู้ทรงไตรปิฎก)^{๔๕} ในพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงวางแผนการศึกษาไว้เป็น ๓ ชั้น คือ ปรีติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ปรีติเปรียบเหมือนแผนที่ชี้ทางที่จะให้ถึงแหล่งชุมทรัพย์ทางปัญญา ปฏิบัติเปรียบเหมือนการออกเดินทางค้นหาชุมทรัพย์นั้นตามแผนที่ที่ชี้ทางให้ ปฏิเวธเปรียบเหมือนการเดินทางถึงจุดหมาย ขาดหลักใดหลังหนึ่ง ความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก^{๔๖} ซึ่งมีคำอธิบายดังนี้คือ

^{๔๔}พระมหาทองดี ปญญาวิชโร, คู่มือตำราเรียนบาลีสำนักศาสนศึกษาวัดเทพศิลา, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๖.

^{๔๕}มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถาแปล ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค เล่มที่ ๓ ภาคที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๗๗.

^{๔๖}เสถียร โพธิ์นันทะ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

๑. ขั้นปริยัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย นับเป็นองค์ประกอบสำคัญโดยความเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ และการศึกษาเล่าเรียนปริยัตินั้นเป็นการศึกษาภาคทฤษฎี ซึ่งหมายถึง การศึกษาพระธรรมวินัยให้มีความรู้เป็นพื้นฐานโดยแจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดความกระจ่างแจ้งว่า คำสอนของพระพุทธองค์ที่จัดเป็นธรรมบทนั้น บทนี้ว่าด้วยเรื่องอะไร ถ้าผู้เรียนจะน้อมนำเอาธรรมคำสั่งสอนมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือแสงประทีปแห่งชีวิต จะทำอย่างไรและเมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร เป็นต้น

๒. ขั้นปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติคือนำมาประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจาและใจ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ นำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นมาเป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตน

๓. ขั้นปฏิเวธ ได้แก่ ผลของการปฏิบัติธรรมนั้น เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระอริยบุคคล เป็นต้น ผู้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ยกฐานะจากปุถุชนธรรมดาขึ้นมาเป็นพระอริยบุคคล การบรรลุธรรมขั้นนั้น ๆ ตามภูมิธรรมที่ตนปฏิบัตินั้นไม่มีใครมายกย่องหรือแต่งตั้งให้ แต่การยกฐานะดังกล่าวเป็นไปโดยอัตโนมัติหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฐานะหรือตำแหน่งแห่งอริยเจ้านั้นไม่มีการแต่งตั้งให้จะรู้ด้วยตนเองคือเป็นปัจจัยตั้ง

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาหลังพุทธกาล เป็นการทำสังคายนาพระธรรมวินัยไว้เป็นหมวดหมู่ รวมเรียกว่า พระไตรปิฎก จำแนกเป็น ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ มี ๓ หมวด ได้แก่ พระวินัยปิฎกพระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ทรงจำสืบทอดกันมาด้วยวิธี “มุขปาฐะ” คือท่องจำด้วยปากเปล่า

๒.๓.๔. การจัดการศึกษาในปัจจุบัน

การศึกษาภาษาบาลี ในยุคสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น เป็นยุคเริ่มก้าวหน้า เพราะท่านผู้เป็นประมุขของประเทศในบางรัชกาลถึงกับทรงศึกษาภาษาบาลีและทรงมีความรู้จนถึงระดับแตกฉานในภาษาบาลีมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพราะพระราชบิดาผู้เป็นประมุขในยุคนั้น ๆ ทรงเป็นพระราชอุรุธ ทรงทำนุบำรุงยกย่องเชิดชู เพราะทรงถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศ การศึกษาภาษาบาลี จึงเป็นกุญแจสำหรับไข ซึ่งพระศาสนาธรรมอันบรรจุอยู่ในภาษาบาลี จนสามารถนำออกแสดงได้เป็นภาษาของตน จึงเป็นกรณีที่สำคัญประการหนึ่งของพระพุทธบุตรในพระพุทธศาสนาทั้งในทางสั่งสอนและศึกษาเล่าเรียน ในอดีตกาลฉันท ในปัจจุบันกาลก็ฉันทนั้น^{๕๗} ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ทรงเป็นอุปถัมภ์ทรงทำนุบำรุงสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และทรงยกย่องพระภิกษุสามเณรที่เรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้มีฐานันดรตามฐานานุกรม รวมทั้งการพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การอุปสมบทนาคหลวงการ

^{๕๗} สยามหลวงแผนกบาลี, เรื่องการสอบบาลี, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

ถวายนิยัตถ์และพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์แก่พระภิกษุสามเณรและนักเรียนที่ดีเด่น เป็นต้น^{๕๘}

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์นั้น ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพพร้อมไปด้วยคุณธรรม เพื่อสนองงานพระศาสนา ดังนั้น หลักเกณฑ์ของการคัดเลือกในแต่ละชั้นภูมิ จึงมีความเข้มข้นทั้งในเนื้อหา รูปแบบและวิธีการ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริง ๆ ไว้รับใช้งานพระศาสนา ซึ่งการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ถือกันว่าเป็นบุญกุศลของผู้ศึกษาที่ได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะของตนเล่าเรียนจนถึงสอบได้ในชั้นประโยคนั้น ๆ จึงให้การยกย่องรับโดยทั่วไป กอรปทั้งผู้สอบผ่านในชั้นภูมินั้น ๆ ได้แสดงภูมิรู้ภูมิธรรม สมกับชั้นภูมิ สมฐานะ ทำให้ศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้ใดต่อการศึกษา ยังคงอยู่แม้ในปัจจุบันและเป็นความภาคภูมิใจของครูบาอาจารย์และญาติโยมทั้งหลายที่เห็นพระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สังฆมณฑลแห่งประเทศไทย ได้จัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลีสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺณ ป.ธ.๙) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ดำรงตำแหน่งเป็นแม่กองบาลีสนามหลวง ปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานในการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม มีฝ่ายอาณาจักรคือรัฐบาลถวายการสนับสนุนส่งเสริม โดยผ่านทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รวมถึงพุทธบริษัทโดยทั่วไปได้ถวายการอุปถัมภ์ค้ำจุนตลอดมา เชื่อว่าได้ร่วมกันสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป^{๕๙}

ในปี พ.ศ.๒๕๔๗ เป็นลำดับมา มีเรื่องที่ควรแก่การชื่นชมโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง และนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐได้ทรงโปรดฯ พระราชทานแก่นักเรียนผู้สอบได้ประโยค ป.ธ. ๕, ป.ธ.๗, และ ป.ธ.๘ เพื่อเรียนในประโยคชั้นสูงขึ้นไป และได้เพิ่มโครงการถวายทุนบริหารการศึกษาแก่นักเรียน ศาสนศึกษาที่มีผลการศึกษาดีเด่นในแต่ละหนและอีก ๑ ทุนให้แก่ส่วนกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร รวมเป็นทุนบริการศึกษา ๕ ทุนด้วยกันซึ่งถือว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่มีต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อย่างที่สุด^{๖๐}

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ไทยในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมัยแปลด้วยปากเปล่า เป็นไปในลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งไม่มีโรงเรียนหรือสถาน

^{๕๘}พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมตโน), และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร, **การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๔.

^{๕๙}สนามหลวงแผนกบาลี, **เรื่องการสอนบาลี**, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๕.

^{๖๐}พระพิพัฒน์ปริยัติสุนทร (ประสาร เตชสีโล), **อนุโมทนาถา ในสำนักเรียนวัดเทพศิลากับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักเรียนวัดเทพศิลา, ๒๕๔๘), หน้า ก.

ให้การศึกษาเป็นการเฉพาะ ได้อาศัยสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งพระราชวังบ้าง วัดพระแก้ว (วัดพระศรีรัตนศาสดาราม) บ้างวัดแห่งอื่น ๆ บ้าง เป็นสถานที่ให้การศึกษาอบรม ต่อมาภายหลังพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานพระราชกรณียกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้คณะสงฆ์ซึ่งมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นผู้ดำเนินการรวมทั้งการสอบบาลีได้เปลี่ยนจากการสอบด้วยปากเปล่า มาเป็นการสอบด้วยข้อเขียนแล้ว การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ได้พัฒนารูปแบบเป็นลำดับมา จนกระทั่งถึงการเกิดเป็นระบบโรงเรียนที่มีชื่อเรียกกันในนามโรงเรียนพระปริยัติธรรมในสมัยปัจจุบันนี้^{๖๑}

คณะสงฆ์ได้วางระเบียบ จัดระบบการศึกษาไว้อย่างรัดกุม มีความเข้มข้นในระบบ มีความมั่นคงในระเบียบ มีความยืดหยุ่นในรูปแบบการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีความพร้อมทั้งกายและใจที่จะรับใช้สนองงานพระพุทธศาสนาโดยได้กระจายความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการ^{๖๒} ทั้งนี้เพื่อให้พระเถรานุเถระเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ทุกระดับชั้นเจ้าสำนักเรียน เจ้าสำนักศาสนศึกษา ตลอดจนคณะครูอาจารย์และกรรมการทุกระดับที่ได้ร่วมกันบริหารการศึกษาสนับสนุนส่งเสริมให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ ดำรงอยู่ได้และดำเนินไปด้วยดี^{๖๓} การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงมีรูปแบบและความเป็นไปโดยเฉพาะ มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีการดำเนินการเป็นอิสระภายใต้จุดหมายเดียวกัน^{๖๔} ซึ่งมีกองบาลีสนามหลวงเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้งการเรียนการสอน การจัดการสถานสถานที่เรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน ครูสอน ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินการ^{๖๕} การบริหารจัดการของสำนักเรียนมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นอยู่กับขนาดของความพร้อมของแต่ละสำนักเรียน^{๖๖} การจัดการเรียนการสอนการบริหาร มีกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ ในการดำเนินงานการศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารแต่ละสำนักซึ่งสอดคล้องกับ กิริติ ศรีวิเชียร^{๖๗} ได้กล่าวถึง การบริหารสำนักเรียนว่า การบริหารสำนักเรียนเป็นเรื่องของวัดและท้องถิ่นที่จะดำเนินการกันเอง การจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับความพร้อมของสำนัก

^{๖๑}พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรัตน์), และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร, **การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๑.

^{๖๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^{๖๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

^{๖๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ข.

^{๖๕}สมชาย ไมตรี, **รายงานการวิจัยการศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ก.

^{๖๖}กรมการศาสนา, **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), บทคัดย่อ.

^{๖๗}กิริติ ศรีวิเชียร, **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๘), ๑๓๑.

ทางด้านบุคลากร ทุนทรัพย์ และผู้เรียนเป็นสำคัญ บางปีก็ไม่ได้จัดเพราะขาดความพร้อมในด้านต่างๆ วัดที่เปิดเป็นสำนักเรียนแล้ว มีกฎระเบียบเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมไม่เหมือนกัน การดำเนินงานและการจัดการศึกษาเล่าเรียนเป็นไปอย่างไรขึ้นอยู่กับแต่ละสำนักเรียนจะจัดการตามความเหมาะสม สภาพจัดการศึกษาภายในสำนักเรียนโดยทั่วไปแล้วซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน มีแม่กองบาลีสนามหลวง เป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดการสอบพร้อมกันทั่วประเทศ ส่วนการเรียนการสอนนั้นจะขึ้นอยู่กับผู้เรียนหรือแต่ละสำนักเรียนจะดำเนินการ โดยมีเจ้าสำนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งการเรียนการสอน การจัดการสถานที่เรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน ครูสอน ตลอดถึงงบประมาณในการดำเนินการจัดการศึกษา

๒.๓.๕. การจัดตั้งสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

สถานที่ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาบาลีแก่ภิกษุสามเณร เพื่อเป็นการเตรียมความรู้ในการสอบนั้น เรียกว่า สำนักศาสนศึกษา สำนักเรียน หรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งแต่ละสำนักนั้นจะมีเจ้าอาวาสที่สำนักเรียนนั้นๆ เป็นผู้บริหารสูงสุด เรียกว่า เจ้าสำนักเรียน ส่วนมากแล้วจะมีครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ ทำหน้าที่ช่วยดูแลเกี่ยวกับการศึกษาโดยตรง^{๖๘} ในการจัดตั้งสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น ผู้จัดตั้งสำนักเรียน จำต้องอาศัยผู้มีกำลังเพียงพอจึงจะสามารถดำเนินการได้ เพราะผู้จัดตั้งสำนักเรียนจำเป็นต้องมีความพร้อมทั้งอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์การศึกษา อาจารย์ และนักเรียนในแต่ละส่วนเป็นค่าใช้จ่ายทั้งนั้น การให้ความสนับสนุน ส่งเสริมค้ำจุนได้รับจากกำลังศรัทธาอุปถัมภ์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ งบประมาณสนับสนุนจากทางราชการก็มีอยู่บ้าง แต่ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่มีอยู่ ภาระต่าง ๆ นั้นเป็นสิ่งที่เจ้าสำนักเรียนจะต้องรับผิดชอบโดยประการทั้งปวง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเปลี่ยนยุคเปลี่ยนสมัยในสำนักเรียนนั้น ๆ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีก็มีแต่ลดน้อยลงไป เนื่องจากผู้เข้ามารับภาระใหม่เป็นผู้ไม่สันทัดในการบริหารจัดการหรือบารมีไม่เพียงพอที่จะรักษาสถานะของสำนักเรียนไว้ได้^{๖๙}

^{๖๘}สมชาย ไม้ตรี, รายงานการวิจัยการศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๙), หน้า ๓๙.

^{๖๙}พระเทพมุนี (สุชาติ ฐมฺมรตโน), แนวคิดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๐), หน้า ๗.

ในกรณีที่วัดใดวัดหนึ่งที่มีความประสงค์จะจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ก็สามารถดำเนินการได้ตามความเหมาะสม โดยเบื้องต้นการบริหารจัดการในการจัดการเรียนการสอน วัดซึ่งจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ได้แก่^{๗๐}

๑. ต้องมีสถานศึกษาหรือสถานที่ที่จะใช้ทำการเรียนการสอน ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องสร้างอาคารเรียนหรือโรงเรียนก็ได้ อาจใช้ศาสนสถานภายในวัด เช่น ศาลาการเปรียญ หรือศาลาบำเพ็ญบุญอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนก็ได้

๒. ต้องมีอาจารย์ และนักเรียนพอสมควร

๓. ต้องเตรียมวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น กระดาน โต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร กระดาษพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งในปีแรกของการเปิดการเรียนการสอนต้องลงทุนในการนี้พอสมควร แต่ปีถัดไปอุปกรณ์บางอย่างก็ไม่ต้องจัดหาอีก

๔. ต้องอำนวยการเรียนแก่นักเรียน เช่น ตำราเรียน สมุด ปากกา

๕. งบประมาณดำเนินการ เช่น นิตยภัตครู จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ รางวัลหรือทุนการศึกษา เป็นต้น

การเปิดสอนในปีแรกอาจจะจัดให้มีการเรียนการสอนในบางชั้น เช่น บาลีไวยากรณ์ ประโยค ๑-๒ หรือประโยค ป.ธ. ๓ ก็ได้ โดยใช้คำว่า สำนักศาสนศึกษานำหน้าชื่อวัดนั้น ๆ ก่อน หลังจากนั้น เมื่อมีการดำเนินการต่อเนื่องอย่างน้อยเป็นเวลา ๓-๕ ปี ขึ้นไปและมีจำนวนนักเรียนสมัครเรียนสมัครสอบ และสอบได้ติดต่อกันเป็นจำนวนที่พอควรอาจจะทำเรื่องขออนุมัติให้จัดเป็นสำนักเรียนหรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด”ได้ โดยอาจจะอาศัย ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อนำเสนอเรื่องตาม ลำดับขั้นเพื่อขออนุมัติต่อไป ซึ่งมีกรอบแนวคิดหรือเงื่อนไขที่สำนักศาสนศึกษานั้นๆ จะต้องดำเนินการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นสำนักศาสนศึกษา ที่มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี มีนักเรียนส่งเข้าสอบและสอบได้ประโยคบาลีสนามหลวงติดต่อกัน ๓ พ.ศ. ขึ้นไป

๒. เป็นสำนักศาสนศึกษาที่มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตั้งแต่ชั้นบาลีไวยากรณ์ถึงชั้นเปรียญธรรม ๔ ประโยค

๓. มีอาจารย์ ผู้ดำเนินการสอนครบทุกชั้นทุกประโยค

๔. มีนักเรียนเข้าสอบประโยคบาลีสนามหลวงตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึงชั้นเปรียญธรรม ๔ ประโยค ไม่น้อยกว่า ๒๐ รูป มีผลการสอบได้ของนักเรียนมากพอสมควร

^{๗๐}พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรัตน์), และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๙ - ๑๑๐.

๕. มีอาคารเรียนสัปปายะ

๖. มีบุคลากรทางการศึกษา คือ ผู้จัดการ อาจารย์ใหญ่ อาจารย์ นักเรียน

สรุปได้ว่า การจัดตั้งสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น หมายถึง เจ้าสำนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเอง ต้องอาศัยความพร้อมในด้านบุคลากร ทุนทรัพย์ อาคารสถานที่ และผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒.๔ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย

ข้อมูลพื้นที่การวิจัยใช้การเก็บเก็บข้อมูลจากเจ้าคณะปกครอง และสำนักสหบาลีศึกษาในพื้นที่ อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรี^{๗๑} คือ

๑. วัดหนองจอก ตำบลหนองจอก อำเภอยาย่าง จังหวัดเพชรบุรี
๒. วัดไร่ดอน ตำบลไร่ส้ม อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรี
๓. สำนักสหบาลีศึกษาวัดมหาธาตุวรวิหาร ตำบลคลองกระแซง อำเภอมะนังจังหวัดเพชรบุรี
๔. สำนักสหบาลีศึกษาวัดพลับพลาชัย ตำบลคลองกระแซง อำเภอมะนังจังหวัดเพชรบุรี
๕. สำนักสหบาลีศึกษาวัดพระรูป ตำบลช่องสะแก อำเภอมะนังจังหวัดเพชรบุรี
๖. สำนักสหบาลีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร ตำบลท่าราบ อำเภอมะนังจังหวัดเพชรบุรี
๗. สำนักสหบาลีศึกษาวัดทองนพคุณ ตำบลบางจาก อำเภอมะนังจังหวัดเพชรบุรี
๘. สำนักสหบาลีศึกษาวัดบันไดทอง ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอมะนังจังหวัดเพชรบุรี
๙. สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี มีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้จำนวนมากพอสมควร ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาวิจัยพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลงานวิทยานิพนธ์มาอ้างอิงเพื่อประโยชน์ในการศึกษาเป็นตัวอย่าง ตามลำดับขั้นตอนการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

^{๗๑}สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, สถิติพระภิกษุผู้เข้าสอบ ประจำปี ๒๕๖๐, (เพชรบุรี: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี ๒๕๖๐), เอกสารเย็บเล่ม.

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตงโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ” จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตงโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม และเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มคือ (๑) กลุ่มพระสงฆ์จำนวน ๑๒๙ รูป เพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติงานสอนในกรุงเทพมหานคร (๒) พระสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๓๐ รูป ที่ปฏิบัติงานสอนในกรุงเทพมหานคร และที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรม แบบทดสอบก่อนและหลัง การฝึกอบรม แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ผลการวิจัยพบว่า^{๗๒}

๑. หลักสูตรฝึกอบรม วิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของพระสอนศีลธรรม มีผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องมากกว่า ๐.๐๕ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

๒. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด

๔. การติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เมื่อเวลาผ่านไป ๑ เดือน พบว่า (๑) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติงานสอนได้ผลจริง (๒) ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมทั้งด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล สามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรม วิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนระดับอื่นได้ นอกจากนี้ หน่วยงานอื่นที่มีโครงการสอนศีลธรรมสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ ไปใช้ฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม ในหน่วยงานนั้นได้เช่นเดียวกัน

พระศักดิ์ดา วิสุทธาโณ (มรดา) ได้ทำ การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นฝึกพัฒนามนุษย์ในทุกๆ มิติ เช่น ขบวนการคัดสรรคนจากหลักการพิจารณามนุษย์ว่าเปรียบเสมือนบัว ๔ เหล่า หลักจริต ๖ เพื่อการจัดสรรหลักธรรมให้เหมาะสมกับบุคคลเพื่อ

^{๗๒}พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตงโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **ปริญญาคุณภูมิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๕.

ได้รับผลที่เป็นเลิศจากการฝึกปฏิบัตินั้น การใช้คำพุทธศาสนสุภาษิตสอดแทรกในคำสอนการดำเนินชีวิตด้วยหลัก ภาวนา ๔ เพื่อพัฒนากาย จิต ศีลและปัญญาของตน และสำหรับผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาผู้อื่นก็มีหลักธรรมจำนวนมากที่เหมาะสมในการนำมาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตา ปราณณาดีอยากให้ผู้อื่นได้รับความสุข และมีชีวิตที่พัฒนาอย่างสมบูรณ์ ๒) เปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกซึ่งเป็นแนวความคิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ พบว่า มีทั้งความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน กล่าวคือ มีเป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์เหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่เป้าหมายเชิงลึก นั่นคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกจะพัฒนามนุษย์เพื่อสนองตอบความต้องการขององค์กรในด้านการเพิ่มผลผลิตตามแนวคิดของปรัชญาระบบทุนมนุษย์ (Human Capitals) หรือตามแนวคิดของปรัชญามนุษย์นิยม แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรัชญาที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่พัฒนาให้ดีขึ้นได้ สามารถที่จะเรียนรู้จนมีปัญญา เข้าถึงสัจธรรม มนุษย์สามารถพัฒนาไปสู่ภพภูมิที่ดีกว่าเดิมได้ ทั้งในระดับโลกียะภูมิ สำหรับมนุษย์ปุถุชนทั่วไป และระดับโลกุตระภูมิสำหรับการพัฒนาเป็น อริยบุคคล คือ เป็นบุคคลที่มีภูมิธรรมเหนือกว่า ปุถุชน ที่ยังถูกครอบงำด้วย อวิชชา ซึ่งเป็นที่มาของกิเลส ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ เกลียดอาฆาตแค้นแย่งชิงทรัพยากร คดโกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง จริยธรรมตกต่ำ และทำลายล้างกันทั้งในระดับบุคคล ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ เป็นปัญหาสำคัญของชาวโลกทุกวันนี้ ๓) ผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาพบว่า ข้อแตกต่างของพฤติกรรมที่เกิดจากการนำทฤษฎีทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างบ้าง คือ ผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกมีลักษณะฉาบฉวย กล่าวคือไม่มีความยั่งยืนเหมือนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนา ซึ่งจากการสัมภาษณ์พระมหาเถระ พระนักเผยแผ่ คณะผู้บริหารผู้นำองค์กรและกลุ่มผู้มีชื่อเสียงในสังคมพบว่าผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกมีเพียงศักยภาพของร่างกาย และสติปัญญา ทักษะความสามารถเฉพาะงานที่ทำหรือผลเฉพาะด้านการทำงาน แต่ผลลัพธ์การพัฒนาตามหลักพุทธศาสนามีลักษณะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) กล่าวคือ การพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาในทุก ๆ มิติ ของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจ หรือด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ชีวิตอย่างสมดุล ด้วยหลักการเดินทางสายกลาง (Middle Way)^{๗๓}

^{๗๓} พระศักดิ์ดา วิสุทธิธำโม (มรดา), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา,” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๒-๑๒๔.

ธนู ศรีทอง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” ผลการวิจัย พบว่า (๑) ในด้านปัจจัยนำเข้า คณะสงฆ์พึงจัดระบบบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี โดยอาศัยแผนแม่บท แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โครงสร้างการบริหาร บุคลากร งบประมาณและหลักสูตร เป็นต้น (๒) ในด้านปัจจัยกระบวนการ คณะสงฆ์พึงพัฒนาระบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ และระบบการวัดผลให้หลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ และพึงดำเนินการให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา (๓) ในด้านปัจจัยผลผลิต คณะสงฆ์พึงกำหนดให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี จัดทำบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอัตรา การสูญเสียนักเรียนในระหว่างเรียนและจำนวนพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วยังคงอยู่ในสมณเพศ เพื่อสนองงานคณะสงฆ์และบริการชุมชน (๔) ในด้านปัจจัยผลกระทบ คณะสงฆ์พึงกำหนดให้มีระบบประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษา จากสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี^{๗๔}

ฉัตรชัย ธรรมนครบุรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย (๑) การให้การศึกษาโรงเรียนได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาบูรณาการเรียนรู้อะไรกับทุกสาระวิชา มีระบบการประกันคุณภาพภายใน (๒) การฝึกอบรม โรงเรียนได้ส่งเสริมกิจกรรมทักษะวิชาการ การประกวดโครงงาน จัดการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (๓) การพัฒนาโรงเรียนได้สนับสนุนพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ศิลโรงเรียนได้ให้การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย และงานทั้ง ๔ ฝ่าย ถูกกำกับด้วยระเบียบทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (๒) สมาธิ โรงเรียนตระหนักในการพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ มีการส่งเสริมทักษะวิชาการ ส่งเสริมการรักการอ่าน (๓) ปัญญา โรงเรียนได้

^{๗๔}ธนู ศรีทอง และคณะ, “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก.

ดำเนินการพัฒนาขอมูลระบบสารสนเทศ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มี Best practice ของโรงเรียนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้^{๗๕}

สรุปได้ว่า การพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี จัดทำบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอัตราการสูญเสียนักเรียนในระหว่างเรียน และ จำนวนพระสงฆ์สำเร็จการศึกษาแล้วยังคงอยู่ในสมณเพศ เพื่อสนองงานคณะสงฆ์และบริการชุมชนคณะสงฆ์พึงกำหนดให้มีระบบประเมินความพึงพอใจของ ผู้รับบริการต่อพระสงฆ์สำเร็จการศึกษา จากสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เหมาะสมและเกิดประสิทธิผลซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาหลัก ๆ อยู่เพียง ๔ อย่างคือ การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและผลงานการวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่ามีเอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการจัดการ ดังนี้

พระครูขันตวิโรภาส (บุญรอด) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูทั้ง ๖ ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย คือ (๑) ด้านการเรียนการสอน (๒) ด้านหลักสูตร (๓) ด้านการวัดและประเมินผล (๔) ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน (๕) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (๖) ด้านสื่อ การเรียนการสอนตามลำดับ ๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครูจำแนก ตามสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกบาลีและ ภูมิลำเนา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ๓) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของครู ดังนี้ ๑) หลักสูตรมีเนื้อหาเก่าเกินไป ทำให้เข้าใจยากไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน (๒) การจัดการเรียนการสอนของครูขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขาดการสอนแบบบูรณาการทำให้ ผู้เรียนเกิดความเครียด (๓) การใช้สื่อการเรียนการสอน ขาดการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย(๔) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ มีกิจกรรมบ้างแต่ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน (๕) บรรยากาศ ด้านสิ่งแวดล้อมไม่ดีไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน (๖) การวัดและประเมินผลยังไม่ชัดเจนและยัง ขาดการรายงานที่เป็นระบบ ๔) แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกบาลีคือ (๑) ด้านหลักสูตร ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ สังคม (๒) ด้านการเรียนการสอน ควรให้

^{๗๕} ธีตรชัย ธรรมนครบุรี, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียน รางวัลพระราชทาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

ความสำคัญแก่นักเรียนและครูสอนและสนับสนุนงบประมาณ อย่างจริงจัง (๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรซื้ออุปกรณ์และเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ (๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียน (๕) ด้านบรรยากาศการเรียน การสอน ควรจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน (๖) ด้านการวัดและประเมินผล ควรประชุมคณะครูสรุปผลการประเมินการเรียนการสอน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาาร่วมกัน^{๗๖}

พระมหาธีรสุข ธมฺมสาโร ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียน วัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสถาบันวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรมีมากเกินไปและซ้ำซ้อนกันทำความเข้าใจได้ยาก ไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ ๗๐.๕ รองลงมา คือ เห็นว่า หลักสูตรขาดการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย เป็นหลักสูตรเดิมที่เรียนกันมาแต่โบราณ การเรียนเน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์จึงทำให้ผู้เรียนนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันได้น้อย คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๗ ตามลำดับ ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดครูสอนในแผนกบาลียังขาดระบบและมาตรฐานที่ชัดเจน ครูสอนมีไม่เพียงพอ ขาดแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจนและได้มาตรฐานเดียวกัน มักใช้ระบบพี่สอนน้องคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕ รองลงมา คือ บุคลากรที่เข้ามาบวชเรียนมีจำนวนลดลง คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗ งบประมาณที่ใช้สำหรับพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ เวลาในการเรียนการสอนน้อยเกินไป สถานที่เรียนมีไม่เพียงพอและขาดความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖ ตามลำดับ ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ สื่อสมัยใหม่สำหรับการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอที่มีอยู่ก็ขาดคุณภาพไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗ รองลงมา คือนักเรียนมีโอกาสน้อยเกินไปและมีไม่เพียงพอสำหรับอาจารย์สอนทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ไม่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนมีน้อยเกินไปมีเพียงการเรียนในห้องเรียนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕ รองลงมาคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยเกินไป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ ขาดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้เรียนมาจึงทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนบาลีน้อยเกินไป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒ ด้านการวัดผลและประเมินผลได้แก่ผู้เรียนให้ความสนใจต่อการวัดผลประจำเดือนน้อยเกินไปขาดการเตรียมตัวและความกระตือรือร้น คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗ รองลงมาคือการกำหนดเวลาในการวัดผลยังไม่แน่นอนตายตัวทำให้ผู้เรียนเตรียมตัวยากและผู้เรียนนำผลของการวัดในแต่ละครั้งไปปรับปรุงการเรียนของตนเองน้อยไป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔ ในภาพรวมมีการปฏิบัติงาน

^{๗๖}พระครูขันตวิโรภาส (บุญรอด), “การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้าน การวัดผล และประเมินผล และมีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ๔ ด้านโดยในด้านที่มีระดับการ ปฏิบัติงานสูงสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านที่ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ^{๗๗}

พระมหาสมใจ ธนิสโร (ประเสริฐนุช) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($x = ๓.๕๐$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีที่มีต่อการดำเนินงานด้านหลักสูตรและด้าน สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสภาพแวดล้อมของวัดและด้านผู้เรียนอยู่ ในระดับมาก ๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีที่มีต่อปัจจัยในการ ดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (นักธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (เปรียญธรรม)และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อผลการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไม่แตกต่างกัน ๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัด พระนครศรีอยุธยา (๑) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรเพิ่มการสนับสนุนค่าพาหนะเพื่อการเดินทางไปเรียน และจัดให้ห้องพักมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น (๒) ด้านหลักสูตร ปัญหาได้แก่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนน้อยและสื่อการเรียนการสอนไม่มีความหลากหลาย ข้อเสนอแนะ ได้แก่ จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นและสร้างสื่อการเรียนการสอนให้มี ความหลากหลายมากขึ้น (๓) ด้านผู้เรียน ปัญหา ได้แก่ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้น้อยและมี การขาดเรียนบ่อยๆ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันมากขึ้น และพยายามไม่ขาดเรียนถ้าไม่มีกิจธุระจำเป็น (๔) ด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ปัญหา ได้แก่ เทคนิคการสอนของครูยังไม่มี ความหลากหลายและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย ข้อเสนอแนะ

^{๗๗}พระมหาธีรสุข ธมมสาโร (อุบไซ), “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

ได้แก่ จัดฝึกอบรมครูให้มีเทคนิคการสอนที่มีความหลากหลาย และจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น^{๗๘}

พระราช จีระทัต (อ่วมสอาด) ได้วิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูสอนพระปริยัติธรรมด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อการเรียนการสอนและ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านครูสอนพระ ปริยัติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ (๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อสภาพการจัดการเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีจำแนกตามสถานภาพ ส่วนบุคคลทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ สถานะ อายุวุฒิ การศึกษา สามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ของพระภิกษุและสามเณรที่ ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลในด้านอายุ และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมของ พระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถาม มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลในด้านสถานะ วุฒิการศึกษาสามัญและ วุฒิการศึกษานักธรรม ของพระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถาม มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีจำแนกตามรายด้านของการวิจัย ๔ ด้าน ดังนี้

๓.๑ ด้านครูสอนพระปริยัติธรรม มีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระ ปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยการสรรหาครูสอนพระปริยัติธรรมให้มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับ จำนวนผู้เรียน ในกรณีที่ไม่สามารถกระทำได้ ให้จัดส่งครูสอนพระปริยัติธรรมและผู้เรียนของแต่ละ สำนักเรียน ไปจัดการเรียนการสอนร่วมกันในรูปแบบของสำนักศาสนศึกษาประจำตำบล, การจัดอบรมทักษะด้านเทคนิคการสอนที่ให้แก่ครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการ

^{๗๘}พระมหาสมใจ ธนีสโร (ประเสริฐนุช), “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๑-๑๔๒.

สอนให้ สามารถกระตุ้นและสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนได้ และการจัดให้ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมทำหน้าที่สอนเต็มตามตารางเวลา

๓.๒ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยการจัดสถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นเอกเทศจากเสนาสนะอื่น, จัดเครื่องปรับอากาศหรือเครื่องระบายความร้อนในห้องเรียน หรืออาจปลูกต้นไม้เพื่อบังแสงแดดที่ส่องมายังห้องเรียนในช่วงเวลาบ่าย และควรเปลี่ยนสถานที่เรียน บ้าง ในโอกาสที่สมควร เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดแก่ผู้เรียน

๓.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยการจัดสรรงบประมาณ สำหรับจัดซื้อ จัดหา จัดสร้าง อุปกรณ์การเรียน การสอน โดยเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์เพื่อนำมาตั้งเป็นกองทุนเพื่อ การศึกษาของพระภิกษุสามเณรประจำสำนักศาสนศึกษา, การกำหนดคู่มือการสอนของครูผู้สอนและแบบเรียนของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จากสำนักพิมพ์เดียวกัน และการเลือกใช้สื่อการสอนให้ เหมาะสมกับสภาพของห้องเรียน

๓.๔ ด้านการวัดและประเมินผล มีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยการจัดอบรมทักษะความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาถวายความรู้แก่ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่เข้าร่วมอบรม และควรบูรณาการรูปแบบของการวัดและประเมินผลที่เน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้จริง^{๗๔}

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน การจัดหลักสูตรที่ไม่ยืดหยุ่น การสอบและการประเมินผล รวมทั้งปัญหาการขาดการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ ครูผู้สอน ขาดเทคนิควิธีการสอน และการขาดนักเรียนที่สนใจศึกษาอย่างจริงจัง เป็นต้น การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ใน ๕ ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไปของนักเรียน ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการสอบและประเมินผลควรประชุมคณะครูสรุปผลการประเมินการเรียนการสอน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและผลงานการวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า มีเอกสารงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ดังนี้

^{๗๔} พระวัช จีรวฑโฒ (อ่วมสอาด), “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนคหบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

พระมหาจีรวัดน์ กันจู ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระภิกษุ-สามเณรต่อการศึกษาภาษาบาลี: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักเรียนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” พบว่า (๑) พระภิกษุราวครึ่งหนึ่ง อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปีบวชตั้งแต่ ๕-๑๐ ปีระดับการศึกษาทางธรรมส่วนใหญ่จบนักธรรมชั้นเอก และจบเปรียญตรีหนึ่งในสามสำเร็จการศึกษาทางโลกในระดับอนุปริญญาขึ้นไป ส่วนใหญ่เคยสอบตก ในการสอบภาษาบาลีและอยู่ในสำนักเรียน วัดเบญจมบพิตร (๒) พระภิกษุ-สามเณร มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาภาษาบาลี ในภาพรวมทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยด้านที่มีระดับทัศนคติดี ค่อนข้างสูง คือ ด้านการนำไปใช้ประกอบการเทศน์และสอน รองลงมาคือด้านการเห็นประโยชน์ของภาษาบาลี แต่ด้านความรู้ในภาษาบาลีนั้นพระภิกษุ-สามเณรมีทัศนคติระดับปานกลาง (๓) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติต่อการศึกษาภาษาบาลีคือ สถานภาพการบวช อายุ จำนวนปีที่บวช ระดับการศึกษาทางนักระรม ระดับการศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการสอบ ความคาดหวังในการศึกษาภาษาบาลีส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อทัศนคติคือระดับการศึกษาทางโลก สำนักเรียน และการรับรู้ปัญหาและอุปสรรค ด้านครูผู้สอน และนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเรียนภาษาบาลี ข้อเสนอแนะ ด้านหลักสูตรและการบริหาร (๑) แม่กองบาลีสนามหลวง ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ทั้งหมด ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (๒) ผู้บริหารในแต่ละสำนักเรียนควรจัดสถานที่เรียนให้มีความพร้อมในการรองรับผู้เรียนทั้งด้านสถานที่และครูผู้สอน (๓) คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาบาลีอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ด้านนโยบาย (๑) รัฐบาล ควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนการจัดการศึกษาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์อย่างจริงจัง เช่น จัดทำ นโยบายและแผนพัฒนาหลักสูตรภาษาบาลี ตลอดจนจัดสรรงบประมาณทั้งด้านทุนการศึกษาและสวัสดิการแก่พระภิกษุ-สามเณร (๒) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีการเพิ่มเงินค่านิตยภัต (เงินเดือน) ให้กับพระภิกษุ-สามเณรที่จบเปรียญเอกหรือตั้งแต่เปรียญ ๗ ขึ้นไป (๓) กระทรวงศึกษาธิการควรรับรองสถานภาพของพระภิกษุ-สามเณร ที่เรียนจบทางพระปริยัติธรรมแผนกบาลีรวมทั้งเปิดโอกาสให้พระภิกษุ-สามเณรหาความรู้ทางภาษาบาลีไปเทียบโอนหน่วยกิต เพื่อศึกษาต่อทางโลกในระดับที่สูงขึ้น^{๘๐}

พระมหาอานนท์ ขยานนโท (เหล็กดี) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”

^{๘๐}พระมหาจีรวัดน์ กันจู, “ทัศนคติของพระภิกษุ-สามเณรต่อการศึกษาภาษาบาลี: ศึกษาเฉพาะ กรณีสำนักเรียนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนิตยา, ๒๕๕๐), หน้า ๙๘-๑๐๐.

ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๔ ด้าน คือ ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัย ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน และปัจจัยด้านการสนับสนุนของ บุคลากรในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ มาก คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนของบุคลากรในชุมชน ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้าน พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนและปัจจัยด้านหลักสูตร พบว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง รองลงมา ตามลำดับ (๒) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน จำแนกตามสถานภาพ วิद्यฐานะ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ ในการสอบ พบว่า ไม่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ผลการเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน จำแนกตามอายุ และ พรรษา พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยนักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๒-๒๐ ปีมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน น้อยกว่านักเรียนที่มีอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป และนักเรียนที่มีพรรษามากกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็น ต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มากกว่านักเรียนที่มีพรรษา ๑-๕ พรรษาขึ้นไป^{๔๑}

พระปลัดสมควร อธิบุญโญ (วงศ์วรณ) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๒) ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลีจังหวัดสมุทรสาครนั้น พบว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่ง/ หน้าที่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ทางโลก และวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความสัมพันธ์กันซึ่งยอมรับ สมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ (๓) ผลการสัมภาษณ์ พบว่า การเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี เป็น ความจำเป็น เพราะผู้เรียนจะได้ความรู้พระธรรมวินัย ได้ปฏิบัติตามคำสอนให้ถูกต้องเหมาะสม และ ปฏิบัติการ สอนผู้อื่นให้รู้และปฏิบัติตามได้ด้วยปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง สำนัก เรียนบาลี ประจำจังหวัดยึดหลักบริหารจัดการที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดการ การศึกษา ทั้ง ฝ่ายคณะผู้บริหาร และฝ่ายผู้เรียนจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพตามขีดความสามารถ ต้องร่วมแรง และร่วมใจกันรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ ตัวเองรับผิดชอบเมื่อถึงวาระการประชุมตาม เกณฑ์ที่วางไว้

^{๔๑}พระมหาอนันต์ ชยानนโท (เหล็กดี), “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗-๗๘.

ทุกฝ่ายจะต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อให้รู้ข้อบกพร่อง วางแผนแก้ไขและพัฒนาให้ เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (๔) ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดความดูแลเอาใจใส่จากเจ้าคณะพระสังฆาธิการชั้นปกครอง สูงสุดที่สำนักงานนักเรียนบางสำนักงานสามารถดำรงอยู่ได้ก็เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลและจัดสรรงบประมาณมาให้ใช้จ่ายและจัดการศึกษาด้วยศรัทธาของเจ้าอาวาสและคณะครูสอนข้อเสนอแนะพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ควรเยี่ยมเยียนดูแลสำนักงานนักเรียน ให้คำแนะนำและข้อคิดถึงการเรียนว่าดีมีประโยชน์ให้กำลังใจเจ้าอาวาสและครูสอน ช่วยหาทุนรอนมาสนับสนุน^{๘๒}

พระมหาประจักษ์ กิตติเมธี(ทองดาษ) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการสำนักงานนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) การบริหารงานวิชาการสำนักงานนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการวัดและประเมินผล (๓.๗๗) ส่วนด้านอื่นๆผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ๓ อันดับแรก คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้(๓.๔๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน (๓.๔๐) และด้านสื่อการเรียนการสอน (๓.๒๐) ตามลำดับ ส่วนด้านที่อยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ ด้านการนิเทศภายใน (๒.๙๖) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหาร และครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (๓.๓๐) (๒)ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักงานนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน จำแนกตามตำแหน่ง พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางโลก โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำแนกตามอายุและประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) เสนอแนะการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสำนักงานนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร สามารถแยกเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้ คือ (๑) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้สำนักงานนักเรียนควรจัดหลักสูตรเสริมภายในสำนักงานนักเรียนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น หลักสูตรการเทศน์หลักสูตรภาษาต่าง ๆ เป็นต้น คิดเป็น ร้อยละ ๒๐.๐ (๒)ด้านการจัดการเรียนการสอน สำนักงานนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนให้หลากหลาย ไม่ควรอยู่แต่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ (๓)ด้านสื่อการเรียนการสอน สำนักงานนักเรียนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทันสมัย เช่น โปรเจคเตอร์ เพื่อชักจูงความสนใจของ ผู้เรียนให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔ (๔)ด้านการวัดและประเมินผล สำนักงานนักเรียนควรประเมิน ผู้เรียนหลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ความประพฤติคิดเป็น ร้อยละ ๑๓.๑ (๕)ด้านห้องสมุด สำนักงานนักเรียน ควรสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดให้

^{๘๒}พระปลัดสมควร อธิปุลโย (วงศ์วรรณ), “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๕๙-๖๑.

มาก คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๐ (๖)ด้านการนิเทศภายใน สำนักเรียน ควรจัดอบรมครูเป็นประจำทุกปีเพื่อ
เพิ่มความรู้และเทคนิคการสอนใหม่ๆแก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒^{๘๓}

พระบุญประทาน ญาณทีโป (ทะปะละ) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และ
ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษา
วัดจองคำ อำเภอหาง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา ๒๕๕๒” ผลการศึกษาพบว่า (๑) ปัจจัยนำไปสู่
ผลสัมฤทธิ์ต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดจองคำในด้าน
ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้าน
ผลผลิต (Product) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (๒) ปัจจัยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปอาคารสถานที่ ด้านบริหารจัดการ
หลักสูตรเนื้อหา ด้านบุคลากรผู้นำ ปฏิบัติการสอนของครูและ ด้านการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก^{๘๔}

สรุปได้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสำหรับพระภิกษุสามเณรพบว่าโดยก
ภิกษุในสมัยพุทธกาล การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางสถานภาพของสามเณร ได้แก้ไขโดยพุทธบัญญัติ
พระพุทธรูปทรงเป็นผู้นำของเหล่าพุทธบริษัทในการยกย่องเชิดชูเกียรติของสามเณร ทรงประธานการ
อุปสมบทแก่สามเณรที่อายุน้อยแต่สามารถบรรลุคุณธรรมได้ในปัจจุบันสถาบัน พระมหากษัตริย์ได้
เข้ามามีส่วนในการยกย่องสถานภาพของสามเณร ตัวอย่างเช่น ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯให้
พระราชโอรสผนวชเป็นสามเณร ทรงถวายการอุปถัมภ์แก่สามเณรที่มีความรู้ในพระปริยัติธรรมเป
นกรณี พิเศษ เมื่อประชาชนชาวไทย นิยมให้บุตรหลานบวชเรียนเป็นสามเณรในวัด จนกลาย เป
นประเพณีในที่สุดการจัดการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายคือเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักสูตรที่ใช้ในอดีตคือ
พระไตรปิฎกสอนในปัจจุบันมีงานวิจัยชี้ให้เห็นถึงปัญหาและรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยเฉพาะ
โครงสร้างการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา การบริหาร การเรียนการสอน
หลักสูตรและผลการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีหรือความคิดเห็น ที่ต้องการให้มีการปรับปรุงการ
เรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระภิกษุสามเณร ต่อไป

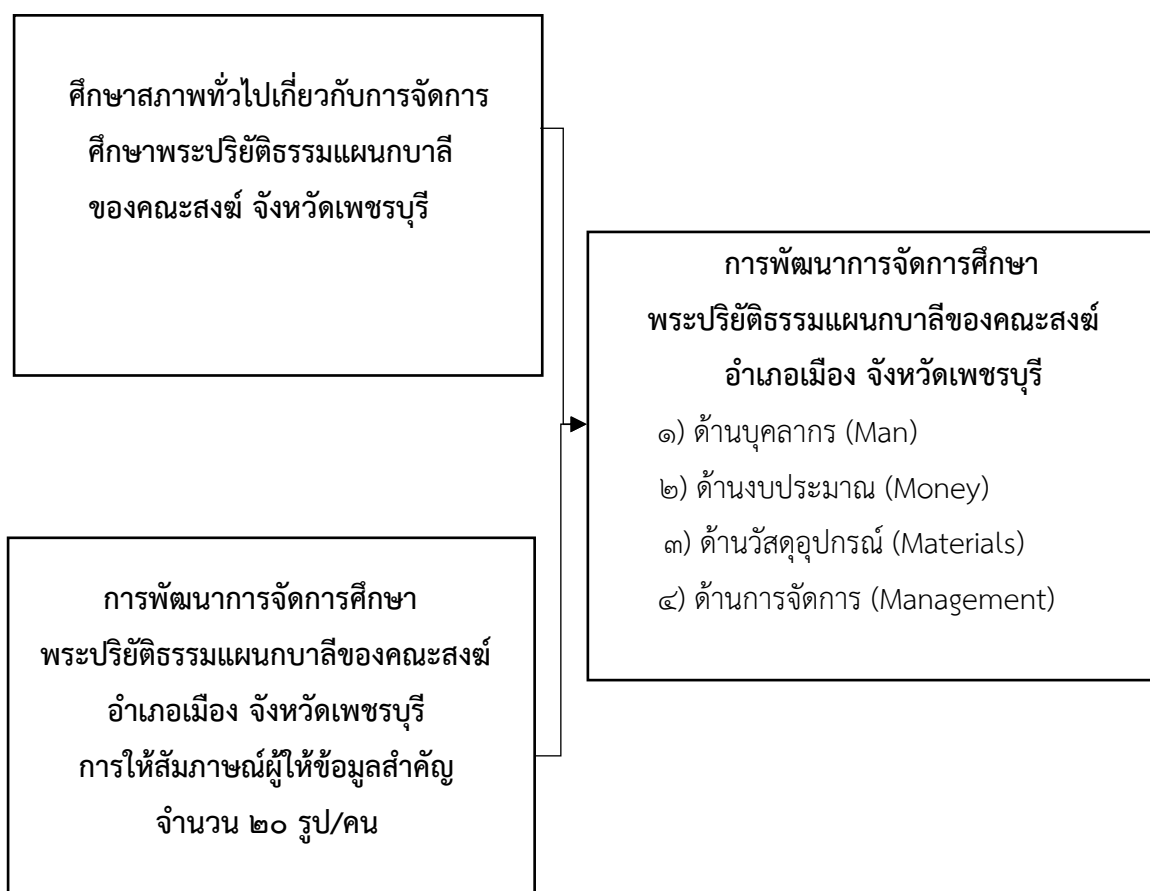
^{๘๓}พระมหาประจักษ์ กิตติเมธี (ทองดาษ), “การบริหารงานวิชาการส นักเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
บาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา**, (บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๙.

^{๘๔}พระบุญประทาน ญาณทีโป (ทะปะละ), “ศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของ
นักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาวัดจองคำ อำเภอหาง จังหวัดลำปาง
ปีการศึกษา ๒๕๕๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๗๗.

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี” นี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิด/ทฤษฎี ของพระธรรมปัญญามรณ (สุชาติ ธรรมรัตน์ ป.ธ. ๙), ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี

ดังแผนภาพที่ ๒.๖

แผนภาพที่ ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน ๒๐ รูป/คน ประกอบด้วยรายชื่อต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูป

๑) พระวชิรธรรมคณี

เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี

๒) พระพิพิธพัชรโธม

รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี

๓) พระครูวัชรสุวรรณาทร,ดร.

เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี

๔) พระครูญาณเพชรรัตน์,ดร.

เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑

กลุ่มที่ ๒ เจ้าสำนักเรียนสหบาลีศึกษา ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูป

๑) พระเทพสุวรรณโมลี	เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร
๒) พระครูปลัดสุวัฒนพรหมมุณีคุณ	เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย
๓) พระครูโกศลวัชรธรรม	เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ
๔) พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม	เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง
- กลุ่มที่ ๓ อาจารย์ผู้สอนสหบาลีศึกษา ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๕ รูป
๑) พระครูศรีธรรมรัตน์	อาจารย์ผู้สอน
๒) พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงโคโล	อาจารย์ผู้สอน
๓) พระมหาอัสนี มหาเมธี	อาจารย์ผู้สอน
๔) พระมหาสายัญ ทิวากโร	อาจารย์ผู้สอน
๕) พระมหาคำรณ รตนนาโถ	อาจารย์ผู้สอน
- กลุ่มที่ ๔ นักเรียนนักศึกษาบาลี ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูป
๑) พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ	นักเรียน
๒) พระครูปลัดตอภินันท์ โชติธโร	นักเรียน
๓) พระมหาสมพงษ์ กตปุณโญ	นักเรียน
๔) พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม	นักเรียน
- กลุ่มที่ ๕ ผู้อุปถัมภ์การเรียนการสอนบาลี ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๓ คน
๑) นายจรัญญ มารัตน์	ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี
๒) นางรัศมีกุล สุขพานิช	ผู้อุปถัมภ์
๓) นางชูพร หิรัญญัตติ	ผู้อุปถัมภ์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ ปรึกษาสารนิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือ

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. ปรับปรุงแก้ไข

๗. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่ม ตัวอย่าง

๓.๓.๑ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและ กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๒.๑ พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขา วิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๒ พระครูวิสุทธาณันทคุณ, ดร.อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๓ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ราชบุรี

๒.๔ พระปิฎกโกศล, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๕ ดร.ปิ่นฉัตร เจริญชัยพลกษ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ (Interview)

แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม

การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

๑. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในเรื่อง การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี นี้เป็นแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเฉพาะกิจการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เท่านั้น โดยใช้รูปแบบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จำนวน ๒๐ รูป/คน ประกอบไปด้วย ๕ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูป กลุ่มที่ ๒ เจ้าสำนักเรียนสหบาลีศึกษา ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูป กลุ่มที่ ๓ อาจารย์ผู้สอนสหบาลีศึกษา ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๕ รูป กลุ่มที่ ๔ นักเรียนนักศึกษาบาลี ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๔ รูป กลุ่มที่ ๕ ผู้อุปถัมภ์การเรียนการสอนบาลี ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน ๓ คน ดังนั้นในประเด็นหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียด ดังนี้

๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ด้านบุคลากร (Man), ด้านงบประมาณ (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), ด้านการจัดการ (Management)

๔.๒ ด้านปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ด้านบุคลากร (Man), ด้านงบประมาณ (Money), ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), ด้านการจัดการ (Management)

๔.๓ ด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านบุคลากร (Man), ด้านงบประมาณ (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), ด้านการจัดการ (Management)

๔.๔ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ด้านบุคลากร (Man), ด้านงบประมาณ (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), ด้านการจัดการ (Management)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนที่เป็น พระภิกษุ สามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนา ทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา มีการบริหารจัดการ เรียนการสอนโดยผู้จัดการ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสเจ้าสำนักเรียนแต่มีภารกิจสงฆ์มากหรือบางแห่งมอบเจ้าอาวาสที่อื่นมาทำหน้าที่แทน ทั้งนี้ ผู้บริหารจัดการ หรือเจ้าอาวาสเจ้าสำนักเป็นผู้ขอ จัดตั้งให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจากนั้นจัดการดำเนินการเสนอแต่งตั้ง ผู้อำนวยการเรียนการสอนในสำนักเรียนนั้น ๆ แต่งตั้งครูตามที่อยู่ในดุลพินิจของผู้บริหาร การบรรจุ ครูใช้แนวการประกาศของคุรุสภา งบประมาณมาจากสำนักงานสำนักเรียนหรือสำนักพระพุทธศาสนา จังหวัด ซึ่งต้องบริหารจัดการให้เพียงพอเนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีค่าใช้จ่ายเยอะ มากอันเป็นภาระแต่เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการสร้างศาสนทายาทให้กับศาสนา จึงต้องดำเนินการ ด้านการศึกษาให้กับนักเรียนเช่นปัจจุบัน^๑ พระสังฆาธิการได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเพื่อการบูรณาการที่เหมาะสมกับ การศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีความสอดคล้องตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่ เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนเพื่อส่งเสริมการสร้าง ทรัพยากรบุคคล คือพระภิกษุ สามเณร ผู้เป็นศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต^๒ซึ่ง เป็นการศึกษาระดับสูงที่คณะสงฆ์ยอมรับ โดยสมบูรณ์ว่าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมี จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรง ศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชน เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยรวมก็ตาม แต่การ จัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาอีกมากมายที่ต้องรอการแก้ไข ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารจัดการ^๓ เพื่อตอบสนองกับความต้องการของคณะสงฆ์และความ ต้องการของพระภิกษุสามเณร ทั่วไปในจังหวัดให้มีความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาก ยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังช่วยเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนที่บวชเข้ามา

^๑สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโธม (อานวย อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาส วัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธมมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาส วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เรียนได้ห่างจากปัญหาเสพติด และปัญหาทางพฤติกรรมที่ผิดจากศีลธรรมอันดีงาม เพราะเยาวชนผู้เข้ามาบวชเรียนเหล่านี้จะได้การอบรมบ่มนิสัย กล่อมเกลาให้อยู่ในหลักธรรมของศาสนาอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง^๔ และเพื่อทรงไว้ทรงหลักคำสอนของพระพุทธองค์ ให้มีการเผยแผ่ไปสู่ประชาชน เพื่อให้เกิดความปองดอง ความสุข และความสมานฉันท์ ในสังคมให้มีความร่มเย็นเป็นสุข และเพื่อให้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีความเจริญแล้วสำนักเรียนบาลีประจำอำเภอหรือประจำจังหวัดจะต้องยึดหลักบริหารจัดการที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนสำคัญในการจัดการการศึกษา ทั้งฝ่ายคณะผู้บริหาร และฝ่ายผู้เรียนจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพตามขีดความสามารถให้มีประสิทธิภาพ สมเจตนาารมณ์ของผู้บริหารและผู้เรียน^๕ ในปัจจุบันของสำนักเรียนนั้นหลักสูตรหรือแบบเรียนที่ยังคงใช้ตามแบบแผนที่ใช้มาตั้งแต่อดีตมีการปรับเปลี่ยนบ้างก็เพียงเล็กน้อยให้เหมาะสมในช่วงสมัยนั้น ๆ ภาษาบาลีเป็นภาษาดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา เป็นภาษาที่ใช้จารึกพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้ พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทใช้ภาษาบาลีหรือภาษามคธจารึกคัมภีร์แทบทั้งสิ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พุทธบริษัทต้องเรียนรู้ให้เข้าใจเพื่อดำรงรักษาไว้ให้คงอยู่คู่กับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์และสามเณรควรที่จะต้องเรียนรู้ในภาษาบาลีให้เข้าใจอย่างถ่องแท้หรืออย่างน้อยก็ในระดับหนึ่ง เพราะการดำรงสมณเพศของพวกเราผูกพันกับภาษาบาลีแทบทั้งหมด อนึ่ง การที่จะคงไว้ได้นั้นอาศัยการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของการศึกษาเป็นส่วนสำคัญ การศึกษานั้นจัดเป็นหนึ่งใน ๓ ส่วนสำคัญในพระพุทธศาสนา คือ ปรีชาปฏิบัติและปฏิเวธ^๖ สำนักเรียนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลนั้นจะต้องจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์กัน โดยเริ่มตั้งแต่ (๑) การจัดเตรียมการสอน ได้แก่ ครูผู้สอน, ผู้เรียน, หลักสูตร, สิ่งแวดล้อมในสถานที่เรียน, (๒) การเลือกวิธีการสอน ได้แก่ เป็นการดำเนินการเรียนการสอนนั่นเอง และเป็นกระบวนการในการจัดการ เพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามนโยบายที่สำนักเรียนที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้” โดยสำนักเรียนนั้นจะต้องศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อนำไปสู่ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product)

^๔สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียน วัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทกโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียน วัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียน วัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เพื่อให้บรรลุตามความประสงค์ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^๙ ส่วนการเรียนรู้ที่ตามหลักสูตรของส่วนกลางที่ดำเนินในการกำหนดขึ้นมาซึ่งอาจารย์ผู้สอนก็ต้องมาบริหารจัดการในการสอนก็ต้องมาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพการจัดการเรียนการสอนของเราเอง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้เข้าใจในการศึกษาภาษาบาลีตามความเหมาะสมกับผู้เรียนในสำนักเรียน^{๑๐} โดยการดำเนินงานต่อเนื่องจากตามที่เจ้าคณะภาคได้ปรารภเรื่องสหบาลี แต่การดำเนินงานของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังดำเนินงานยังไม่ตรงตามเป้าหมายในความประสงค์ของเจ้าคณะปกครองทุกระดับชั้นเพราะยังมีปัญหาในเรื่องบุคลากรในการเรียนเพราะการสนับสนุนในการเรียนนั้นยังต้องแก้ไขในบางส่วน^{๑๑} ซึ่งสำนักเรียนส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การจัดหลักสูตรที่ไม่ยืดหยุ่นการสอบและการประเมินผล รวมทั้งปัญหาการขาดการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ ครูผู้สอนมีเพียงพอแต่ว่าครูผู้สอนขาดเทคนิควิธีการสอน และการขาดนักเรียนที่สนใจศึกษาอย่างจริงจังต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดในการเรียนการสอน^{๑๒} ในปัจจุบันของสำนักเรียนนั้น ด้านการสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนยังน้อยโดยในผู้สอนนั้นให้ความสำคัญกลับการสอนเพราะมีความพร้อมทางด้านบุคลากรในการสอนเพื่อให้นักเรียนที่เข้ามาเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนมากขึ้นแต่นักเรียนผู้เข้ามาเรียนนั้นมีน้อยด้วยเหตุนี้ผู้นำในแต่ละวัดที่ได้ส่งพระภิกษุสามเณรที่สำนักเรียนนั้นต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการศึกษา^{๑๓} ถ้าจะพูดถึงบุคลากรนั้นมีบุคลากรผู้ให้ความรู้ทางด้านวิชาการด้านภาษาบาลีมีพอสมควรและมีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่แก่นักเรียนผู้เข้าศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้เป็นอย่างดีและสิ่งที่สำคัญคือการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ให้เค้ารู้สึกมีความสำคัญและมีส่วนร่วมกับการเรียนนั้นเรียกว่าสร้างแรงจูงใจในขณะที่เรียนครูสอนต้องพยายามสังเกตหรือมองออกว่าผู้เรียนมีความเครียดหรือรู้สึกอย่างไรก็ควรมีกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ มาคั่นระหว่างเรียนบ้างแต่ยังอยู่ในสิ่งที่มุ่งหมายในผู้เรียนผ่อนคลายในการเรียนบาลีเพื่อให้เป็นเทคนิคให้กับครูผู้สอนในปัจจุบัน^{๑๔} ตรงตามหลักสูตรของทางแม่กองบาลีได้ตั้งไว้และได้มีการเปิดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้นี้ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมกราคม

^๙สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียน วัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒}สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓}สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวากโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ของทุกปีของทุกๆสำนักเรียนแล้วจึงเป็นการอบรมก่อนสอบของทุกๆประโยคและยังได้มีการแบบการเรียนการสอนออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนเข้าพรรษา ช่วงเข้าพรรษา และช่วงออกพรรษาแล้ว และนอกจากนี้ทางสำนักเรียนก็ยังสนับสนุนหรือรางวัลให้กับผู้ที่สอบผ่านในแต่ละชั้นประโยคอีกด้วย^{๑๔} นอกจากนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรียังมีการจัดการแบบดั้งเดิมอยู่โดยหากเปรียบเทียบกับการศึกษาในทางโลก ถือว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีการจัดการการศึกษาที่ค่อนข้างที่ยังล้าหลังอยู่ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเนื่องด้วยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของการศึกษาของคณะสงฆ์อยู่มาก จึงควรที่จะมีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้อย่างต่อเนื่องต่อไป^{๑๕} โดยต้องมีกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งหวังให้ พระสังฆาธิการได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อการบูรณาการที่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้ความสำคัญสอดคล้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียน เพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคล คือ พระภิกษุสามเณร ผู้เป็นศาสนทายาท สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต^{๑๖} ซึ่งผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนและนักเรียนยังต้องมีการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี อยู่บ้างบางประการ โดยในความสนใจในการเรียน และบรรยากาศในชั้นเรียนควรให้ความสำคัญในการเรียนของนักเรียนและการจัด บรรยากาศในการเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น^{๑๗} ในส่วนสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรีถือว่าการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีความเข้มแข็งโดยคณะสงฆ์ให้น้ำหนักและเห็นความสำคัญของการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยสำนักพุทธศาสนาประจำจังหวัดให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณยังไม่เท่าที่ควรแต่ก็กระจายงบประมาณบางส่วนให้แก่สำนักเรียนต่างๆในอำเภอให้ได้รับงบประมาณในการสนับสนุนได้พอประมาณแต่ในทางกลับกันทางคณะสงฆ์มีการบริหารจัดการในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทางด้านงบประมาณได้ดีกว่าสำนักพุทธศาสนาประจำจังหวัด เพราะงบประมาณที่ถูกจัดสรรมานั้นจะต้องนำไปสนับสนุนในส่วนต่าง ๆ ให้ทั่วถึงตามวัตถุประสงค์ของคณะสงฆ์^{๑๘} การศึกษาตามหลักพุทธศาสนาสอนสมควรแก่สมณะการบวชเรียนคือการศึกษาศึกษาโดยการบรรพชาเป็นสามเณรอุปสมบทเป็นพระภิกษุเพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเนื้อหาของการศึกษาของพระภิกษุสามเณรก็คือการศึกษาทางพระพุทธศาสนานั้นเอง นอกจากนั้น

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระมหานรินทร์ ญาณวุฑฒิ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕}สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗}สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยะธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘}สัมภาษณ์ นายเจริญ มาร์ตัน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม

ผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้สอน ควรผ่านคัดเลือก อบรมให้มีความรู้ความสามารถ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่พระศาสนาอย่างแท้จริง^{๑๙} เพื่อสร้างความรู้ระดับต่าง ๆ ให้ เกิดขึ้นรู้สัจธรรมเมื่อรู้แล้วจะได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและสร้างสรรค์ในตัวเองในคนอื่น และสังคมดังนั้นการส่งเสริมทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการการเรียนการสอนของ คณะสงฆ์^{๒๐}

สรุปได้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูงที่คณะสงฆ์ยอมรับ โดยสมบูรณ์ว่าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมี จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรง ศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชน เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยรวมก็ตาม แต่การ จัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาอีกมากมายที่ต้องรอการแก้ไข ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารจัดการ เพราะฉะนั้น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ เป็นการศึกษา เพื่อตอบสนองกับความต้องการของคณะสงฆ์และความต้องการของพระภิกษุสามเณร ทั่วไปในจังหวัดให้มีความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังช่วยเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนที่บวชเข้ามาเรียนได้ห่างจากปัญหายาเสพติด และปัญหาทางพฤติกรรมที่ผิดจากศีลธรรมอันดีงาม เพราะเยาวชนผู้เข้ามาบวชเรียนเหล่านี้จะได้ การอบรมบ่มนิสัย กล่อมเกล้าให้อยู่ในหลักธรรมของศาสนาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อสืบทอดอายุ พระพุทธศาสนาในอนาคต

๔.๑.๑ ด้านบุคลากร (Man)

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรี คุณภาพของบุคลากรต้องเพิ่มคุณภาพให้ครูอาจารย์ได้รับความรู้เพิ่มเติมในทุกๆด้านทั้ง วิชาการประสบการณ์ การจัดการใช้สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีต่างๆ และสร้างกำลังใจให้ท่านใน การพัฒนาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน จัดการศึกษาให้ดียิ่งๆขึ้นไปในทิศทางเดียวกันอย่าง ชัดเจน และควรมีการจัดการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร ไม่ควรให้ผู้ที่ไม่มีความถนัด ขาดความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ที่ยังไม่ได้ผ่านการอบรมลงไปปฏิบัติงาน ซึ่งจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี เกี่ยวกับผู้เรียนและผู้เรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในส่วนมากจะไม่ค่อยมีปัญหา จะมีปัญหาที่ตรงที่ ผู้ควบคุมนักเรียนคือเจ้าอาวาส ขาดการควบคุมเอาใจใส่ต่อนักเรียนของตน และปัจจุบันปัญหาน่าจะ

^{๑๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม

^{๒๐}สัมภาษณ์ นางชูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

อยู่ที่จำนวนผู้บวชนี้น้อยลงทุกวัน^{๒๑} ในการดูแลการจัดการบุคลากรจึงไม่ได้เป็นเรื่องของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ควรจะร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมีการให้กำลังใจในการทำงาน ผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจ ออกตรวจเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ไม่ปล่อยให้จัดการเรียนการสอนกันไปตามยถากรรมเพื่อให้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีความสะดวกต่อผู้สอนและผู้เรียน^{๒๒} สิ่งที่ต้องพิจารณาคือสำนักเรียนจะต้องมีการอบรมพระผู้บวชครูผู้สอน ในเรื่องวิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ผู้เข้ามาศึกษาได้มีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมากขึ้นและพัฒนาในด้านเทคนิคการสอนและการเผยแผ่ ศาสนธรรม อีกทั้งจัดบรรจุครูผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้พอเพียง โดยอาจบรรจุบัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง เข้าสอน^{๒๓} ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้สอน ควรผ่านคัดเลือก อบรมให้มีความรู้ความสามารถ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ และเป็น ผู้เสียสละอย่างแท้จริง สำหรับผู้เรียนแล้วควรขยันตั้งใจในการศึกษา โดยควรจะมีการสนับสนุนจากสำนักเรียนในปัจจุบันต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนเพื่อเป็นกำลังใจในการศึกษาหาความรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มากขึ้น^{๒๔}

ในการจัดการเรียนในสำนักเรียนทางสำนักเรียนมีนิตยภัตถวายพระอาจารย์ผู้สอนเป็นรายเดือนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับผู้สอนส่วนผู้เรียนนั้นในปัจจุบันมีนักเรียนน้อยลงแต่ก็มีนโยบายออกไปว่าสามเณรที่เรียนในโรงเรียนวัดมหาธาตุฯ นั้นต้องมาศึกษาเพิ่มคือการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทุกรูปจึงทำให้สำนักเรียนนี้มีบุคลากรนักเรียนมีพอสมควรในการจัดการเรียนการสอน^{๒๕} โดยการนี้จึงมีกระบวนการคือผู้บริหารสำนักเรียน มอบงานตามถนัด ตรวจสอบงานประชุมแนะนำ อาจารย์ผู้สอนจัดหางบประมาณอาคารสถานที่อุปกรณ์เพียงพอ และแก้ปัญหารวดเร็วให้กับอาจารย์ผู้สอน (๑) อาจารย์ผู้สอนเตรียมเนื้อหาเหมาะสมใช้สื่อในการเรียนการสอนดีมีรายงานผล และให้ผู้เรียนมี

^{๒๑}สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโตม (อานวย อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซุบ ธมมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ส่วนร่วมในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (๒) มีการนิเทศอาจารย์ผู้สอนเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคลเพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น^{๒๖} เพราะฉะนั้นจึง ต้องมีความพร้อมในการส่งเสริมการศึกษาแผนกบาลีนี้อยู่แล้วในเรื่องของครูผู้สอนและงบประมาณใน การใช้จ่ายในการเรียนบาลีเพราะฉะนั้นจึงเป็นเหตุให้มีครูผู้สอนและนักเรียนเข้ามาเรียนพอสมควรแต่ ในสำนักเรียนนี้ใช้ระบบพี่สอนน้องเมื่อพี่สอบได้ชั้นเปรียญ ๓ ขึ้นไปก็ให้ทำหน้าที่เป็นอาจารย์สอนรุ่น น้องจึงทำให้มีผู้สอนและผู้เรียนอยู่ตลอดสามารถนำความสำเร็จมาสู่สำนักเรียนได้ตามเป้าหมายที่ตั้ง ไว้^{๒๗} การสอนตามความถนัดและเชี่ยวชาญของของผู้สอนเองในรายวิชาที่ได้รับมอบหมายจากในที่ ประชุมการมอบหมายงานทางด้านการศึกษาแผนกบาลีให้สอยนักเรียนให้ตรงกับหลักสูตรที่ส่วนกลาง หรือแม่กองบาลีตั้งไว้ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนทุกรูปในสำนักเรียนก็สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้เรียนมาเพื่อ สอนให้นักเรียนในสำนักเรียนให้มีความรู้สามารถนำความรู้ไปสอบสนามหลวงได้อย่างประสบ ความสำเร็จ^{๒๘} โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักเรียนให้รับหน้าที่ในการสอนและจัดแบ่งบุคลากรเพื่อ สอนให้เพียงพอกับนักเรียนที่เข้ามาศึกษาโดยให้มีความพร้อมและมาตรฐานการศึกษา^{๒๙} นำมาจากการ จัดการเรียนการสอนสหบาลีของเจ้าคณะภาคคือการให้นักเรียนที่เข้ามาศึกษามารวมกันศึกษาในห้อง เดียวกันและอาจารย์ผู้สอนก็สอนให้ความรู้แก่นักเรียนเรียนตามปกติแต่อาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้ดูความ พฤติกรรมของผู้ศึกษาว่ามีความสนใจมากน้อยเพียงไรเมื่ออาจารย์ผู้สอนทราบว่ามีนักเรียนท่านใดสนใจ ศึกษาและไม่สนใจในการศึกษาก็ให้แยกชั้นเรียนเพื่อทำการสอนให้ถูกต้องกับแผนการสอนที่อาจารย์ ผู้สอนกำหนดไว้^{๓๐} ให้มีเพียงพอสำหรับในการจัดการเรียนการสอนและสำหรับอาจารย์ผู้สอนความ พุ่มเทในการสอนให้กับนักเรียนให้มางดรับกิกภายนอกที่ได้รับมากเพื่อให้นักเรียนที่เข้ามาศึกษาได้ ความรู้ได้เต็มที่และนักเรียนผู้เข้าเรียนจะต้องพุ่มเทตั้งใจศึกษาหาความรู้จากอาจารย์ผู้สอนเพื่อนำ

^{๒๖}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิคุณ (ถวิล ฉนทกโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗}สัมภาษณ์ พระครูโกศลวิชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียน วัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาส วัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เทษมโม, เจ้าสำนักเรียน วัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชำนาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาส วัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐}สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ความรู้ที่ได้รับไปสอบสนามหลวงได้ด้วยความสามารถของตนเอง^{๓๑}จึงเป็นเวลานานจึงต้องมีการจัดการในส่วนต่าง ๆ

อย่างต่อเนื่องอย่างเช่นในเรื่องบุคลากรแล้วทางสำนักเรียนจะมีบุคลากรทางการจัดการเรียนการและบุคลากรทางการสอนเพื่อแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ในการสอนนั้นมีอาจารย์สอนพอเพียงกับการจัดการเรียนการสอนแต่สิ่งสำคัญนั้นประชากรนักเรียนน้อยลงไปจากสมัยหลาย ๆ ปีก่อนแต่อย่างไรก็ตามการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังต้องดำเนินต่อไปและสร้างบุคลากรในการเรียนการสอน^{๓๒} ในปัจจุบันนี้มีมากพอที่จะจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่านนั้นมีความรู้ความสามารถพอสมควรที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักเรียนจนจบชั้นที่สูงๆในการเรียนภาษาบาลีนี้ได้แต่ในปัจจุบันนี้นักเรียนที่เข้ามาศึกษาน้อยมากและนักเรียนที่เข้ามาศึกษานั้นน้อยมากที่จะสนใจในการศึกษาในวิชาภาษาบาลีนี้ ส่วนมากจะเน้นไปศึกษาทางโลกเพื่อจะมุ่งหวังในการที่จะลาสิกขาออกไปประกอบสัมมาอาชีพที่ตนเอง^{๓๓} และในปัจจุบันนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่นั้นมีจำนวนน้อยลงมากจึงมีนโยบายจากคณะสงฆ์ทำเป็นโครงการที่ว่า ๑ ตำบล ๑ มหาเปรียญ ด้วยเหตุจึงเป็นแรงกระตุ้นให้อาจารย์ผู้สอนและนักเรียนมีความขยันในการศึกษาหาความรู้เพื่อนำชื่อเสียงไปสู่วัดของตนเองและตำบลของตนที่ได้สังกัดอยู่^{๓๔} ในปัจจุบันมีนักเรียนจำนวนน้อยมากเนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น บุคลากรที่เข้ามาบวชเรียนน้อยลง พระภิกษุสามเณรมีความสนใจในการศึกษาทางโลกมากกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๓๕} เนื่องในยุคนี้เนื่องด้วยวิกฤตในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และวิกฤตของพระภิกษุและสามเณรในปัจจุบันที่น้อยลงทางคณะสงฆ์และสำนักเรียนควรหันมาร่วมกันจัดการทางด้านสำนักเรียนให้มาร่วมกันโดยการขับเคลื่อนงานศึกษาเพื่อสร้างบุคลากรทางศึกษาให้มากขึ้นทั้งอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนผู้เข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๓๖} ปัจจุบันอาจารย์สอนควรมีเทคนิคให้กับนักเรียนเพื่อไม่ให้การเรียนภาษาบาลีดูยากโดยผู้เรียนมีความรู้ความสามารถไม่เท่ากันจึงต้องมีการแนะนำให้การเรียนภาษาบาลีดูไม่ยาก^{๓๗} ในส่วนของบุคลากรสำนักพระพุทธานาจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นที่เป็นผู้ช่วยผู้จัดการเรียนการสอนดูมีความเข้มแข็งและพระสังฆาธิการระดับผู้ใหญ่ในส่วน of คณะสงฆ์ในอำเภอและจังหวัดให้การสนับสนุน

^{๓๑}สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒}สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓}สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวากโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔}สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑฒโฒ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕}สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุณโย, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗}สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยะมโธ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อย่างเต็มที่^{๓๘} แต่อาจารย์ผู้สอนควรกำหนดตารางเวลาการสอนของพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละสำนักเรียนจัดขึ้นมาเพื่อให้ครูบาอาจารย์ที่ทำการสอนได้เตรียมการสอนล่วงหน้าและผู้ที่เข้าเรียนได้รู้เวลาในการเข้าเรียนของตนเองเพื่อให้การศึกษาประสบผลสำเร็จตามที่อาจารย์ผู้สอนกำหนดไว้^{๓๙} เมื่อทุกภาคส่วนให้การสนับสนุนสำนักเรียนให้แก่อาจารย์ผู้สอนและสนับสนุนในการมาศึกษาของนักเรียนเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้สอนและผู้เรียนได้มีความสะดวกในการเรียนเมื่อสิ่งต่างสะดวกแล้วบุคลากรที่จะสอนก็มีกำลังใจและผู้ศึกษาก็มีกำลังใจในการทำหน้าที่ของตนด้วยเหตุจึงเป็นการสร้างบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน^{๔๐}

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี คุณภาพของบุคลากรต้องเพิ่มคุณภาพให้ครูอาจารย์ได้รับความรู้เพิ่มเติมในทุก ๆ ด้านทั้งวิชาการประสบการณ์ การจัดการใช้สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีต่างๆ และสร้างกำลังใจให้ท่านในการพัฒนาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน จัดการศึกษาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจน และควรมีการจัดการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร ไม่ควรให้ผู้ที่ไม่มีความถนัด ขาดความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ที่ยังไม่ได้ผ่านการอบรมลงไปปฏิบัติงาน ซึ่งจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดีโดยนักเรียนจะต้องมีการอบรมพระผู้บริหาร ครูผู้สอน ในเรื่องวิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ผู้เข้ามาศึกษาได้มีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมากขึ้นและพัฒนาในด้านเทคนิคการสอนและการเผยแพร่ ศาสนธรรม อีกทั้งจัดบรรจุครูผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้พอเพียง

๔.๑.๒ ด้านงบประมาณ (Money)

งบประมาณการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี นั้นคณะสงฆ์ได้จัดตั้งกองทุนการศึกษาบาลีโดยการวางนโยบายของเจ้าคณะภาค ๑๕ ได้ให้กองทุนมาเพื่อสนับสนุนในการตั้งสหบาลีและเพื่อสนับสนุนให้แก่สำนักเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ในจังหวัดและอีกส่วนก็เป็นการระดมทุนจากพระสังฆาธิการทั้งจังหวัดโดยมีคณะกรรมการจัดการงบประมาณส่วนนี้โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานในการบริหารจัดการงบประมาณในส่วนนี้เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๔๑} คณะสงฆ์ช่วยกันระดมทุนในการจัดตั้งกองทุนเพื่อ

^{๓๘}สัมภาษณ์ นายจรูญ มารีตัน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

^{๔๐}สัมภาษณ์ นางชูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

^{๔๑}สัมภาษณ์ พระวชิรธรรมคณิ (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

การศึกษาหรืออีกส่วนของหน่วยงานภาครัฐคือสำนักพุทธศาสนาประจำจังหวัดช่วยเหลือดู
งบประมาณประจำปีมาสนับสนุนและจากพุทธศาสนิกชนทั่วไปช่วยกันนำงบประมาณเข้ากองทุนที่
จัดตั้งไปเพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์^{๔๒} การบริหารงานงบประมาณ
มุ่งเน้นในการพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีแต่การบริหารจัดการงบประมาณนั้น
จะต้องมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารโดยมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของการ
บริหารผลงานและเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นที่ตั้งเพื่อส่งผลให้การเรียนการสอนมี
คุณภาพที่ดียิ่งขึ้น^{๔๓} สำนักเรียนต่างๆได้รับเงินสนับสนุนกันอย่างทั่วถึงเพื่ออำนวยความสะดวกกับ
สำนักเรียนในการบริหารจัดการสำนักเรียน^{๔๔} ปกติแล้วทางสำนักเรียนจะได้เงินสนับสนุนจากส่วน
ของสหบาลีจังหวัดและงบประมาณของกองทุนการศึกษาของสำนักเรียนเองโดยสำนักเรียนนำมาเป็น
ค่านิตยภัตถวายอาจารย์ผู้สอนและค่ายานพาหนะรับส่งนักเรียนที่เข้ามาศึกษาในสำนักเรียนโดยการ
บริหารจัดการจากเจ้าสำนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด^{๔๕} กองทุนประจำสำนักเรียนมีการจัดทำ
บัญชีรับ – จ่ายเป็นรายเดือนอย่างชัดเจน โดยส่วนมากงบประมาณทางด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีจะจัดการในเรื่องการจัดให้ค่านิตยภัตถวายอาจารย์ผู้สอนเป็นรายเดือนและสนับสนุนใน
ส่วนต่าง ๆ ตามความจำเป็นทางด้านการศึกษา^{๔๖} งบประมาณจากพุทธศาสนิกชนทั่วไปช่วยกันนำเงิน
มาบริจาคเพื่อที่จะขับเคลื่อนในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์และสำนักเรียนโดย
มุ่งหวังให้นักเรียนสอบได้ในแต่ละปีและเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับอาจารย์ผู้สอน^{๔๗} การสนับสนุน
งบประมาณในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีกับสำนักเรียนต่าง ๆ โดยตลอดด้วยเป็น
นโยบายของเจ้าคณะภาค ๑๕ ให้จัดตั้งสหบาลีขึ้นจึงมีงบประมาณมาสนับสนุนในการเรียนการสอน
บ้างเป็นบางส่วนส่วนใหญ่แล้วงบประมาณจะมาจากเจ้าสำนักเรียนเสียมากส่วนพุทธศาสนิกชนทั่วไป

^{๔๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโธม (อำนวยการ อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาส
วัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซุบ ธมฺมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาส
วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสฺสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง
เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตฺตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร,
เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๖}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (ถวิล ญนฺตโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลายชัย,
เจ้าอาวาสวัดพลับพลายชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๗}สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตฺตสวโร), เจ้าสำนักเรียน วัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาส
วัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ที่บริจาคมาก็เป็นบางส่วนในการบริหารจัดการในส่วนการเรียนการสอนนี้^{๔๘} โดยส่วนของตำบลไร่ส้มนี้ ได้จัดตั้งกองสำหรับการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในส่วนของผู้ที่สอบได้ในโครงการ ๑ ตำบล ๑ มหาเปรียญโดยมีคณะกรรมการคือพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองร่วมเป็น กรรมการในการจัดการงบประมาณในส่วนนี้เพื่อในการใช้จ่ายได้ตามวัตถุประสงค์ที่จัดตั้งไว้เพื่อให้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้อยู่คู่กับคณะสงฆ์^{๔๙} ในการสนับสนุนเรื่องทุนทรัพย์ในการใช้จ่าย เช่น ค่านิตยภัตถวายอาจารย์ผู้สอนและค่ายานพาหนะรับส่งนักเรียนที่เข้ามาศึกษาในสำนักเรียน เพื่อให้สะดวกในการเรียนการสอนมากขึ้น^{๕๐} สำนักเรียนที่จัดให้ถ้าเป็นสำนักเรียนใหญ่ก็มีเพียงพอ แต่ถ้าเป็นสำนักเรียนที่เล็กลงไปในั้นเงินงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการในส่วนต่างๆ^{๕๑} ส่วนเจ้าสำนักที่เปิดการเรียนการสอนโดยเจ้าสำนักนั้น ๆ มีการวางแผนเตรียมการในส่วนต่างๆ งบประมาณจึงเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนงานส่วนนี้และงบประมาณในบางส่วนก็ได้มาจากการบริจาคของพุทธศาสนิกชนทั่วไปด้วย^{๕๒} ในสำนักวัดต่าง ๆ ที่มีศรัทธาที่เข้าศึกษาวิชาภาษาบาลีนี้หลายสำนักก็ยังขาดปัจจัยในการเดินทางมาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเหตุนี้เพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เข้ามาศึกษาภาษาบาลี^{๕๓} งบประมาณนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะว่าเป็นสิ่งที่จะขับเคลื่อนงานส่วนนี้ได้ งบประมาณในส่วนต่างๆที่มียกส่วนมากจะได้จากเจ้าคณะผู้ปกครองอันดับแรกคือเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักที่เข้าไปศึกษาใช้จ่ายในเรื่องอาจารย์ผู้สอนบ้างและค่าพาหนะให้แก่นักเรียนที่มาจากอารามต่าง ๆ^{๕๔} การสนับสนุนของพระเถระผู้ใหญ่ที่มีใจรักในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและงบประมาณจากพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่มาบริจาคตามสำนักเรียนหรือเป็นการสนับสนุนจากสำนักเรียนเองเป็นผู้จัดการในรายรับ-รายจ่ายของสำนักเรียนเอง^{๕๕} บางส่วนก็ได้มาจากการสนับสนุนในส่วนของภาครัฐคือสำนักพุทธศาสนาประจำจังหวัดได้จัดสรรงบประมาณมาส่งเสริมให้แก่สำนักเรียน

^{๔๘}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมถักษณฺ์ เตชธมฺโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชำนาญ รตนธมฺโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐}สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโณ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑ เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑}สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุมงคฺโล , ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒}สัมภาษณ์ พระมหาอัสสี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๓}สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวากโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๔}สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑฺโฒ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๕}สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ต่าง ๆ^{๕๖} ซึ่งความสะดวกทางด้านต่าง ๆ ก็จะมีมาให้กับผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่แล้วได้จากการบริหารจัดการงบประมาณจากเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักเรียนสนับสนุนในส่วนนี้^{๕๗} ในส่วนของสำนักพุทธศาสนาประจำจังหวัดมีการสนับสนุนได้บางส่วนในการจัดสรรเงินงบประมาณในแต่ละเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในส่วนของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบ้างและส่วนอื่นอีกเพราะฉะนั้นในส่วนของสำนักพุทธศาสนาประจำจังหวัดจึงจำเป็นต้องจัดสรรตามความเหมาะสมต่อไป^{๕๘} การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีกองทุนที่จะให้ผู้มีจิตศรัทธามีส่วนร่วมในการบริจาคทุนทรัพย์ให้แก่การศึกษาของคณะสงฆ์โดยทั่วถึงเพื่อนำไปใช้จ่ายในส่วนต่าง ๆ^{๕๙} นอกจากนี้การจัดเป็นกองทุนให้กับประชาชนผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคเพื่อนำไปสนับสนุนให้แก่คณะสงฆ์และสำนักเรียนให้น่าสนใจงบประมาณในส่วยต่าง ๆ นี้ไปบริหารจัดการหรือจัดสรรในรายรับ-รายจ่ายต่างสปีไป^{๖๐}

สรุปได้ว่า งบประมาณการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นคณะสงฆ์ได้จัดตั้งกองทุนการศึกษาบาลีโดยการวางนโยบายของเจ้าคณะภาค ๑๕ ได้ให้กองทุนมาเพื่อสนับสนุนในการตั้งสหบาลีและเพื่อสนับสนุนให้แก่สำนักเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ในจังหวัดและอีกส่วนก็เป็นการระดมทุนจากพระสังฆาธิการทั้งจังหวัดโดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการงบประมาณส่วนนี้โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานในการบริหารจัดการงบประมาณในส่วนนี้เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยมีโครงการ ๑ ตำบล ๑ มหาเปรียญเพื่อมุ่งเน้นในการพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีแต่การบริหารจัดการงบประมาณนั้นจะต้องมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารโดยมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารผลงานและเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นที่ตั้งเพื่อส่งผลให้การเรียนการสอนมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

๔.๑.๓ ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials)

วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องดำเนินการเพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการรับรู้ได้ดีโดยมีสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความสนใจทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ด้านความรู้ความเข้าใจทักษะปฏิบัติและทัศนคติได้ตามที่ครูต้องการและยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่สอนได้ชัดเจนมากขึ้น

^{๕๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗}สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘}สัมภาษณ์ นายเจริญ มาร์ตัน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๐}สัมภาษณ์ นางชูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี นี่เป็นตัวกลางที่จะใช้ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้รวมถึงประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน ผ่าน วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเป็นการสื่อสารและ เป็นตัวกลางในการเรียนการสอน การเรียนการสอนภาษาบาลีก็เช่นกันสื่อนับเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น ชอล์ก กระดานดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้นรวมไปถึงสื่ออื่น ๆ เช่นตัวบุคคล เรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนภาษาบาลีได้ทั้งสิ้นอยู่ที่ผู้สอนจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างไร^{๖๑} วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อเป็นตัวกลางหรือสิ่งต่าง ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ และเทคนิค วิธีการรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกิดการ พัฒนา และสามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นไปใช้ในการเรียนการสอน ตลอดจนการทบทวนในการเรียน การสอนได้^{๖๒} ไม่ว่าจะเป็นก็ได้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลาง เป็นพาหะ เป็นตัวช่วย หรือเครื่องมือช่วยในการ ถ่ายทอดความรู้เนื้อหาสาระความเข้าใจจากผู้สอนไปยังผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้^{๖๓} การเตรียมการสอน หรือเนื้อหาการสอนโดย จัดให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อการสอนโดยนั้นสื่อการสอนช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจให้กับ ผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกสนาน และไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนและทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน^{๖๔} ที่จะ ช่วยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ในสำนักเรียนต่าง ๆ ก็มีพร้อมไม่ว่าจะมีมากหรือน้อยใน การจัดให้กับอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนให้มีความสะดวกสบายในการเรียน^{๖๕} สื่อช่วยดึงประสบการณ์ นอกห้องเรียนที่อยู่ไกล มีข้อจำกัดเรื่องเวลาระยะทาง และสถานที่มาสู่ห้องเรียนได้ไม่ทำให้การเรียนการ สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดูน่าเบื่อแต่วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับสื่อการสอนช่วยให้การเรียนรู้อย่าง มีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหา บทเรียนที่ยุ่งยากกลับซับซ้อนได้ง่ายและ

^{๖๑}สัมภาษณ์ พระวชิรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโตม (อานวย อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาส วัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซุบ ธมมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาส วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแวง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

รวดเร็วขึ้นตลอดจนช่วยสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นอย่างรวดเร็วและถูกต้อง^{๖๖} ในเรื่องของสื่อการเรียนการสอนก็คือการจัดหา วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทันสมัยให้มีใช้ในสำนักหากเป็นสำนักเรียนใหญ่ ๆ คงไม่มีปัญหาแต่สำนักเรียนเล็ก ๆ ในภูมิภาคถือว่าเป็นเรื่องใหญ่อยู่ เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องของงบประมาณของวัดหรือของสำนักเรียน บางสำนักมีทุนรอนน้อยก็แทบไม่มีใช้ การจะหาทุนสนับสนุนในเรื่องนี้บางทีก็เป็นความลำบากของทางสำนักเรียนเช่นเดียวกัน^{๖๗} ประสิทธิภาพของผู้เรียนจะเกิดการรับรู้ได้ดีโดยมีสื่อการเรียนรู เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความสนใจทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดี ด้านความรู้ความเข้าใจทักษะปฏิบัติ และทัศนคติได้ตามที่ครูต้องการ และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจในเรื่องที่สอนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น ซึ่งวัสดุ อุปกรณ์เหล่านี้จะเป็นตัวช่วยให้ผู้สอนและนักเรียนสร้างความเข้าใจในการเรียน^{๖๘} ส่วนระบบการสอนของเดิมเราก็ไม่ควรทิ้ง เช่น หลักการท่องจำ เป็นต้น ควบคู่ไปกับการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ที่มีความทันสมัย เพื่อให้ครูผู้สอนและนักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นด้วย^{๖๙} อุปกรณ์เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น เป็นตัวช่วยเสริมในการเรียนในนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น^{๗๐} วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ที่สำคัญก็คือการจัดหา และบุคลากรที่จะใช้สื่อ เพราะบางครั้งมีสื่อแต่ไม่มีคนใช้ หรือมีคนใช้สื่อแต่ไม่มีสื่อให้ใช้สำนักเรียนใดมีความพร้อมทั้งสื่อ ทั้งคนใช้สื่อ สำนักเรียนนั้นก็สมบูรณ์อย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน^{๗๑} สำหรับอาจารย์สอนแล้วเป็นสิ่งที่ใช้เป็นตัวกลาง หรือช่องทางในการถ่ายทอด ความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนตั้งเอาไว้ และยังเป็นตัวช่วยในการ สร้างพัฒนาการของนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ ตรงตามที่อาจารย์ผู้สอนพึงประสงค์^{๗๒} เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องมีประจำสำนักเรียนทุกๆ สำนักเพราะวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้อาจารย์ผู้สอนนำไปใช้ในการ

^{๖๖}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิคุณ (ถวิล ฉนทกโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๗}สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๘}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียน วัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชำนาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๐}สัมภาษณ์ พระมหาคำณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาโค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๑}สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคโล , ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๒}สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เรียนการสอนให้นักเรียน^{๗๓} ถ้ามีอุปกรณ์ที่ช่วยในการเรียนก็ถือว่าเป็นแนวทางที่ดีที่จะทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นในการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๗๔} สำนักเรียนต่าง ๆ มีวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยในการเรียนรู้นักเรียนมากขึ้นก็ทำให้นักเรียนมาเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพิ่มขึ้นเนื่องจากจะเป็นแรงกดดันในการน้อยลง^{๗๕} นอกจากนี้การเรียนการสอน เป็นพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักเรียนด้วยเหตุนี้สิ่งที่จำเป็นคือวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งเป็นการถ่ายทอดระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนซึ่งผ่านการถ่ายทอดสิ่งที่เป็นหลักการทฤษฎีโดยอาศัยเทคนิคกระบวนการและวิธีการในการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายในการสอนของอาจารย์ผู้สอน^{๗๖} ในการกระตุ้นความรู้ความสนใจทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ด้านความรู้ความเข้าใจทักษะในการท่องจำมากขึ้นจึงสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก^{๗๗} วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ทางสำนักพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดซึ่งมีงบประมาณที่จำกัดในการสนับสนุนเรื่องวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงทำให้บางสำนักเรียนได้งบประมาณนำไปจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนอาจจะไม่เพียงพอบ้างด้วยเหตุที่มีงบประมาณที่จำกัด^{๗๘} ในส่วนของผู้อุปถัมภ์การเรียนการสอนถือว่าเป็นที่จำเป็นมากในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและรวมไปถึงในการศึกษาระดับอื่น ๆ ด้วย^{๗๙} ถ้าวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนดำเนินการเรียนการสอนไปอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้^{๘๐}

สรุปได้ว่า วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้นี้เป็นตัวกลางที่จะใช้ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้รวมถึงประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน ผ่านวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเป็นการสื่อสารและเป็นตัวกลางในการเรียนการสอนการเรียนการสอนภาษาบาลีก็เช่นกันสื่อจำเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น ซอฟต์แวร์ กระดานดำ

^{๗๓}สัมภาษณ์ พระมหาสาธัญ ทิวากโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๔}สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑฺโฒ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๕}สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุณฺโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๗}สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมฺโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๘}สัมภาษณ์ นายจรัญ มารัตน์, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๐}สัมภาษณ์ นางชูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์เป็นต้นรวมไปถึงสื่ออื่น ๆ เช่นตัวบุคคล เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนภาษาบาลีได้ทั้งสิ้นอยู่ที่ผู้สอนจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เพื่อเป็นตัวช่วย หรือเครื่องมือช่วยในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาสาระความเข้าใจจากผู้สอนไปยังผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากแหล่งความรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๔ ด้านการจัดการ (Management)

การบริหารจัดการมีกระบวนการทางสังคมของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรที่อยู่ คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และวิธีการอย่างเหมาะสม ดังนั้นการบริหารจึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจำเป็นจะต้องใช้ทั้ง ศาสตร์และศิลป์ในการชักจูงให้คนหันมาช่วยเหลืองานขององค์การเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานให้ได้รับผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยที่ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นทั้งหัวหน้า ผู้นำ ผู้อำนวยการและผู้ประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการในส่วนของการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นการดูแลรับผิดชอบในส่วนของคุณภาพ, งบประมาณ, และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นในความเรียบร้อยเพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ประสบผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้^{๘๑} ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคตเพื่อที่จะให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ที่จะไปในทิศทางจะประสบผลสำเร็จได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๘๒} การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนอกจะเป็นการศึกษาหลักทางภาษาแล้วยังสืบต่ออายุซึ่งพระพุทธศาสนาไว้อีกเพราะฉะนั้นการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรที่จะมีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อจะรักษาการเรียนนี้ไว้^{๘๓}ยังต้องมีการบริการจัดการเรียนการสอนที่จริงจัง โดยให้สวัสดิการที่ให้กับอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนที่สอบได้

^{๘๑}สัมภาษณ์ พระวชิรธรรมคณิ (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธรรมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เพื่อเป็นกำลังใจให้กับผู้สอนและผู้เรียน^{๘๔} ส่วนของสำนักเรียนแล้วถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะว่าถ้าบริหารจัดการเรียนการสอนที่ดีก็สามารถทำให้อาจารย์ผู้สอนและนักเรียนได้รับความสะดวกสบายในการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ต่อไป^{๘๕} การบริหารการศึกษาปัจจุบันต้องเป็นแบบมีส่วนร่วมโดยการสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การส่งเสริมศักยภาพทางวิชาการแก่ครูผู้สอน การจัดอบรมบาลีแก่ผู้เรียน การสนับสนุนให้บุคลากรต่างของสำนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติทางการศึกษา สนับสนุนงบประมาณ และสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนจากภาคส่วนต่าง ๆ และการจัดองค์การเพื่อการบริหารจัดการที่ชัดเจน^{๘๖} โดยปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักเรียนในการบริหารจัดการสนับสนุนในทุกๆ ส่วนเพื่อที่จะขับเคลื่อนการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้ประสบผลสำเร็จ^{๘๗} ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนาการศึกษา และมีความสามารถในการวางแผนงานให้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีประสบผลสัมฤทธิ์แก่ผู้สอนและผู้เรียนให้ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน^{๘๘} ผู้บริหารหลัก เช่น เจ้าอาวาส เจ้าสำนักเรียนจะต้องบริหารจัดการในส่วนต่าง ๆ ให้พร้อมกับการเรียนการสอนในกับอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนผู้เข้าศึกษา^{๘๙} ปัจจุบันถือว่าพร้อมในการให้ความสะดวกกับครูอาจารย์และนักเรียนผู้เข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุคลากร, งบประมาณ, และวัสดุอุปกรณ์^{๙๐} การจัดการที่ดีของผู้บริการไม่ว่าจะเป็นพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ ก็จะสามารถทำให้การเรียนบาลีนี้ประสบผลสำเร็จในปัจจุบันและอนาคต^{๙๑} แต่ผู้บริหารจะใช้เวลาตัดสินใจในเรื่อง

^{๘๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๖}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิคุณ (ถวิล ฉนทโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗}สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียน วัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๘}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียน วัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๐}สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๑}สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ต่าง ๆ เพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรมและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ก็เช่นเดียวกับการจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีเป็นไปในทิศทางที่ดีก็สามารถนำการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไปสู่ผลสำเร็จ^{๙๒} ราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคลเช่นเดียวกับการเรียนการสอน บาลีถ้าทุกฝ่ายช่วยกันบริหารจัดการก็จะสามารถให้การเรียนบาลีกลับมารุ่งเรืองเหมือนหลายๆปีที่ ผ่านมา^{๙๓} การบริหารจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงาน ต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอนก็จะทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ไม่สามารถยั่งยืนได้^{๙๔} ต้องมีการร่วมมือของทุกฝ่ายเข้ามาช่วยกันในการบริหาร จัดการการศึกษาบาลีเพราะการบริหารจัดการการศึกษาบาลีนี้เริ่มจะเบาบางลงจึงทำให้ผู้เรียนมี น้อยลง^{๙๕} สิ่งสำคัญเพราะเมื่อมีการจัดการที่ดีของผู้บริการก็จะทำให้ผู้เป็นนักเรียนได้รับการอุปถัมภ์ จากภาคส่วนต่างได้อย่างทั่วถึง^{๙๖} จะต้องทำการดูแลเรื่องสวัสดิการให้แก่อาจารย์ผู้สอนและนักเรียนให้ ได้รับความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะงบประมาณในการเดินทางในการมาศึกษาตามสำนักเรียน ต่าง ๆ^{๙๗} ดูแลช่วยเหลือส่งเสริมในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๙๘} ในทางผู้อุปถัมภ์เห็น ว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการของจังหวัดและภาคส่วนต่างๆช่วยเหลือดูแลให้การสนับสนุน การเรียนการสอนเมื่อมีการจัดการที่ดีก็จะสามารถให้การศึกษาไปสูเป้าหมายได้^{๙๙} โดยอาศัย กระบวนการและทรัพยากรที่อยู่ คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ถ้า ผู้บริหารสามารถจัดการในส่วนต่าง ๆ นี้ได้ก็จะสามารถนำการศึกษามีความมั่นคงสืบไป^{๑๐๐}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีจำเป็นต้องมีการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การส่งเสริมศักยภาพทางวิชาการแก่

^{๙๒} สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวาโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุณโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยะมโธ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นายจรัญ มาร์ตัน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นางชูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ครูผู้สอน การจัดอบรมบาลีแก่ผู้เรียน การสนับสนุนให้บุคลากรต่างของสำนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติทางการศึกษา สนับสนุนงบประมาณ และสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนจากภาคส่วนต่าง ๆ และการจัดองค์การเพื่อการบริหารจัดการที่ชัดเจน

๔.๒ ด้านปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านบุคลากร (Man), ด้านงบประมาณ (Money), ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), ด้านการจัดการ (Management)

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดย มุ่งเป้าหมายที่จะสร้างศาสนทายาททางพระพุทธศาสนา และรักษาแบบแผนการศึกษาภาษาบาลีซึ่งใช้ใน การจารึกพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้คงอยู่ต่อไป

๔.๒.๑ ด้านบุคลากร บุคลากรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สิ่งจำเป็นสำคัญ คือ ครูผู้สอนและนักเรียนผู้เข้ามาศึกษาปัจจุบันครูสอนพอบ้าง ไม่พอบ้าง นักเรียนมีบ้าง ไม่มีบ้าง^{๑๐๑} โดยเฉพาะปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลง สามเณรที่จะมาบวชเรียนก็น้อยลงเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาภาคบังคับบ้าง เพราะมองไม่เห็นเป้าหมายในการบวชเรียนบ้าง^{๑๐๒} ที่น่าตระหนกคือการกระจุกตัวของภิกษุและสามเณรที่มีวุฒิเปรียญสูง ๆ ในสำนักต่างๆในส่วนกลางโดยเฉพาะกรุงเทพฯ^{๑๐๓} น่าจะมีนโยบายหรือการกระตุ้นให้ผู้ที่มีวุฒิเปรียญสูง ๆ ได้กระจายตัวออกมาช่วยเหลือสำนักตามภูมิภาคให้มากขึ้น ซึ่งอาจต้องใช้งบประมาณหรือสิ่งจูงใจค่อนข้างมากอยู่แต่จะช่วยเหลือการศึกษาบาลีในภูมิภาคได้มากอยู่^{๑๐๔}ปัจจุบันเจ้าคณะพระสังฆาธิการจะให้ความสำคัญกับการศึกษาบาลีน้อยมาก^{๑๐๕}หลายสำนักเรียนใช้ระบบ “พี่สอนน้อง” โดยที่นักเรียนในสำนักเรียนมีน้อย และค่อนข้างจะน้อย ซึ่งทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นปัญหากับการเรียนการสอนอยู่มากในขณะนี้จึง

^{๑๐๑}สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธรรมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ทำให้ประสิทธิภาพการเรียนการสอนมีน้อยลงไม่สมบูรณ์^{๑๐๖} สำหรับครูผู้สอนพระปริยัติแผนกบาลีนั้น ไม่มีการสอบบรรจุเหมือนอย่างทางคฤหัสถ์แต่ถือว่า มีความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนและมีศรัทธาที่จะสอน ก็สามารถเป็นครูผู้สอนได้^{๑๐๗} ส่วนในการเข้ามาเป็นครูผู้สอนบาลีส่วนมากจะมีวุฒิการศึกษาระดับ ประโยค ๓ ขึ้นไปซึ่งปัจจุบันก็หาบุคลากรส่วนนี้อายากมาก^{๑๐๘} และเมื่อเป็นอาจารย์ผู้สอนจึงขาด ความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง^{๑๐๙} ซึ่งทำให้การสอนของอาจารย์ผู้สอนขาดความยืดหยุ่น^{๑๑๐} ยึดตำราเรียน มากเกินไป ขาดการสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด^{๑๑๑} สำนักเรียนใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ครูอาจารย์นักเรียนก็จะมีมากแต่ในระดับภูมิภาคนั้นทั้งครูผู้สอน และนักเรียนนั้นน้อยมากที่จะเข้ามาศึกษาภาษาบาลี^{๑๑๒} ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้สอน ควรผ่าน คัดเลือก อบรมให้มีความรู้ความสามารถ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ และเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง ไม่ได้มุ่งหวังถึงผลประโยชน์^{๑๑๓} นอกจากนี้ ในแต่ละสำนักเรียนควรมีทั้งห้องเรียนที่ใช้เป็นสถานที่ เรียนอย่างชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน^{๑๑๔} ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ตลอดทั้งมีความรู้ ความสามารถกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจจริงในการเรียนการสอน ไม่เพียงแค่นี้ให้เรียนจบ ๆ หรือผ่านไป วัน ๆ เท่านั้น^{๑๑๕} อาจารย์ผู้สอนและนักเรียนมีการทุ่มเทในการเรียนการสอนที่น้อยเพราะมีกิจนิมนต์ ข้างนอกมากกว่าการให้ความสำคัญกับเรื่องการเรียนการสอน^{๑๑๖} และการศึกษาแล้วนำไปใช้ในภาย หน้าที่ไม่มีในส่วนที่เหมือนคฤหัสถ์^{๑๑๗} ทำให้นักเรียนมุ่งเน้นไปในการศึกษาภายนอกเสียมากซึ่งมีการ

^{๑๐๖}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗}สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาส วัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาส วัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๐}สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑}สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มคโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒}สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓}สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวาโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔}สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๕}สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุณโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗}สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

รับรองที่ดีกว่า^{๑๑๘} เป็นเหตุให้บุคลากรในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีน้อยลงไปในปัจจุบัน^{๑๑๙} เพราะบุคคลเหล่านี้ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวัน^{๑๒๐}

สรุปได้ว่า ปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลงครูผู้สอนและนักเรียนนั้นน้อยมากผู้ที่เข้ามาเป็นอาจารย์ผู้สอนภาษาบาลี ควรผ่านคัดเลือก อบรมให้มีความรู้ความสามารถ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ และเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง ไม่ได้มุ่งหวังถึงผลประโยชน์โดยอาจารย์ผู้สอนและนักเรียน ควรมีการทุ่มเทในการเรียนการสอนอย่างจริงจังที่มีจำนวนอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนที่น้อยลงก็ เพราะมีกิจกรรมต่างนอกมากกว่าการให้ความสำคัญกับเรื่องการเรียนการสอนพร้อมทั้งสวัสดิการในการเรียนการสอนที่น้อยจากในปัจจุบัน

๔.๒.๒ ด้านงบประมาณ ปัจจุบันคณะสงฆ์โดยเจ้าคณะภาค ๑๕ ให้จัดตั้งสหบาลีได้ สนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์งบประมาณ ในปัจจุบันยังไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยมีคณะสงฆ์ในจังหวัดร่วมกันสนับสนุน^{๑๒๑} ไม่ได้การ สนับสนุนงบประมาณจากพระสังฆาธิการเท่าที่ควร^{๑๒๒} ทำให้การบริหารงบประมาณต้องจัดให้กับสำนัก เรียนต่าง ๆ ตามที่สมควร^{๑๒๓} ซึ่งงบประมาณในสำนักเรียนใหญ่มีผลกระทบเช่นเดียวกันเนื่องจาก งบประมาณเริ่มหมดลง^{๑๒๔} สำนักเรียนที่เกิดขึ้นใหม่ขาดงบประมาณในการบริหารงานการศึกษาเป็น จำนวนมาก^{๑๒๕} ค่าใช้จ่ายในการศึกษามีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องดึงงบประมาณส่วนอื่นมาสนับสนุนใน

^{๑๑๘}สัมภาษณ์ นายจรูญ มาร์ตัน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๐}สัมภาษณ์ นางซูพร ทิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๑}สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อำนวยการ อินทวณโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาส วัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธรรมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาส วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การเรียนการสอน^{๑๒๖} นอกจากนี้นับประมาณที่จะนำไปสนับสนุนกับอาจารย์ผู้สอนน้อยมาก^{๑๒๗} สำหรับนักเรียนนั้นเมื่องบประมาณมีน้อยจำเป็นต้องขอการสนับสนุนจากเจ้าอาวาสบ้าง^{๑๒๘} เจ้าอาวาสและเจ้าสำนักเรียนต้องจัดสรรงบประมาณให้กับนักเรียนที่มีความสนใจเรียนเนื่องจาก งบประมาณส่วนกลางมีน้อย^{๑๒๙} งบประมาณที่นำไปอบรมนักเรียนก่อนสอบไม่เพียงพอ^{๑๓๐} งบประมาณที่จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้กับนักเรียนไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน^{๑๓๑} ในปัจจุบัน งบประมาณที่สำนักเรียนได้จากเจ้าอาวาสเจ้าสำเรียนเป็นผู้จัดหาเพื่อจัดการเรียนการสอน^{๑๓๒} ค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนทั้งปีสูงต่อทั้งอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนผู้มาศึกษา^{๑๓๓} งบประมาณเพื่อ เป็นสวัสดิการสำหรับอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนยังมีน้อย^{๑๓๔} ค่าใช้จ่ายนักเรียนยังไม่เพียงพอต่อการ มาศึกษาตลอดทั้งปีการศึกษา^{๑๓๕} เงินสนับสนุนสำหรับอุดหนุนให้กับอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนยัง ขาดแคลนเท่าที่ควร^{๑๓๖} ด้วยเหตุที่นักเรียนมีน้อยจึงทำให้งบประมาณที่ได้จัดสรรจากส่วนกลางของ จังหวัดมีไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน^{๑๓๗} งบประมาณที่สำนักพุทธจัดให้ยังมีไม่เพียงพอต่อ การจัดสรรให้กับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๑๓๘} ความไม่เข้าใจของประชาชนที่ว่าด้วยการ

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทกโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาส วัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาส วัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคล , ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาอัสสี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวกโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นายจรัญ มาร์ตัน ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สร้างบุคลากรทางศาสนานั้นจึงทำให้งบประมาณที่ประชาชนทั่วไปจะร่วมบริจาค^{๑๓๙} การประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดงบประมาณของการเรียนการสอนในสำนักเรียนต่าง ๆ ยังน้อยจึงทำให้ประชาชนมีช่องทางน้อยในการบริจาค^{๑๔๐}

สรุปได้ว่า งบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์งบประมาณในปัจจุบันยังไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยมีคณะสงฆ์ในจังหวัดร่วมกันสนับสนุนทำให้การบริหารงบประมาณต้องจัดให้กับสำนักเรียนต่างๆตามที่สมควร ซึ่งงบประมาณในสำนักเรียนใหญ่มีผลกระทบเช่นเดียวกันเนื่องจากงบประมาณเริ่มลดลง สำนักเรียนที่เกิดขึ้นใหม่ขาดงบประมาณในการบริหารงานการศึกษาเป็นจำนวนมากค่าใช้จ่ายในการศึกษามีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องดึงงบประมาณส่วนอื่นมาสนับสนุนในการเรียนการสอน นอกจากนี้งบประมาณที่จะนำไปสนับสนุนกับอาจารย์ผู้สอนน้อยมากด้วยเหตุที่นักเรียนมีน้อยจึงทำให้งบประมาณที่ได้จัดสรรจากส่วนกลางของจังหวัดมีไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน

๔.๒.๓ ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่จะใช้ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้รวมถึงประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน ผ่านวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเป็นการสื่อสารและเป็นตัวกลางในการเรียนการสอนพร้อมเป็นบางสำนักเรียน^{๑๔๑} สำนักเรียนเล็กๆขาดวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย^{๑๔๒} ควรปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ^{๑๔๓} และส่วนของเก่าที่มียังนั้น ขาด รุด เสื่อม^{๑๔๔} สำนักเรียนหลายสำนักยังขาดฝ่ายบริการสนับสนุนหลักสูตร เช่น ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุด มุมอ่านหนังสือ ไวไฟสำหรับบริการแก่อาจารย์และ

^{๑๓๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๐}สัมภาษณ์ นางชูพร ทิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๑}สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาท, ดร. (ลูกซูป ธรรมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

นักเรียน^{๑๔๕} ส่วนรองลงมาคือ ผู้มีความรู้ความสามารถในการผลิตวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนของวิชาแผนกนี้ยังน้อยอยู่^{๑๔๖} ผู้ใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อทันสมัยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อ^{๑๔๗} ควรมีการจัดสรรงบประมาณในด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อเพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น^{๑๔๘} วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไม่มีความหลากหลาย^{๑๔๙} ผู้เรียนไม่มีส่วนรวมในการผลิตวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อประกอบการเรียนการสอน^{๑๕๐} สำนักเรียนหลายสำนักยังขาดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ในการเรียนการสอนแก่อาจารย์^{๑๕๑} วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนยังใช้แบบเดิม^{๑๕๒} สำนักเรียนต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนเองไม่มีการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก^{๑๕๓} เมื่อมีวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนที่พร้อมผู้ใช้ขาดทักษะในการใช้^{๑๕๔} อุปกรณ์หรือสื่อการสอนการเรียนสอย เช่น เครื่องฟังเสียงและอื่น ๆ ให้กับนักเรียนซึ่งให้เป็นของตนเองมีไม่เพียงพอในการใช้^{๑๕๕} ขาดบุคลากรพัฒนาอุปกรณ์สื่อการสอน เช่น หนังสือที่ใช้สำหรับเรียนที่เป็นแบบสมัยใหม่^{๑๕๖} นอกจากนั้นพระสังฆาธิการมิได้ไปตรวจเยี่ยมสำนักเรียนเพื่อแจกอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนเหมือนแผนกอื่น^{๑๕๗} ด้วยงบประมาณจำกัดในแต่ละปี

^{๑๔๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๖}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๗}สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘}สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๐}สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๑}สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มคโธ , ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒}สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๓}สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวาโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๔}สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๕}สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๗}สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ทางสำนักพุทธศาสนาจังหวัดจัดวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนให้ได้ไม่คอยเต็มทีสักเท่าไร^{๑๕๘} สื่อการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญในการเรียนการสอนปัจจุบันขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีให้ประชาชนได้มีโอกาสร่วมบริจาคในการจัดซื้อ^{๑๕๙} ด้วยสื่อและอุปกรณ์การเรียนปัจจุบันมีการพัฒนามากแต่หลายภาคส่วนยังไม่มีแนวทางในการจัดการให้แก่สำนักเรียนต่างๆให้การพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีขึ้น^{๑๖๐}

สรุปได้ว่า สำนักเรียนเล็ก ๆ ขาดวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย ควรปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ และส่วนของเก่าที่มืนั้น ขำรุต เสียหาย สำนักเรียนหลายสำนักยังขาดฝ่ายบริการสนับสนุนหลักสูตร เช่น หองโสตทัศนศึกษา หองสมุด มุมอ่านหนังสือ ไวให้สำหรับบริการแกอาจารย์และนักเรียน ส่วนรองลงมาคือ ผู้มีความรู้ความสามารถในการผลิตวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนของวิชาแผนกนี้ยังน้อยอยู่ ผู้ใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อทันสมัยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อ ควรมีการจัดสรรงบประมาณในด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อเพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

๔.๒.๔ ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการในส่วนของการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นการดูแลรับผิดชอบในส่วนของ บุคลากร, งบประมาณ, และวัสดุอุปกรณ์ ที่ยังไม่แน่นอนของคณะสงฆ์^{๑๖๑} สำนักเรียนไม่ส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนหาความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการจัดทำคู่มือการศึกษาบาลีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน^{๑๖๒} สำนักเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนรวมกัน โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ พรรษา ทำให้การเรียนการสอนไปได้ช้า เนื่องจากความเข้าใจและช่องว่างของอายุ^{๑๖๓} สำนักเรียนไม่มีการจัดชั้นเรียนให้เหมาะสมหรือจัดตามระดับความรู้ แยกเป็นกลุ่มเก่ง ปานกลาง และไม่เก่ง เพราะสำนักเรียนนักเรียน

^{๑๕๘}สัมภาษณ์ นายจรัญ มารัตน์, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๐}สัมภาษณ์ นางชูพร ธีรฤณัฐจิตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๑}สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อำนวยการ อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณนารถ, ดร. (ลูกชุป ธมมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ไม่มากเพียงพอที่จะจัด^{๑๖๔} สำนักเรียนไม่มีการจัดหาวิทยากรภายนอกมาช่วยสอนในสำนักเรียน^{๑๖๕} สำนักเรียนขาดอุปกรณ์และสื่อการเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายสื่อการเรียนยังเป็นการทอ้งจำและสื่อแบบเดิม ๆ^{๑๖๖} สำนักเรียนยังขาดฝ่ายบริการสนับสนุนหลักสูตร เช่น ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุด มุมอ่านหนังสือ ไว้ให้บริการแก่อาจารย์และนักเรียน^{๑๖๗} สำนักเรียนยังขาดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการเรียนการสอนแก่อาจารย์^{๑๖๘} เวลาในการเรียนการสอนอาจไม่เพียงพอ^{๑๖๙} ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนขาดความพร้อม ขาดงบประมาณ และขาดการดูแลวัดผลที่มีมาตรฐานชัดเจน^{๑๗๐} ขาดความพร้อมในการจัดระบบการเรียนการสอน ทั้งในเรื่องการจัดการหลักสูตรการคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาสอนให้สัมพันธ์กับผู้เรียน^{๑๗๑} ขาดการทดสอบความรู้ระหว่างเรียน^{๑๗๒} สำนักเรียนไม่มีหนังสือเรียนและแหล่ง ความรู้ให้นักเรียนคนควาเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน^{๑๗๓} การเลือกเนื้อหาในการออกข้อสอบหลากหลายค่อนข้างจะน้อยต้องอิงข้อสอบเก็งจากสำนักเรียนใหญ่ๆและดัง ๆ ไม่สามารถวัดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการการเรียนบาลีของนักเรียนได้^{๑๗๔} การตรวจปัญหาขาดความละเอียดหรือไม่ได้เป็นไปตามเกณฑ์ของสนามหลวง^{๑๗๕} การทดสอบการวัด

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เดชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคโ , ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวากโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การประเมินผลขาดวิธีการที่หลากหลาย^{๑๗๖} สำนักเรียนขาดทุนหรือกองทุนเพื่อการศึกษา^{๑๗๗} ด้วยงบประมาณจำกัดในแต่ละปีทางสำนักพุทธศาสนาจังหวัดจัดวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนให้ได้ไม่ค่อยเต็มที่สักเท่าไรเนื่องจากส่วนกลางจัดงบประมาณประจำปีมาเป็นจำนวนจำกัด^{๑๗๘} ปัญหาอีกประการคือผู้ควบคุมนักเรียนคือเจ้าอาวาส ขาดการควบคุมเอาใจใส่ต่อนักเรียนของตน และปัจจุบันนี้ปัญหาน่าจะอยู่ที่จำนวนผู้บวชนี้น้อยลงทุกวัด^{๑๗๙} ดังนั้นต้นเหตุของปัญหาในการบริหารจัดการการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้มีรูปแบบที่มีศักยภาพที่มากขึ้นเป็นสากล และส่งเสริมระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๑๘๐}

สรุปได้ว่า สำนักเรียนไม่ส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนหาความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการจัดทำคู่มือการศึกษาบาลีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน สำนักเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนรวมกัน โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ พรรษา ทำให้การเรียนการสอนไปได้ช้า เนื่องจากความเข้าใจและช่องว่างของอายุ สำนักเรียนไม่มีการจัดชั้นเรียนให้เหมาะสมหรือจัดตามระดับความรู้ แยกเป็นกลุ่มเก่งปานกลาง และไม่เก่ง เพราะสำนักเรียนนักเรียนไม่มากเพียงพอที่จะจัด สำนักเรียนไม่มีการจัดหาวิทยากรภายนอกมาช่วยสอนในสำนักเรียน สำนักเรียนขาดอุปกรณ์และสื่อการเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายสื่อการเรียนยังเป็นการท่องจำและสื่อบแบบเดิมๆ

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุณฺณ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมฺโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นายจรัญ มารัตน์, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นางชูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๓ ด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านบุคลากร (Man), ด้านงบประมาณ (Money), ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials), ด้านการจัดการ (Management)

การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง การพัฒนาความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง

๔.๓.๑ ด้านบุคลากร ภาษาบาลีเป็นภาษาดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา เป็นภาษาที่ใช้จารึกพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้ พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทใช้ภาษาบาลีหรือภาษามคธจารึกคัมภีร์แทบทั้งสิ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พุทธบริษัทต้องเรียนรู้ให้เข้าใจเพื่อดำรงรักษาไว้ให้คงอยู่คู่กับพระพุทธศาสนา^{๑๘๑} การจัดการเรียนการสอนจึงไม่ได้เป็นเรื่องของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ควรจะร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการให้กำลังใจในการทำงาน โดยผู้มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอน^{๑๘๒} มีคณะทำงานด้านการจัดการศึกษาด้านบาลีโดยเฉพาะการ^{๑๘๓} นอกจากนั้นในการร่วมมือของทุกภาคส่วนคือเจ้าคณะพระสังฆาธิการร่วมให้ความช่วยเหลือทุกอย่างสำหรับการเรียนการสอนแล้วก็สามารถขับเคลื่อนงานการศึกษาบาลีได้ด้วยดี^{๑๘๔} โดยให้มีความพร้อมทางด้านอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนผู้เข้ามาศึกษา^{๑๘๕} จัดแบ่งหน้าที่ของบุคลากรตามความสามารถตามที่ถนัดใน

^{๑๘๑}สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวณโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธรรมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

รายวิชาที่สอน^{๑๘๖} จัดตั้งโครงสร้างคณะบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้^{๑๘๗} ดังนั้นจะต้องมีการอบรมพระนักบริหาร อาจารย์ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในเรื่องวิธีการสอน และประเมินผล^{๑๘๘} การอบรมพระนักบริหาร อาจารย์ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนนั้น จะต้องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ^{๑๘๙} ส่วนในการพัฒนาด้านเทคนิคการเรียนการสอนและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนนั้นจำเป็นต้องมีการอบรมควบคู่กัน^{๑๙๐} มีการอบรมเทคนิคการสอนแบบสมัยใหม่แต่ให้รักษาการเรียนการสอนแบบสมัยเก่าไว้ด้วย^{๑๙๑} และอาจารย์ผู้สอนจะต้องจัดให้มีการบรรจุเหมือนกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ มหาวิทยาลัยที่บรรจุอาจารย์สอนอยู่ในสังกัด^{๑๙๒} เจ้าสำนักเรียนหรืออาจารย์ผู้สอนการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม การสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมการศึกษาให้แก่อาจารย์ผู้สอนและนักเรียน^{๑๙๓} นอกจากนั้นการส่งเสริมศักยภาพทางวิชาการแก่ครูผู้สอน^{๑๙๔} และเจ้าสำนักเรียนมอบงานตามถนัด ตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำอาจารย์ผู้สอน^{๑๙๕} รวมทั้งจัดอบรมบาลีแก่ผู้เรียน การสนับสนุนให้บุคลากรต่างสำนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติทางการศึกษา^{๑๙๖} มีการนิเทศเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียนและแนะนำรายบุคคล^{๑๙๗} โดยคณะสงฆ์ต้องมีความพร้อมในการจัดการศึกษาพระปริยัติ

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุวิทย์ สุ่มโคโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวากโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ธรรมแผนกบาลี^{๑๙๘} ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ บริจาคทรัพย์สิ่งของ เพื่อมาช่วยงาน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๑๙๙} และแนะแนววิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาค^{๒๐๐}

สรุปได้ว่า ควรจะร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลี มีการให้กำลังใจในการทำงาน โดยผู้มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจ ออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไข อุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอน มีคณะทำงานด้านการจัดการศึกษาด้านบาลีโดยเฉพาะการ จัดแบ่งหน้าที่ของบุคลากรตามความสามารถตามที่ถนัดในรายวิชาที่สอน จัดตั้งโครงสร้างคณะ บุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้มอบงานตามถนัด ตรวจสอบงาน ประชุม แนะนำอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งจัดอบรมบาลีแก่ผู้เรียน การสนับสนุนให้บุคลากรต่างสำนักเรียนได้ แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติทางการศึกษา มีการนิเทศเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้น เรียนและแนะนำรายบุคคล โดยคณะสงฆ์ต้องมีความพร้อมในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก บาลี

๔.๓.๒ ด้านงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก บาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ควรมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ^{๒๐๑} จัดตั้งงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมที่ชัดเจนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการ^{๒๐๒} ควรมีบุคลากรที่พร้อมที่จะจัดการเรื่องงบประมาณในการศึกษา^{๒๐๓} ตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้าง ด้านงบประมาณอย่างชัดเจน^{๒๐๔} มีคณะกรรมการในการบริหารจัดการงบประมาณ^{๒๐๕}

^{๑๙๘}สัมภาษณ์ นายจรูญ มาร์ตัน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๐}สัมภาษณ์ นางซูพร ทิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๑}สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวณโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาส วัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธรรมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาส วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้^{๒๐๖} โดยมีการวางระบบที่เป็นมาตรฐาน และจัดทำรายการอย่างละเอียด^{๒๐๗} มีการจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายเดือน และสรุปเป็นรายงานประจำปีตลอด^{๒๐๘} ยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นที่ผลงาน^{๒๐๙} มิให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา^{๒๑๐} นอกจากนี้รวมทั้งมิให้จัดหารายได้จากการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้ศึกษา^{๒๑๑} โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาในทุกอารามเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในต้นน้ำ^{๒๑๒} ส่วนการสนับสนุนกลางน้ำและปลายน้ำเป็นการจัดการของผู้บริหารของเจ้าสำนักเรียน^{๒๑๓} มีการจัดตั้งเงินนิตยภัตให้กับอาจารย์สอนที่พอสมควร^{๒๑๔} นอกจากนี้ควรจัดงบประมาณสำหรับรับส่งนักเรียนในสำนักเรียนต่าง ๆ ให้ชัดเจน^{๒๑๕} และเมื่อนักเรียนประสบผลสำเร็จในการสอบควรมีงบประมาณให้เป็นขวัญกำลังใจแก่นักเรียน^{๒๑๖} และควรเพิ่มงบประมาณจากส่วนกลางของคณะสงฆ์สนับสนุนให้กับสำนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในแต่ละปี^{๒๑๗} มีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐที่มากขึ้นในการสนับสนุนในแต่ละสำนักเรียน^{๒๑๘} มีการ

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทกโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชำนาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวกโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภิรักษ์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ นายจรัญ มาร์ติน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ระดมทุนที่ต่อเนื่องในการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์^{๒๑๙} วิธีการบอกบุญให้แก่ประชาชนทั่วไปให้ร่วมบริจาคในการสนับสนุนการศึกษาอย่างชัดเจนเพื่อช่วยในการศึกษาสืบต่อไป^{๒๒๐}

สรุปได้ว่า การบริหารงานงบประมาณของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ จัดตั้งงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมที่ชัดเจนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควรมีบุคลากรที่พร้อมที่จะจัดการเรื่องงบประมาณในการศึกษาตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน มีคณะกรรมการในการบริหารจัดการงบประมาณ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยมีการวางระบบที่เป็นมาตรฐาน และจัดทำรายการอย่างละเอียด มีการจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายเดือน และสรุปเป็นรายงานประจำปีตลอด ยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นที่ผลงาน มิให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา นอกจากนี้รวมทั้งมิให้จัดหารายได้จากการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้ศึกษา

๔.๓.๓ ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่จะใช้ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้รวมถึงประสบการณ์ไปสู่ผู้สอนและผู้เรียน ผ่านวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่างๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเป็นการสื่อสารและเป็นตัวกลางในการเรียนการสอนที่ทันสมัย^{๒๒๑} มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนจากแม่กองบาลีสนามหลวงภาค^{๒๒๒} มีการให้กำลังใจในการทำงาน โดยผู้มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ออกตรวจเยี่ยมการเรียนการสอนสอบถามในเรื่องวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอน^{๒๒๓} เจ้าคณะพระสังฆาธิการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐมอบวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนให้แก่แต่ละสำนักเรียน^{๒๒๔} การสนับสนุนการศึกษาภาษาบาลีก็เช่นกันสื่อนับเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น ชอล์ก

^{๒๑๙}สัมภาษณ์ นางรัตติกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๐}สัมภาษณ์ นางชูพร ทิรัญญิตฐิติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๑}สัมภาษณ์ พระวชิรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวนโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธมฺมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสฺสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแวง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

กระดานดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น^{๒๒๕} มีการจัดตั้งทุนในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนประจำปี^{๒๒๖} มีบุคลากรที่พร้อมที่จะจัดการเรื่องวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอน^{๒๒๗} จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการ^{๒๒๘} ควรมีการทำบัญชีวัสดุ และตรวจตราวัสดุที่เสียหายและจัดซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้^{๒๒๙} จัดอบรมการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยในปัจจุบัน^{๒๓๐} มีการตรวจเช็ควัสดุอุปกรณ์อยู่เสมอ^{๒๓๑} นำวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไปพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนที่ดีขึ้น^{๒๓๒} โดยอาจารย์ผู้สอนใช้สื่อเพื่อสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้มากขึ้น^{๒๓๓} มีบันทึกการสอนของอาจารย์ผู้สอนผ่านวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย^{๒๓๔} เป็นทั้งภาพและแบบเสียง เช่น เทปบันทึกเสียง^{๒๓๕} แนะนำให้นักเรียนนำบันทึกการสอนไปทบทวนการเรียนการสอนทุกวัน^{๒๓๖} โดยใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์กับหลักสูตร^{๒๓๗} และวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนต้องเหมาะสมกับวัย^{๒๓๘} วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนต้องดำเนินการเรียนการสอนไปอย่างมี

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (ถวิล ฉนทโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เดชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคล , ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวาโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ นายจริญ มาร์ติน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ประสิทธิภาพ^{๒๓๙} โดยใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนเป็นอุปกรณ์วัดผลประเมินผลและการพัฒนาเพื่อจะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้^{๒๔๐}

สรุปได้ว่า วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนทันสมัยโดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการ ควรมีการทำบัญชีวัสดุ และตรวจตราวัสดุที่เสียหายและจัดซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ จัดอบรมการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยในปัจจุบัน โดยมีการตรวจเช็ควัสดุอุปกรณ์อยู่เสมอ นำวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไปพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนที่ดีขึ้นเพื่อจะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้

๔.๓.๔ ด้านการจัดการ การจัดการถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นการดูแลรับผิดชอบในส่วนของ บุคลากร,งบประมาณ,และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นในความเรียบร้อย^{๒๔๑} มีการตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๒๔๒} ให้มีความสำคัญกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน^{๒๔๓} การจัดการควรแยกระบบการศึกษาออกเป็นคือ (๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมโดยตรง คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแบบแผนกธรรม/แผนกบาลีที่คณะสงฆ์ดำเนินการจัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบันซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อธำรงพระพุทธศาสนาโดยตรง^{๒๔๔} (๒) การศึกษาแบบผสมผสาน คือ การศึกษาแบบสามัญ (วิชาการทางโลก) ที่จำเป็นต่อการธำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๒๔๕} (๓) การนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของ

^{๒๓๙}สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังกัณท์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๐}สัมภาษณ์ นางชูพร ทิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๑}สัมภาษณ์ พระวัชรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๒}สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวณโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๓}สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธรรมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๔}สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๕}สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗), เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ผู้เรียน^{๒๔๖} มีการอบรมผู้บริหารการศึกษาระดับเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๒๔๗} มอบนโยบายส่วนกลางให้กับวัดต่างให้มีการสนับสนุนการเรียนบาลี^{๒๔๘} มีการตรวจเยี่ยมสำนักเรียนต่าง ๆ จากพระสังฆาธิการระดับผู้บริหารการศึกษา^{๒๔๙} มีการสร้างแรงจูงใจให้กับสำนักเรียนอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนในนโยบายต่างๆของคณะสงฆ์^{๒๕๐} เพิ่มขวัญกำลังใจให้แก่สำนักเรียนโดยมอบเงินงบประมาณรายปีที่ผลงานดี^{๒๕๑} จัดตั้งทุนให้พระภิกษุสามเณรในสำนักเรียนนำไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น^{๒๕๒} จัดการเรื่องสวัสดิการให้กับอาจารย์ผู้สอนในเรื่องนิตยภัตที่พอสมควร^{๒๕๓} มีสวัสดิการให้กับนักเรียนที่เข้ามาศึกษา เช่น รถรับส่งในสถานที่ต่าง ๆ^{๒๕๔} นอกจากนี้ควรมีการบรรจุอาจารย์ผู้สอนเหมือนกับหน่วยงานภาครัฐ^{๒๕๕} และนักเรียนที่ได้รับการศึกษาจบในระดับเปรียญสูงแล้วสามารถเทียบเท่ากับการศึกษาทางโลกได้^{๒๕๖} สนับสนุนหลักสูตร เช่น ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุด มุมอ่านหนังสือ ไว้ให้บริการแก่อาจารย์และนักเรียน^{๒๕๗} จัดตั้งกองทุนสำหรับผู้จบเปรียญสูงที่มีความประสงค์จะเรียนระดับมหาวิทยาลัย^{๒๕๘} เปิดโอกาสให้กับประชาชน

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทกโร ป.ธ.๘), เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสวโร), เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม, เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์, (ชำนาญ รตนธมโม ป.ธ.๖), เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ, เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๓} สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวากโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ, วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยะธมโม, วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ นายจรัญ มาร์ติน, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

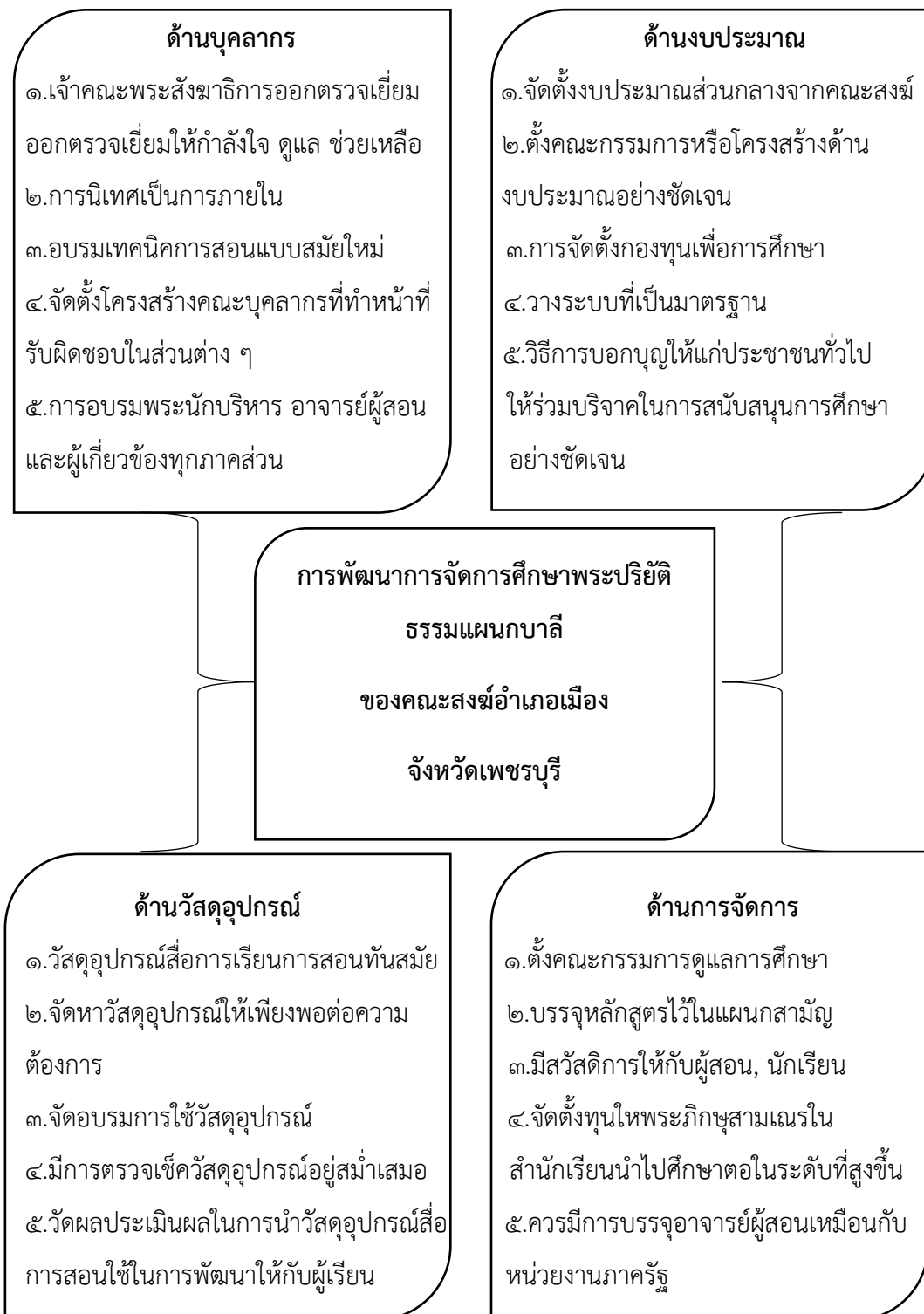
ทั่วไปได้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียนต่าง ๆ^{๒๕๙} มีสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน
เข้าใจในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและช่วยในการสนับสนุนการศึกษา^{๒๖๐}

สรุปได้ว่า การจัดการถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นการดูแลรับผิดชอบในส่วนของ
บุคลากร,งบประมาณ,และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นในความเรียบร้อย โดยมีการตั้งคณะกรรมการดูแล
การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้ความสำคัญกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเจ้า
คณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันมอบนโยบายส่วนกลางให้กับวัดต่างให้
มีการสนับสนุนการเรียนบาลี มีการตรวจเยี่ยมสำนักเรียนต่าง ๆ จากพระสังฆาธิการระดับผู้บริหาร
การศึกษา มีการสร้างแรงจูงใจให้กับสำนักเรียนอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนในนโยบายต่างๆของ
คณะสงฆ์ เพิ่มขวัญกำลังใจให้แก่สำนักเรียนโดยมอบเงินงบประมาณรายปีที่ผลงานดี

^{๒๕๙}สัมภาษณ์ นางรัชมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม
๒๕๖๑.

^{๒๖๐}สัมภาษณ์ นางซูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๔ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๔ องค์ความรู้ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๘ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ใน ๔ ด้าน ได้ดังนี้

๑. ด้านบุคลากร ภาษาบาลีเป็นภาษาดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา เป็นภาษาที่ใช้จารึกพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พุทธบริษัทต้องเรียนรู้ให้เข้าใจเพื่อดำรงรักษาไว้ให้คงอยู่กับพระพุทธศาสนา การจัดการเรียนการสอนจึงไม่ได้เป็นเรื่องของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ควรจะร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

- เจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจ ออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอน

- มีการนิเทศเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียนและแนะนำรายบุคคล โดยคณะสงฆ์ต้องมีความพร้อมในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

- มีการอบรมเทคนิคการสอนแบบสมัยใหม่แต่ให้รักษาการเรียนการสอนแบบสมัยเก่าไว้ด้วย

- มีการจัดตั้งโครงสร้างคณะบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

- มีการอบรมพระนักบริหาร อาจารย์ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

๒. ด้านงบประมาณ การบริหารจัดการงบประมาณในส่วนนี้เป็นส่วนที่สำคัญงบประมาณนั้นใช้เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้นี้สืบไป

- จัดตั้งงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมที่ชัดเจนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการและควรมีบุคลากรที่พร้อมที่จะจัดการเรื่องงบประมาณในการศึกษาโดยตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน

- มีการตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจนมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการงบประมาณโดยมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

- จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาในทุกอารามเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในต้นน้ำ ส่วนการสนับสนุนกลางน้ำและปลายน้ำเป็นการจัดการของผู้บริหารของเจ้าสำนักเรียน มีการจัดตั้งเงินนิตยภัตให้กับอาจารย์สอนที่พอสมควร นอกจากนี้ควรจัดงบประมาณสำหรับรับส่งนักเรียนในสำนักเรียนต่าง ๆ ให้ชัดเจน

- มีการวางระบบที่เป็นมาตรฐาน และจัดทำรายการอย่างละเอียด มีการจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายเดือน และสรุปเป็นรายงานประจำปีตลอด ยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นที่ผลงาน

- มีวิธีการบอกบุญให้แก่ประชาชนทั่วไปให้ร่วมบริจาคในการสนับสนุนการศึกษาอย่างชัดเจนเพื่อช่วยในการศึกษาต่อไป

๓. ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่จะใช้ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้รวมถึงประสบการณ์ไปสู่ผู้สอนและผู้เรียน ผ่านวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเป็นการสื่อสารและเป็นตัวกลางในการเรียนการสอน

- มีวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น ซอฟต์แวร์ กระจกดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น

- จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้การเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้

- มีการจัดอบรมการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยในปัจจุบัน มีการตรวจเช็ควัสดุอุปกรณ์อยู่เสมอโดยนำวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไปพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการเรียนที่ดีขึ้น โดยอาจารย์ผู้สอนใช้สื่อเพื่อสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนให้ได้มีองค์ความรู้ในการศึกษาได้มากขึ้น

- มีการตรวจเช็ควัสดุอุปกรณ์อยู่เสมอโดยนำวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไปพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการเรียนที่ดีขึ้น

- มีการวัดผลประเมินผลในการนำวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนทันสมัยไปใช้ในการพัฒนาเพื่อจะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้

๔. ด้านการจัดการ การจัดการถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะเป็นการดูแลรับผิดชอบในส่วนของ บุคลากร,งบประมาณ,และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นในความเรียบร้อย

- มีการตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้ความสำคัญกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ไปในทิศทางเดียวกัน

- มีการจัดการควรแยกระบบการศึกษาออกเป็นคือ (๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมโดยตรง คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแบบแผนกธรรม/แผนกบาลีที่คณะสงฆ์ดำเนินการจัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบันซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อธำรงพระพุทธศาสนาโดยตรง (๒) การศึกษาแบบผสมผสาน คือ การศึกษาแบบสามัญ (วิชาการทางโลก) ที่จำเป็นต่อการดำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๓) การนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของผู้เรียน

- มีการจัดการเรื่องสวัสดิการให้กับอาจารย์ผู้สอนในเรื่องนิตยภัตที่พอสมควร และมีสวัสดิการให้กับนักเรียนที่เข้ามาศึกษา เช่น รถรับส่งในสถานที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ควรมีการบรรจุอาจารย์ผู้สอนเหมือนกับหน่วยงานภาครัฐ และนักเรียนที่ได้รับการศึกษาจบในระดับปริญญาสูงแล้วสามารถเทียบเท่ากับการศึกษาทางโลกได้

- มีการจัดตั้งทุนให้พระภิกษุสามเณรในสำนักเรียนนำไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปให้ได้รับการศึกษาจบในระดับปริญญาสูงแล้วสามารถเทียบเท่ากับการศึกษาทางโลกได้

- มีการบรรจุอาจารย์ผู้สอนเหมือนกับหน่วยงานภาครัฐ และนักเรียนที่ได้รับการศึกษาจบในระดับปริญญาสูงแล้วสามารถเทียบเท่ากับการศึกษาทางโลกได้โดยเทียบกับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยทั่วไปในประเทศ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เป็นการวิจัยเพื่อการศึกษาหลักการและแนวคิดการพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นการศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ซึ่งปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการทุกระดับได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อเป็นการบูรณาการที่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนเพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคล คือพระภิกษุ สามเณร ผู้เป็น ศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน และอนาคตดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปประเด็นต่างๆจากที่ได้รวบรวมจากการวิจัยมา ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการค้นคว้าและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่มีความเกี่ยวข้องหรือความรู้ ความเข้าใจ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยโดยมีหลัก ๓ ประการ ใน ๔ ด้าน ดังนี้

สภาพทั่วไปของการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พบว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูงที่คณะสงฆ์ยอมรับโดยสมบูรณ์ว่าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชน เพื่อความร่วมมือเป็นสุขของสังคมโดยส่วนรวมก็ตาม แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาและการพัฒนาอีกมากมายที่ต้องรอการแก้ไขจัดการ ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารจัดการ เพราะฉะนั้น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้เป็นการศึกษา เพื่อ

ตอบสนองกับความต้องการของคณะสงฆ์และความต้องการของพระภิกษุสามเณร ทั่วไปในจังหวัดให้มีความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังช่วยเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนที่บวชเข้ามาเรียนได้ห่างจากปัญหายาเสพติด และปัญหาทางพฤติกรรมที่ผิดจากศีลธรรมอันดีงาม เพราะเยาวชนผู้เข้ามาบวชเรียนเหล่านี้จะได้รับการอบรมบ่มนิสัย กล่อมเกล่าให้อยู่ในหลักธรรมของศาสนาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต

๑. ด้านบุคลากร บุคลากรทางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้สอน ควรผ่านคัดเลือก อบรมให้มีความรู้ความสามารถ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ และเป็น ผู้เสียสละอย่างแท้จริง สำหรับผู้เรียนแล้วควรขยันตั้งใจในการศึกษา โดยควรจะมีการสนับสนุนจากสำนักเรียนในปัจจัยต่างๆที่จะอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนเพื่อเป็นกำลังใจในการศึกษาหาความรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มากขึ้น

๒. ด้านงบประมาณ งบประมาณการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี นั้นคณะสงฆ์ได้จัดตั้งกองทุนการศึกษาบาลีโดยการวางนโยบายของเจ้าคณะภาค ๑๕ ได้ให้กองทุนมาเพื่อสนับสนุนในการตั้งสหบาลีและเพื่อสนับสนุนให้แก่สำนักเรียนต่างๆที่อยู่ในจังหวัดและอีกส่วนก็เป็นการระดมทุนจากพระสังฆาธิการทั้งจังหวัดโดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการงบประมาณส่วนนี้โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานในการบริหารจัดการงบประมาณในส่วนนี้เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้อีก

๓. ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี นี้เป็นตัวกลางที่จะใช้ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้รวมถึงประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน ผ่านวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเป็นการสื่อสารและเป็นตัวกลางในการเรียนการสอน การเรียนการสอนภาษาบาลีก็เช่นกันสื่อจำเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น ชอล์ก กระดานดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์เป็นต้นรวมไปถึงสื่ออื่น ๆ เช่น ตัวบุคคล เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนภาษาบาลีได้ทั้งขึ้นอยู่กับผู้สอนจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างไร

๔. ด้านการจัดการ การบริหารจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำต้องมีการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยการสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การส่งเสริมศักยภาพทางวิชาการแก่ครูผู้สอน การจัดอบรมบาลีแก่ผู้เรียน การสนับสนุนให้บุคลากรต่างของสำนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติทางการศึกษา สนับสนุนงบประมาณ และสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนจากภาคส่วนต่าง ๆ และการจัดองค์การเพื่อการบริหารจัดการที่ชัดเจน

ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีทั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านบุคลากร (๒) ด้านงบประมาณ (๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (๔) ด้านการจัดการ ยังไม่สมบูรณ์ในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควรมีเนื้อหาทั้ง ๔ ด้านดังนี้

๑. ด้านบุคลากร ปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลงครูผู้สอนและนักเรียนนั้นน้อยมากผู้ที่เข้ามาเป็นอาจารย์ผู้สอนภาษาบาลี ควรผ่านคัดเลือก อบรมให้มีความรู้ความสามารถ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ และเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง ไม่ได้มุ่งหวังถึงผลประโยชน์โดยอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนควรมีการทบทวนในการเรียนการสอนอย่างจริงจังที่มีจำนวนอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนที่น้อยลงก็เพราะมีกิจกรรมต่างนอกมากกว่าการให้ความสำคัญกับเรื่องการเรียนการสอนพร้อมทั้งสวัสดิการในการเรียนการสอนที่น้อยจากในปัจจุบัน

๒. ด้านงบประมาณ งบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์งบประมาณในปัจจุบันยังไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยมีคณะสงฆ์ในจังหวัดร่วมกันสนับสนุนทำให้การบริหารงบประมาณต้องจัดให้กับสำนักเรียนต่าง ๆ ตามที่สมควร ซึ่งงบประมาณในสำนักเรียนใหญ่มีผลกระทบเช่นเดียวกันเนื่องจากงบประมาณเริ่มลดลง สำนักเรียนที่เกิดขึ้นใหม่ขาดงบประมาณในการบริหารงานการศึกษาเป็นจำนวนมากค่าใช้จ่ายในการศึกษามีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องดึงงบประมาณส่วนอื่นมาสนับสนุนในการเรียนการสอน นอกจากนั้นงบประมาณที่จะนำไปสนับสนุนกับอาจารย์ผู้สอนน้อยมากด้วยเหตุที่นักเรียนมีน้อยจึงทำให้งบประมาณที่ได้จัดสรรจากส่วนกลางของจังหวัดมีไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน

๓. ด้านวัสดุอุปกรณ์ สำนักเรียนเล็ก ๆ ขาดวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย ควรปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ และส่วนของเก่าที่มีนั้น ชำรุด เสียหาย สำนักเรียนหลายสำนักยังขาดฝ่ายบริการสนับสนุนหลักสูตร เช่น ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุด มุมอ่านหนังสือ ไวไฟสำหรับบริการแก่อาจารย์และนักเรียน ส่วนรองลงมาคือ ผู้มีความรู้ความสามารถในการผลิตวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนของวิชาแผนกนี้ยังน้อยอยู่ ผู้ใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อทันสมัยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อ ควรมีการจัดสรรงบประมาณในด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อเพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

๔. ด้านการจัดการ สำนักเรียนไม่ส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนหาความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการจัดทำคู่มือการศึกษาบาลีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย และสำนักเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนรวมกัน โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ พรรษา ทำให้การเรียนการสอนไปได้ช้าเนื่องจากความเข้าใจและช่องว่างของอายุและสำนักเรียนไม่มีการจัดชั้นเรียนให้เหมาะสมหรือจัดตาม

ระดับความรู้ แยกเป็น กลุ่มเก่ง ปานกลาง และไม่เก่ง เพราะสำนักเรียนนักเรียนไม่มากเพียงพอที่จะจัด สำนักเรียนไม่มีการจัดหาวิทยากรภายนอกมาช่วยสอนในสำนักเรียนและสำนักเรียนต่าง ๆ ขาดอุปกรณ์และสื่อการเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายสื่อการเรียนยังเป็นการทอ้งจำและสื่อแบบเดิม ๆ

การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การจัดการเรียนการสอนได้ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการให้กำลังใจในการทำงาน โดยผู้มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจ ออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอดถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอน มีคณะทำงานด้านการจัดการศึกษาด้านบาลีโดยเฉพาะการ นอกจากนั้นในการร่วมมือของทุกภาคส่วนคือเจ้าคณะพระสังฆาธิการร่วมให้ความช่วยเหลือทุกอย่างสำหรับการเรียนการสอนแล้วก็สามารถขับเคลื่อนงานการศึกษาบาลีได้ด้วยดี โดยให้มีความพร้อมทางด้านอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนผู้เข้ามาศึกษา จัดแบ่งหน้าที่ของบุคลากรตามความสามารถตามที่ถนัดในรายวิชาที่สอน จัดตั้งโครงสร้างคณะบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนต่างๆที่กำหนดไว้ ทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านบุคลากร เจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจ ออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอดถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอนมีการนิเทศเป็นการภายในเพื่อประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียนและแนะนำรายบุคคล โดยคณะสงฆ์มีความพร้อมในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยมีการอบรมเทคนิคการสอนแบบสมัยใหม่แต่ให้รักษาการเรียนการสอนแบบสมัยเก่าไว้ด้วย

๒. ด้านงบประมาณ จัดตั้งงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมที่ชัดเจนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการและควรมีบุคลากรที่พร้อมที่จะจัดการเรื่องงบประมาณในการศึกษาโดยตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาในทุกอารามเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในต้นน้ำ ส่วนการสนับสนุนกลางน้ำและปลายน้ำเป็นการจัดการของผู้บริหารของเจ้าสำนักเรียน มีการจัดตั้งเงินนิตยภัตให้กับอาจารย์สอนที่พอสมควร นอกจากนี้ควรจัดงบประมาณสำหรับรับส่งนักเรียนในสำนักเรียนต่างๆให้ชัดเจนและการวางระบบที่เป็นมาตรฐาน และจัดทำรายการอย่างละเอียด มีการจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายเดือน และสรุปเป็นรายงานประจำปีตลอด ยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นที่ผลงาน

๓. ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อสารการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อสารการเรียนการสอนสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น ชอล์ก กระดานดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น โดยมีจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้การ

เรียนการสอนเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้และจัดอบรมการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยในปัจจุบัน มีการตรวจเช็ควัสดุอุปกรณ์อยู่เสมอโดยนำวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไปพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนที่ดีขึ้น โดยอาจารย์ผู้สอนใช้สื่อเพื่อสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนให้ได้มีองค์ความรู้ในการศึกษาได้มากขึ้น

๔. ด้านการจัดการ มีการตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้ความสำคัญกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ไปในทิศทางเดียวกันและจัดการควรแยกระบบการศึกษากออกเป็นคือ (๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมโดยตรง คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแบบแผนกธรรม/แผนกบาลีที่คณะสงฆ์ดำเนินการจัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบันซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อธำรงพระพุทธศาสนาโดยตรง (๒) การศึกษาแบบผสมผสาน คือ การศึกษาแบบสามัญ (วิชาการทางโลก) ที่จำเป็นต่อการธำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๓) การนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของผู้เรียนอีกทั้งการจัดการเรื่องสวัสดิการให้กับอาจารย์ผู้สอนในเรื่องนิตยภัตที่พอสมควร และมีสวัสดิการให้กับนักเรียนที่เข้ามาศึกษา เช่น รถรับส่งในสถานที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ควรมีการบรรจุอาจารย์ผู้สอนเหมือนกับหน่วยงานภาครัฐ และนักเรียนที่ได้รับการศึกษาจบในระดับเปรียญสูงแล้วสามารถเทียบเท่ากับการศึกษาทางโลกได้

สรุปว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูงที่คณะสงฆ์ยอมรับ โดยสมบูรณ์ว่าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชน เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยรวมโดยมีการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการให้กำลังใจในการทำงาน โดยผู้มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจ ออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอน มีคณะทำงานด้านการจัดการศึกษาด้านบาลีโดยเฉพาะการจัดแบ่งหน้าที่ของบุคลากรตามความสามารถตามที่นัดโดยการจัดตั้งโครงสร้างคณะบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้มอบงานตามที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งจัดอบรมบาลีแก่ผู้เรียน การสนับสนุนให้บุคลากรต่างสำนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติทางการศึกษาและมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาเพื่อสวัสดิการให้กับอาจารย์ผู้สอนในเรื่องนิตยภัตที่พอสมควร และมีสวัสดิการให้กับนักเรียนที่เข้ามาศึกษา และจัดหาวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น

ซอล์ก กระดานดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น เพื่อสนับสนุนในการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีมีความมั่งคั่ง ยั่งยืนสืบต่อไป

๕.๒ อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารรวมงานต่างๆ และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ทำการสรุป การพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ตามความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลและได้สังเคราะห์ประเด็นอภิปรายดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

๑. **ด้านบุคลากรพบว่าสรุปการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี** บุคลากรทางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้สอน ควรผ่านคัดเลือก อบรมให้มีความรู้ความสามารถ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ และเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง สำหรับผู้เรียนแล้วควรขยันตั้งใจในการศึกษา โดยควรจะมีการสนับสนุนจากสำนักเรียนในปัจจุบันต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนเพื่อเป็นกำลังใจในการศึกษาหาความรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มากขึ้นและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศักดิ์ดา วิสุทธิธำณ (มรดา)** ได้ทำ การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า (๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นฝึกพัฒนามนุษย์ในทุก ๆ มิติ เช่น ขบวนการคัดสรรคนจากหลักการพิจารณามนุษย์ว่า เปรียบเสมือนบัว ๔ เหล่า หลักจริต ๖ เพื่อการจัดสรรหลักธรรมให้เหมาะสมกับบุคคลเพื่อได้รับผลที่เป็นเลิศจากการฝึกปฏิบัตินั้น การใช้คำพุทธศาสนสุภาษิตสอดแทรกในคำสอนการดำเนินชีวิตด้วยหลัก ภาวนา ๔ เพื่อพัฒนากาย จิต ศีลและปัญญาของตน และสำหรับผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาผู้อื่นก็มี หลักธรรมจำนวนมากที่เหมาะสมในการนำมาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตา ปราณนาคืออยากให้ผู้อื่นได้รับความสุข และมีชีวิตที่พัฒนาอย่างสมบูรณ์ (๒) เปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกซึ่งเป็นแนวความคิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ พบว่า มีทั้งความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน กล่าวคือ มีเป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์เหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่เป้าหมายเชิงลึก นั่นคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกจะพัฒนามนุษย์เพื่อสนองตอบความต้องการขององค์กรในด้านการเพิ่มผลผลิตตามแนวคิดของปรัชญาระบบทุนมนุษย์ (Human Capitals) หรือตามแนวคิดของปรัชญามนุษย์นิยม แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนามีปรัชญาที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่พัฒนาให้ดีขึ้นได้ สามารถที่จะเรียนรู้จนมีปัญญา เข้าถึงสัจธรรม มนุษย์สามารถพัฒนาไปสู่ภพภูมิที่ดีกว่าเดิมได้ ทั้งในระดับโลกิยะ

ภูมิ สำหรับมนุษย์ปุถุชนทั่วไป และระดับโลกุตระภูมิสำหรับการพัฒนาเป็น “อริยบุคคล” คือ เป็นบุคคลที่มีภูมิธรรมเหนือกว่า “ปุถุชน” ที่ยังถูกรอบงำด้วย “อวิชชา” ซึ่งเป็นที่มาของกิเลส ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ เกลียดอาฆาตแค้นแย่งชิงทรัพยากร คดโกง นอราชฎ์บังหลวง จริยธรรมตกต่ำ และทำลายล้างกันทั้งในระดับบุคคล ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ เป็นปัญหาสำคัญของชาวโลกทุกวันนี้ (๓) ผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาพบว่า ข้อแตกต่างของพฤติกรรมที่เกิดจากการนำทฤษฎีทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างน่าประหลาด คือ ผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกมีลักษณะฉาบฉวย กล่าวคือไม่มีความยั่งยืนเหมือนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนา ซึ่งจากการสัมภาษณ์พระมหาเถระ พระนักเผยแผ่ คณะผู้บริหารผู้นำองค์กร และ กลุ่มผู้มีชื่อเสียงในสังคมพบว่าผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกมีเพียงศักยภาพของร่างกาย และสติปัญญา ทักษะความสามารถเฉพาะงานที่ทำหรือผลเฉพาะด้านการทำงาน แต่ผลลัพธ์การพัฒนาตามหลักพุทธศาสนามีลักษณะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) กล่าวคือ การพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาในทุกๆ มิติ ของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจ หรือด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ชีวิตอย่างสมดุล ด้วยหลักการ “เดินทางสายกลาง” (Middle Way)^๑

สรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านบุคลากรการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นฝึกพัฒนามนุษย์ในทุก ๆ มิติ เช่น ขบวนการคัดสรรคนจากหลักการพิจารณาผู้ว่าเปรียบเสมือนบัว ๔ เหล่า หลักจริต ๖ เพื่อการจัดสรรหลักธรรมให้เหมาะสมกับบุคคลเพื่อได้รับผลที่เป็นเลิศจากการฝึกปฏิบัติ นั้น การใช้คำพุทธศาสนสุภาษิตสอดแทรกในคำสอนการดำเนินชีวิตด้วยหลัก ภาวนา ๔ เพื่อพัฒนากาย จิต ศีลและปัญญาของตน และการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีบุคลากรทางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีก็เช่นกันต้องมีความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาการศึกษาโดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบให้ความสนใจ ออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์ให้ได้รับความสุข และมีชีวิตที่พัฒนาอย่างสมบูรณ์

๒. ด้านงบประมาณพบว่าสรุปการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีด้านงบประมาณทางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีโดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการเรื่องงบประมาณในการศึกษาโดยตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้าน

^๑พระศักดิ์ดา วิสุทธิธำโน (มรดา), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๒-๑๒๔.

งบประมาณอย่างชัดเจน โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสหบาลีของจังหวัดเพชรบุรีขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มีความเจริญในพระพุทธศาสนาและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระปลัดสมควร อธิปยุโณ (วงศ์วรรณ)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๒) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสมุทรสาครนั้น พบว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่ง/หน้าที่ อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาทางโลก และวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความสัมพันธ์กันซึ่งยอมรับ สมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ (๓) ผลการสัมภาษณ์ พบว่า การเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี เป็น ความจำเป็นเพราะผู้เรียนจะได้ความรู้พระธรรมวินัย ได้ปฏิบัติตามคำสอนให้ถูกต้องเหมาะสม และปฏิบัติตามการสอนผู้อื่นให้รู้และปฏิบัติตามได้ด้วยปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง สำนักเรียนบาลีประจำจังหวัดยึดหลักบริหารจัดการที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนสำคัญในการจัดการ การศึกษา ทั้งฝ่ายคณะผู้บริหาร และฝ่ายผู้เรียนจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพตามขีดความสามารถ ต้องร่วมแรงและร่วมใจกันรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ ตัวเองรับผิดชอบเมื่อถึงวาระการประชุมตาม เกณฑ์ที่วางไว้ ทุกฝ่ายจะต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อให้รู้ข้อบกพร่อง วางแผนแก้ไขและพัฒนาให้ เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (๔) ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดความดูแลเอาใจใส่จากเจ้าคณะพระ สังฆาธิการชั้นปกครอง สูงสุดที่สำนักเรียนบางสำนักเรียนสามารถดำรงอยู่ได้ก็เพราะเจ้าอาวาสเป็น ผู้ดูแลและจัดสรร งบประมาณมาให้ใช้จ่ายและจัดการศึกษาด้วยศรัทธาของเจ้าอาวาสและคณะครู สอนข้อเสนอแนะพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ควรเยี่ยมเยียนดูแลสำนักเรียน ให้คำแนะนำ และขอคิดถึงการ เรียนว่าดีมีประโยชน์ให้กำลังใจเจ้าอาวาสและครูสอน ช่วยหาทุนรอนมาสนับสนุน^๒

สรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอ เมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านงบประมาณผู้บริหารและเจ้าคณะพระสังฆาธิการร่วมกันจัดการเรื่อง งบประมาณในการศึกษาโดยตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน โดยการ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสหบาลีของจังหวัดเพชรบุรีขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลีจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพตามขีดความสามารถ ต้องร่วมแรงและร่วมใจกัน

^๒พระปลัดสมควร อธิปยุโณ (วงศ์วรรณ), “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๕๙-๖๑.

รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ ตัวเองรับผิดชอบเมื่อถึงวาระการประชุมตาม เกณฑ์ที่วางไว้ ทุกฝ่ายจะต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อให้รู้ข้อบกพร่อง วางแผนแก้ไขและพัฒนาให้ เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ด้านวัสดุอุปกรณ์พบว่าสรุปการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อทางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์นั้นวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อทางการเรียนการสอนที่ทันสมัยโดยวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อทางการเรียนการสอนสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น ซอฟต์แวร์ กระดานดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น โดยมีจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้การเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระธวัช จิรวทโธ (อ่วมสอาด)** ได้วิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติ ธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูสอนพระปริยัติธรรม ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อการเรียนการสอนและ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านครูสอนพระ ปริยัติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ (๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อสภาพการจัดการเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีจำแนกตามสถานภาพ ส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ สถานะ อายุวุฒิ การศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ของพระภิกษุและสามเณรที่ ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลในด้านอายุ และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมของ พระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถาม มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลในด้านสถานะ วุฒิการศึกษาสามัญและ วุฒิการศึกษานักธรรม ของพระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถาม มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพ การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดย ภาพรวม โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับ สมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีจำแนกตามรายด้านของการวิจัย ๔ ด้าน ดังนี้

๓.๑ ด้านครูสอนพระปริยัติธรรม มีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยการสรรหาครูสอนพระปริยัติธรรมให้มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับ จำนวนผู้เรียน ในกรณีที่ไม่สามารถกระทำได้ ให้จัดส่งครูสอนพระปริยัติธรรมและผู้เรียนของแต่ละ สำนักเรียน ไปจัดการเรียนการสอนร่วมกันในรูปแบบของสำนักศาสนศึกษาประจำตำบล, การจัดอบรมทักษะด้านเทคนิคการสอนให้แก่ครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนให้ สามารถกระตุ้นและสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนได้ และการจัดให้ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมทำ หน้าที่สอนเต็มตามตารางเวลา

๓.๒ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยการจัดสถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมเป็นเอกเทศจากเสนาสนะอื่น, จัดเครื่องปรับอากาศหรือเครื่องระบายความร้อนในห้องเรียน หรืออาจปลูกต้นไม้เพื่อบังแสงแดดที่ส่องมายังห้องเรียนในช่วงเวลาบ่าย และควรเปลี่ยนสถานที่เรียน บ้าง ในโอกาสที่สมควร เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดแก่ผู้เรียน

๓.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยการจัดสรรงบประมาณ สำหรับจัดซื้อ จัดหา จัดสร้าง อุปกรณ์การเรียน การสอน โดยเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์เพื่อนำมาตั้งเป็นกองทุนเพื่อ การศึกษาของพระภิกษุสามเณรประจำสำนักศาสนศึกษา, การกำหนดคู่มือการสอนของครูผู้สอนและแบบเรียนของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จากสำนักพิมพ์เดียวกัน และการเลือกใช้สื่อการสอนให้ เหมาะสมกับสภาพของห้องเรียน

๓.๔ ด้านการวัดและประเมินผล มีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยการจัดอบรมทักษะความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการวัดและประเมินผล การเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาถวายความรู้แก่ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่เข้าร่วมอบรม และควรบูรณาการรูปแบบของการวัดและประเมินผล ที่เน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้จริง^๓

สรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่จะใช้ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้รวมถึงประสบการณ์ไปสู่ผู้สอนและผู้เรียน ผ่านวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเป็นการสื่อสารและเป็นตัวกลางในการเรียนการสอนที่ทันสมัยโดยมี

^๓พระธวัช จิรวาทโธ (อ่วมสอาด), “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

แนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยการจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อ จัดหา จัดสร้าง อุปกรณ์การเรียน การสอน โดยเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์เพื่อนำมาตั้งเป็นกองทุนเพื่อ การศึกษาของพระภิกษุสามเณรประจำสำนักศาสนศึกษา, การกำหนดคู่มือการสอนของครูผู้สอนและแบบเรียนของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อการศึกษาที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสืบต่อไป

๔. ด้านการจัดการพบว่าสรุปการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีด้านการจัดศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์นั้นการจัดการถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นการดูแลรับผิดชอบในส่วนของ บุคลากร,งบประมาณ,และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นในความพร้อมและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาธีรสุข ธมฺมสาโร** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษาสำนักเรียน วัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสถาบันสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขต บางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรมีมากเกินไปและ ซ้ำซ้อนกันทำความเข้าใจได้ยาก ไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ ๗๐.๕ รองลงมา คือ เห็นว่า หลักสูตรขาดการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย เป็นหลักสูตรเดิมที่เรียนกันมาแต่โบราณ การเรียน เน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ จึงทำให้ผู้เรียนนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน ได้น้อย คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๗ ตามลำดับด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดครูสอนในแผนกบาลียัง ขาดระบบและมาตรฐานที่ชัดเจน ครูสอนมีไม่เพียงพอ ขาดแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจนและได้ มาตรฐานเดียวกัน มักใช้ระบบพี่สอนน้องคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕ รองลงมา คือ บุคลากรที่เข้ามาบวช เรียนมีจำนวนลดลง คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗ งบประมาณที่ใช้สำหรับพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมีไม่ เพียงพอ เวลาในการเรียนการสอนน้อยเกินไป สถานที่เรียนมีไม่เพียงพอและขาดความเหมาะสม คิด เป็นร้อยละ ๒๐.๖ ตามลำดับ ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่สื่อสมัยใหม่สำหรับช่วยในการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอที่มีอยู่ก็ขาดคุณภาพไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗ รองลงมา คือ นักเรียนมีโอกาสใช้สื่อน้อยเกินไปและมีไม่เพียงพอสำหรับอาจารย์สอนทำให้ ผู้เรียนได้รับประโยชน์ไม่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนมีน้อยเกินไปไม่เพียงการเรียนในห้องเรียนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕ รองลงมาคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยเกินไป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ ขาด กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้เรียนมาจึงทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนบาลีน้อยเกินไป คิด เป็นร้อยละ ๑๙.๒ ด้านการวัดผลและประเมินผลได้แก่ผู้เรียนให้ความสนใจต่อการวัดผลประจำเดือน น้อยเกินไปขาดการเตรียมตัวและความกระตือรือร้น คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗ รองลงมาคือการ กำหนดเวลาในการวัดผลยังไม่แน่นอนตายตัวทำให้ผู้เรียนเตรียมตัวยากและผู้เรียนนำผลของการวัดใน แต่ละครั้งไปปรับปรุงการ

เรียนของตนเองน้อยไป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔ ในภาพรวมมีการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้าน การวัดผล และประเมินผล และมีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ๔ ด้านโดยในด้านที่มีระดับการ ปฏิบัติงานสูงสุด ได้แก่ ด้าน กิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านที่ผู้บริหารและครูสอน มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ^๔

สรุปการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านการจัดการถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นการดูแลรับผิดชอบในส่วนของ บุคลากร,งบประมาณ,และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นในความเรียบร้อยโดยตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้ความสำคัญกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยมีเจ้าคณะ พระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันมอบนโยบายส่วนกลางให้กับวัดต่างให้มีการ สนับสนุนการเรียนบาลี มีการตรวจเยี่ยมสำนักเรียนต่างๆจากพระสังฆาธิการระดับผู้บริหารการศึกษา มีการสร้างแรงจูงใจให้กับสำนักเรียนอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมี ประสิทธิภาพ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการค้นคว้าและ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่มีความเกี่ยวข้องหรือ ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยโดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. มีการตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้มีความสำคัญกับ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ไปในทิศทางเดียวกัน

๒. การสนับสนุนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจ ออก ตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ในการ เรียนการสอน

^๔พระมหาธีรสุข ธรรมสาร (อุบ.ไชย), “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

๓. มีการอบรมเทคนิคการสอนแบบสมัยใหม่แต่ให้รักษาการเรียนการสอนแบบสมัยเก่าไว้ด้วย

๔. จัดตั้งงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมที่ชัดเจนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการและควรมีบุคลากรที่พร้อมที่จะจัดการเรื่องงบประมาณในการศึกษาโดยตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน

๕. จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาในทุกอารามเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในต้นน้ำ ส่วนการสนับสนุนกลางน้ำและปลายน้ำเป็นการจัดการของผู้บริหารของเจ้าสำนักเรียน มีการจัดตั้งเงินนิตยภัตให้กับอาจารย์สอนที่พอสมควร นอกจากนี้ควรจัดงบประมาณสำหรับรับส่งนักเรียนในสำนักเรียนต่าง ๆ ให้ชัดเจน

๖. วางระบบที่เป็นมาตรฐาน และจัดทำรายการอย่างละเอียด มีการจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายเดือน และสรุปเป็นรายงานประจำปีตลอด ยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นที่ผลงาน

๗. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้การเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้

๘. วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น ซอล์ก กระดานดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น

๙. จัดอบรมการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยในปัจจุบัน มีการตรวจเช็ควัสดุอุปกรณ์อยู่เสมอโดยนำวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไปพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนที่ดีขึ้น

๑๐. ควรที่การจัดการควรแยกระบบการศึกษาออกเป็นคือ ๑. การศึกษาพระปริยัติธรรมโดยตรง คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแบบแผนกธรรม/แผนกบาลีที่คณะสงฆ์ดำเนินการจัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบันซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อธำรงพระพุทธศาสนาโดยตรง ๒. การศึกษาแบบผสมผสาน คือ การศึกษาแบบสามัญ (วิชาการทางโลก) ที่จำเป็นต่อการธำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๓. การนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของผู้เรียน

๑๑. ควรที่มีการจัดการเรื่องสวัสดิการให้กับอาจารย์ผู้สอนในเรื่องนิตยภัตที่พอสมควรและมีสวัสดิการให้กับนักเรียนที่เข้ามาศึกษา เช่น รถรับส่งในสถานที่ต่างๆ นอกจากนี้ควรมีการบรรจุอาจารย์ผู้สอนเหมือนกับหน่วยงานภาครัฐ และนักเรียนที่ได้รับการศึกษาจบในระดับปริญญาสูงแล้วสามารถเทียบเท่ากับการศึกษาทางโลกได้

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

๑. ด้านบุคลากร ควรที่เจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจ ออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ในการเรียนการสอนมีการนิเทศเป็นการภายในเพื่อประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียนและแนะนำรายบุคคล โดยคณะสงฆ์มีความพร้อมในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยมีการอบรมเทคนิคการสอนแบบสมัยใหม่แต่ให้รักษาการเรียนการสอนแบบสมัยเก่าไว้ด้วยเพื่อรักษาซึ่งเอกลักษณ์ของการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไว้คู่กับคณะสงฆ์สืบไป

๒. ด้านงบประมาณ ควรที่จะจัดตั้งงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมที่ชัดเจนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการและควรมีบุคลากรที่พร้อมที่จะจัดการเรื่องงบประมาณในการศึกษาโดยตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาในทุกอารามเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในต้นน้ำ ส่วนการสนับสนุนกลางน้ำและปลายน้ำเป็นการจัดการของผู้บริหารของเจ้าสำนักเรียน มีการจัดตั้งเงินนิตยภัตให้กับอาจารย์สอนที่พอสมควร นอกจากนี้ควรจัดงบประมาณสำหรับรับส่งนักเรียนในสำนักเรียนต่างๆ ให้ชัดเจนและการวางระบบที่เป็นมาตรฐาน และจัดทำรายการอย่างละเอียด มีการจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายเดือน และสรุปเป็นรายงานประจำปีตลอด ยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นที่ผลงาน

๓. ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรมีวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนสิ่งจำเป็นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น ชอล์ก กระดานดำ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น โดยมีจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้การเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้และจัดอบรมการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยในปัจจุบัน มีการตรวจเช็ควัสดุอุปกรณ์อยู่เสมอโดยนำวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไปพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนที่ดีขึ้น โดยอาจารย์ผู้สอนใช้สื่อเพื่อสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนให้ได้มีองค์ความรู้ในการศึกษาได้มากขึ้น

๔. ด้านการจัดการ ควรมีการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยการสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและส่งเสริมศักยภาพทางวิชาการแก่ครูผู้สอน การจัดอบรมบาลีแก่ผู้เรียน การสนับสนุนให้บุคลากรต่างของสำนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติทางการศึกษา สนับสนุนงบประมาณ และสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนจากภาคส่วนต่างๆ และการจัดองค์การเพื่อการบริหารจัดการที่ชัดเจน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะ “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”เชิงลึกบางประเด็นและจึงควรมีการวิจัยการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ของนักเรียนอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้เช่นกัน

๒. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านวิชาการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลีเพื่อประยุกต์องค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลีมาใช้ในนักเรียน เพื่อเป็นการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามหลักเกณฑ์ของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลี

๓. ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดอื่นๆ

๔. ควรมีการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีและในนักเรียนหรือจังหวัดอื่นๆ

๕. ควรมีการศึกษาในรายละเอียดในส่วนที่เป็นรายละเอียดเชิงลึกของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลีของคณะสงฆ์ที่เป็นของที่มีค่าอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ :

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ :

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. คู่มือการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม – บาลี. กรุงเทพมหานคร:

กรมการศาสนา, ๒๕๓๙,

กรมการศาสนา. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก

บาลี. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑,

กรมการศาสนา. วัดพัฒนา ๔๔. กระทรวงศึกษาธิการ: กองพุทธศาสนสถาน, ๒๕๔๔

กระทรวงศึกษาธิการ. การพัฒนาแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.

กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.

กীরติ ศรีวิเชียร. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๘.

ชูบ กาญจนประกร. หลักรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๐.

เด่น ชะเนติยง. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๓๓.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม,และวลัยพร ศิริภิรมย์. แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, รายงานการวิจัย. กลุ่มศาสนาและการ

เรียนรู้: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

นิรมล กิตติกุล. องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท.

เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน หน่วยที่ ๑-๗, พิมพ์ครั้งที่

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ๒, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. **การจัดการสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖.
- ปกรณ ปรียากร. **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช, ๒๕๔๘.
- ปกรณ ปรียากร. **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. **สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.
- พระเทพมุนี (สุชาติ ธรรมรตโน). **แนวคิดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๐.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์. ชุดคำวัด**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, พ.ศ. ๒๕๕๑.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (ทองดี สุรเตโช), **คู่มือการศึกษาบาลี**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประติพัทธ์, ๒๕๓๖.
- พระธรรมปัญญาภรณ์. (สุชาติ ธรรมรตโน ป.ธ. ๙) และพระมหาทองดี ปญญาวชิโร, **การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**. กรุงเทพมหานคร: อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปัญญาภรณ์. (สุชาติ ธรรมรตโน ป.ธ. ๙), **ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ**. พุทธศักราช ๒๕๔๙, กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ หจก. สตาร์กรู๊ป, ๑๙๙๔.
- พระธรรมโมลี. (สมศักดิ์ อุปสโม), **สัททนต์สุดตมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๔.
- พระพิพัฒน์ปริยัติสุนทร. (ประสาร เตชสีโล), **อนุโมทนาภคา ในสำนักเรียนวัดเทพสถิตกับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักเรียนวัดเทพสถิต, ๒๕๔๘.
- พระมหาทองดี ปญญาวชิโร. **คู่มือตำราเรียนบาลีสำนักศาสนศึกษาวัดเทพสถิต**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระมหาวันชัย วรณฺฑ. **ประวัติศาสตร์การศึกษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยในสยามประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษร, ๒๕๔๗.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

เสถียร โพธิ์นันทะ. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
, ๒๕๔๑.

มหาวิทยาลัย. พระสูตรและอรรถกถาแปล ที่มณีกาย ปาฏิภวรรค เล่มที่ ๓ ภาคที่ ๑
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๖ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช, ๒๕๔๘.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชน: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บากกอกบล็อกร,
๒๕๔๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

วิรัช วิรัชนิการรณ. การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส
ญี่ปุ่นและไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพธิ์เพลช, ๒๕๔๖.

วีระ อาพันธ์สุข. พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: เอราวิณการพิมพ์,
๒๕๔๖.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์,
๒๕๔๗.

สนามหลวงแผนกบาลี. เรื่องสอบบาลี. กรุงเทพมหานคร: อาหารการพิมพ์, ๒๕๔๖. โอวาทกถา.

สมคิด บางโม. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: วิทย์พัฒน์, ๒๕๔๑.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สมยศ นาวิการ. การบริหารเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ,
๒๕๔๔.

สุภาพร พิศาลบุตร. การพัฒนาองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
ดุสิต, ๒๕๔๙.

เสนาะ ตีเยาว์. หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

ฉัตรชัย ธรรมครบุรี. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ธนู ศรีทอง และคณะ. “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑”, **รายงานการวิจัย**. (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙)

พระครูขันตวิโรภาส (บุญรอด). “การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระธวัช จิรวทโฒ (อ่วมสอาด). “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระบุญประทาน ญาณทีโป (ทะปะละ). “ศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาวัดจองคำ อำเภอหางาว จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา ๒๕๕๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระปลัดสมควร อธิบุญโญ (วงศ์วรรณ). “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาจිරวัฒน์ กันจู. “ทัศนคติของพระภิกษุ-สามเณรต่อการศึกษาภาษาบาลี: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักเรียนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนิด้า ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาธีรสุข ธมฺมสาโร (อุปไชย). “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาประจักษ์ กิตติเมธี (ทองดาษ). “การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาสมใจ ธนีสโร (ประเสริฐนุช). “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาอานนท์ ชยานนโท (เหล็กดี). “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร). “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตงโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่**. (สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.

พระศักดิ์ดา วิสุทธาโณ (มรดา). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สมชาย ไมตรี. รายงานการวิจัยการศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี. สถิติพระภิกษุผู้เข้าสอบ ประจำปี ๒๕๖๐. เพชรบุรี: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี ๒๕๖๐, เอกสารเย็บเล่ม.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระวชิรธรรมคณี, (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕). เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก
จังหวัดเพชรบุรี, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม, (อานวย อินทวนโณ). รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัด
พระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซูป ธรรมโชโต). เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาส
วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔). เจ้าคณะตำบลคลองกระแซงเขต ๑,
เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี, (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗). เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาส
วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล, (ถวิล อนุทโร ป.ธ.๘). เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาย,
เจ้าอาวาสวัดพลับพลาย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม, (จิตติพร จิตตสวโร). เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาส
วัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม. เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง,
๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์, (ชานาญ รตนธมโม ป.ธ.๖). เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาส
วัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโณ. เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุมงคโล. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวกโร. สำนักเรียนวัดพลับพลาย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ. วัดพลับพลาย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร. วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุณโญ. วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมโม. วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ นายจรัญ มารัตน์. ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช. เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังกัณท์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางชูพร หิรัญญัตติ. เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

2. Secondary Sources:

(I) Book:

Cook, Curtis W. & Hunsaker. Philip L., **Management and Organization Behavior**. 3rd ed., New Jersey: McGraw-Hill, 2001.

Ernest Dale. **Management: Theory and Practice**. New York: McGraw-Hill, 1937.

Gatewood, Robert D., Taylor, Robert., & Ferrell, O.C. **Management: Comprehension Analysis and Application**. New Jersey: Richard D. Irwin, 1995.

Griffin, Rickey E., **Business**, New Jersey: Prentice-Hall International, 1989.

Jones, Gareth R. & George, Jennifer M. **Contemporary Management**. 3rd ed., New Jersey: McGraw-Hill, 2003.

Koontz, Harold & Cyril O' Donnell. **Principle Of Management: An Analysis of Managerial Functions**. New York: McGraw-Hill, 1972.

Schermerhorn, John R., Hunt, James G., & Osborn, Richard N. **Organizational Behavior**. 7th ed., New York: John Wiley & Son, 2000.

Schermerhorn, John R., Hunt. **Management**. 7th ed., New York: John Wiley & Son, 2002.

Stoner, James AF. **Management**. New Jersey: Prentice-Hall, 1978.

The United National Educational. **Scientific and cultural Organization UNESCO**. Bangkok: UNESCO Regional office, 1982.

William Ouchi. **Organization and Management**. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.

Schermerhorn. 2002, p. 93.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ จำนวน ๕ รูป/คน มีดังนี้

๑. พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๒. พระครูวิสุทธธานันทคุณ, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๓. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๔. พระปิฎกโกศล, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
(สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๕. ดร.ปณณธร เจียรชัยพฤษ	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
(สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๑	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระสมุทรขรรค์โสภณ, ดร.

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน
 ๑๖ ๓.๑ ๖๑

พระเทพญาณมงคล, รศ.(พิเศษ)
 ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน
 โทรศัพท์ ๐๙-๒๕๕๖-๑๙๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๑

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระครูวิสุทธิธำมณคุณ, ดร.

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รัชสประจำตวันนิสิต ๒๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล, รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ทรงอดทนไม่แพ้

พระครูวิสุทธิธำมณคุณ

(พระครูวิสุทธิธำมณคุณ)

๑๖ ต.ค. ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๔๕๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๑	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.)

๑๗ / ๑๐.๑๐. / ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรติดต่อบุคคล ๐๙-๒๕๔๖-๑๔๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๔๔๖

ที่ ศร.๖๑๖๑/ว.๕๑

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระปิฎกโกศล, ดร.

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ณ ต่อหน้า
พระปิฎกโกศล
๑๖ ต.ค. ๖๑

(พระเทพญาณมงคล, รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๕๖-๑๙๕๕

บันทึกข้อความ

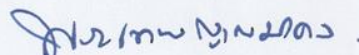
ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๑	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เจริญพร ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิติ ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ทรงอภิมหาไพฑูริ
ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์
17 ต.ค. ๒561

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

รายชื่อผู้ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย จำนวน ๒๐ รูป/คน ประกอบด้วยรายการต่อไปนี้

๑. พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตฺตโม ป.ธ.๗), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๕, วัดมหาธาตุ วรวิหาร
๒. พระวชิรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕), เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
๓. พระพิพิธพัชรโธม (อำนวย อินทวณฺโณ), รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
๔. พระครูวัชรสุวรรณาทร,ดร. (ลูกซูป ธมฺมโชโต), เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี
๕. พระครูญาณเพชรรัตน์,ดร.(เทวินทร์ ปิยทสสี ป.ธ.๔), เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑
๖. พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล(ถวิล อนุทกโร ป.ธ.๘), เจ้าคณะอำเภอชะอำ, วัดพลับพลาชัย
๗. พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสํวโร), เจ้าสำนักเรียน วัดทองนพคุณ
๘. พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมฺโม, เจ้าสำนักเรียน วัดบันไดทอง
๙. พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชำนาญ รตนธมฺโม ป.ธ.๖) เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม
๑๐. พระมหาคำรณ รตนนาโถ เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑
๑๑. พระมหาสุรวิทย์ สุมงคล , ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร
๑๒. พระมหาอัสนี มหาเมธี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร
๑๓. พระมหาสายัญ ทิวกโร, สำนักเรียนวัดพลับพลาชัย
๑๔. พระมหานิรุต ญาณวุฑฺโฒ วัดพลับพลาชัย
๑๕. พระครูปลัดอภินันท์ โชติสโร วัดมหาธาตุ วรวิหาร
๑๖. พระมหาสมพงษ์ กตปุณฺโณ วัดมหาธาตุ วรวิหาร
๑๗. พระมหาประเสริฐ ปิยธมฺโม วัดมหาธาตุ วรวิหาร
๑๘. นายจรูญ มาร์ตัน ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี
๑๙. นางรัศมีกุล สุขพานิช, เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังกัณฑ์เพชรบุรี
๒๐. นางชูพร หิรัญญัตติ, เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพะพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเสนอร่างสัมมนาเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน พระเทพสุวรรณโมลี เจ้าสำนักเรียนวัดมหาธาตุ วรวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในดี ๑๖ ต.ค. ๖๑ ๑๖ ต.ค. ๖๑

พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์
(พระเทพสุวิมล)

๑๐ ต.ค. ๖๑

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๕๖-๑๕๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระวชิรธรรมคณี เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนึ่ง ได้ติดม้วนสื่อในกรณีสัมภาษณ์

ด.ศ.๐๘ ๐๓๓๗
๒๗/๑๑/๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระพิพิพัชรโรดม รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

สมด ๖๑๖๑/ว.๕๑ / พระพิพิพัชรโรดม
พระพิพิพัชรโรดม
๑๔ พ.ค. ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล
(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเสนอร่างสัณนิบาตเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูวัชรสุรธรรมาทร,ดร. เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมาทร ญาสา สุวาทโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอรับในนาม
พระครูวัชรสุรธรรมาทร
๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมาทร ญาสา สุวาทโธ
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๕๖-๑๕๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ้อสถธรมายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑสัณฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูญาณเพชรรัตน์,ดร. เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณฐานที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ผู้ขอ
ผู้ให้คำปรึกษา
ในพระคัมภีร์

พระครูญาณเพชรรัตน์,ดร.
(พระครูญาณเพชรรัตน์,ดร.)
๒๕ ๑๐. ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ เจ้าสำนักเรียนวัดปลับพลายชัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในหลวงพระคุณหม่อมราชวงศ์สุวฑฺฒโน

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ
ใน รักษาราชการ

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเคราะหส์ัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูโกศลวิชรธรรม เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ยินดี ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์

พระครูโกศลวิชรธรรม

๒๐ ธ.ค. ๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล)

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมฺโม เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ฉันได้ให้ท่านร่วมมือในการสัมภาษณ์
พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมฺโม

19 ธ.ค. 61

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูศรีธรรมรัตน์ อาจารย์สอนบาลี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๕๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระมหาคารณ รตนนาโณ อาจารย์สอนบาลี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ฉันทวิมลธรรมะ
พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์

พระมหาคารณ รตนนาโณ

(พระมหาคารณ รตนนาโณ)

19 ธ.ค 2561

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ ๐๙-๒๕๙๖-๑๕๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑสัณฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระมหาสุรวิทย์ สุมงคล อาจารย์สอนบาลี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธิดา ญาสา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือในการให้สัมภาษณ์

พระมหาสุรวิทย์ สุมงคล
๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธิดา ญาสา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๕๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระมหาอัสนี มหาเมธี อาจารย์สอนบาลี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระครูวินัยธรธัชชัย
๑๐ ต.ค. ๒๕๖๑

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๕๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตมถายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหส์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระมหาสาธัญ ทิวากโร อาจารย์สอนบาลี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดิฉันได้ดำนว้ตามข้อม้ขอใ้สัมภาษณ์

เรียนมาด้วยความเคารพ

น.ม. ราชันย์ ทิวากโร

น.ร. ปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

๒/๕.๑/๒๐

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๕๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพะพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระมหาจิรุต ญาณวุฑฺโฒ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในสำเนาที่แนบมาพร้อมในกรณีขอพร

พระมหาจิรุต ญาณวุฑฺโฒ

๑๙ ธ.ค. ๖๑.

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้สัมภาษณ์เพื่อกเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูปลัดอภินันท์ โชติสโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รัชสประจำตวันนิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

มีมติให้ คณะร่วมนิเทศให้โอกาสสัมภาษณ์

พระครูปลัดอภินันท์ โชติสโร
(พระครูปลัดอภินันท์ โชติสโร)
๑๖ ธ.ค. ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล
(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระมหาสมพงษ์ กตปุญโญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่าน เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่าน ด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในดีให้ด้วยร่วมชื่อในครีให้พิมพ์
นย. สมพงษ์ กตปุญโญ
๒/๑๒/๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล)

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระมหาประเสริฐ ปิณฑโม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่าน เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุนในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ยินดีให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์

พระมหา ประเสริฐ ปิณฑโม

๒๒ ค.ค. ๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๕๖-๑๕๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายเจริญ มาร์ตัน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเชิญให้ดำเนินการในพระสังฆมณฑล

(นายเจริญ มาร์ตัน)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี

24 ธ.ค. 2561

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ ฉายา สุวฑฺฒโน
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ้อธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑสัณฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางรัศมีกุล สุขพานิช

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธรรมิ์ ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากท่าน จึงใคร่ขออนุมัติครุฑจากท่าน
เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๒๕๖๑/๒๕๐๖๐๖๖๐ ในพระโกศกัณฐ์

นางรัศมีกุล สุขพานิช
๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล)

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธรรมิ์ ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางซูพร หิรัญญัตติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากท่าน จึงใคร่ขออนุมัติเคราะห้จากท่าน
เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไปแก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในด้นใดก็ตามร่วมมือในการสัมภาษณ์

นางซูพร หิรัญญัตติ

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เจริญพร

(พระปฏิภนโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรธัชชัย ฉายา สุวฑฺฒโน

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๒๕๙๖-๑๙๕๕

ภาคผนวก ค**แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย**

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” โดยการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์

ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

บันทึกข้อมูล ผู้วิจัย (จดบันทึก/บันทึกเสียง)

วันสัมภาษณ์

สถานที่

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ

ตำแหน่ง

วัน/เวลาที่สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การกระทำเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องเป็นไปในทางที่ดี หรือสภาพที่เป็นอยู่มีการพัฒนาขึ้นโดยใช้กระบวนการทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านบุคลากร (Man) ๒) ด้านงบประมาณ (Money) ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) ๔) ด้านการจัดการ (Management) ให้ดำเนินไปด้วยดี

การจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินการนโยบาย และผลงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านบุคลากร (Man), ๒) ด้านงบประมาณ (Money) ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) ๔) ด้านการจัดการ (Management)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี หมายถึง การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยโดยปัจจุบันมีหน่วยงานคือสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง เป็นหน่วยงานจัดการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคมซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาล ดูแลรับผิดชอบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีระดับชาติ และกำหนดเปลี่ยนแปลงการใช้คัมภีร์เรียนในหลักสูตรเปรียญธรรม ๑-๙ ให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของแต่ละประโยค รวมทั้งการจัดสอบประเมินผลการศึกษาบาลีระดับชาติ โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบงาน ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคมมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากรคือพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชนเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคม

ส่วนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑. ท่านมีความคิดว่า สภาพทั่วไปของ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ด้านบุคลากร, ด้านงบประมาณ, ด้านวัสดุอุปกรณ์, ด้านการบริหารจัดการ เป็นเช่นไรบ้าง

๒. ท่านมีความคิดว่า ปัญหาอุปสรรคของ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี “ด้านบุคลากร”เป็นเช่นไร

๓. ท่านมีความคิดว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี“ด้านบุคลากร”ควรเป็นเช่นไร

๔. ท่านมีความคิดว่า ปัญหาอุปสรรคของ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี “ด้านงบประมาณ” เป็นเช่นไร

๕. ท่านมีความคิดว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี “ด้านงบประมาณ”ควรเป็นเช่นไร

๖. ท่านมีความคิดว่า ปัญหาอุปสรรคของ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี “ด้านวัสดุอุปกรณ์”เป็นเช่นไร

๗. ท่านมีความคิดว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี “ด้านวัสดุอุปกรณ์”ควรเป็นเช่นไร

๘. ท่านมีความคิดว่า ปัญหาอุปสรรคของ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี “ด้านการบริหารจัดการ” เป็นเช่นไร

๙. ท่านมีความคิดว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี “ด้านการบริหารจัดการ” ควรเป็นเช่นไร

พระครูวินัยธรอริชัย สุวฑฺฒโน (สนขาว)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ผู้สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระเทพสุวรรณโมลี (แคล้ว อุตตโม ป.ธ.๗) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๕
เจ้าสำนักเรียน วัดมหาธาตุ วรวิหาร, เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระวชิรธรรมคณี (ผ่อง สุวีโร ป.ธ.๕)
เจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองจอก, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระพิพิธพัชรโรดม (อำนวย อินทวนโณ)
รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระรูป, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, ดร. (ลูกซุบ ธรรมโชโต)
เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูญาณเพชรรัตน์, ดร. (เทวินทร์ ปิยะทสสี ป.ธ.๔)

เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๑ , เจ้าอาวาสวัดยาง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉนทกโร ป.ธ.๘)

เจ้าคณะอำเภอชะอำ, เจ้าสำนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมรัตน์ (ชำนาญ รตนธมโม ป.ธ.๖)
เจ้าคณะตำบลไร่ส้ม, เจ้าอาวาสวัดไร่ดอน, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูโกศลวัชรธรรม (จิตติพร จิตตสัโร)
เจ้าสำนักเรียนวัดทองนพคุณ, เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดสมลักษณ์ เตชธมโม
เจ้าสำนักเรียนวัดบันไดทอง, เจ้าอาวาสวัดบันไดทอง, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาคำรณ รตนนาโถ
เจ้าคณะตำบลท่าราบ เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดนาค, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสุรวิทย์ สุ่มงคลโต
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาอัสนี มหาเมธี
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสายัญ ทิวกโร
อาจารย์สอนนักเรียนวัดพลับพลาชัย, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ
วัดพลับพลาชัย, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร
วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กตปุณโญ
วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปิยธมฺโม
วัดมหาธาตุ วรวิหาร, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายจรูญ มารัตน์
ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางรัศมีกุล สุขพานิช
เจ้าของธุรกิจ ร้านรวมพานิช สังฆภัณฑ์เพชรบุรี, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นางชูพร หิรัญญัตติ
เจ้าของธุรกิจร้านอาหารจันทน์ผา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระครูวินัยธรอริชัย สุวฑฺฒ (สนขาว)
เกิด	: วันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๐
สถานที่เกิด	: โรงพยาบาลราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี จังหวัดกรุงเทพมหานคร
การศึกษา	: นักธรรมชั้นเอก, พุทธศาสตรบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อุปสมบท	: ๓ เมษายน ๒๕๕๔ พระอุปัชฌาย์ พระครูพิศาลวัชรกิจ เจ้าอาวาสวัดนาพรหม รองเจ้าคณะอำเภอมืองเพชรบุรี พระกรรมวาจารย์ พระครูพัฒนวัชรโรทัย เจ้าอาวาสวัดดอนบ้านใหม่ พระอนุสาวนาจารย์ พระครูวิสิฐวัชรธรรม เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ลอย เจ้าคณะตำบลหนองกะปุ
หน้าที่	: ครูสอนนักธรรมและธรรมศึกษา
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดไร่ดอน (เขากิว) ตำบลไร่ส้ม อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี
ติดต่อ	: โทร. ๐๙๒ - ๕๙๖ - ๑๙๕๕ E-Mail. Athit@gmail.com